

Luk Jisas Kraiss Manö Aij u Luk kal kliñ rika

Manö nöd

¹⁻² Jisas Kraiss an hanip i yag daulö kub göm ga ga rö, bi rimnap amgö magö kale ke niñöm, manö aij anibu hag ñi ajöm, yip abe, ni bi bi gau rimnap halö kalip abe, hag ñila. Hag ñeila bi iru rö manö anibu niñ aij göm kalik kliñ rika. *

³ Pen bi majö Diopilas, yad u rö nöp manö yip hag ñila anibu it u magöñhalö ulhai niñ aij gipin u me, yad u rö nöp manö anibu magöñhalö gasi niñ aij gem, nöp kalik kliñ riknig gabin.

⁴ Anig ginö me, manö nöp hagla niñban u, niñö hagla a gimön niñnabön.

Ejol, ber mihau Jon Bi Ñig Pak Ñeb yag daun- abil, a ga

⁵ Nöd Kin Herod Judia Propins abad midmidöp ñin u, bi ne Sekaraia, God nip nan sabe gep bi ap midmidöp. Bi yam nipe aip wög jim ñöl gimidal gau kalip Abaija Yam a gimidal. Sekaraia nibin nipe Ilisabed. Ilisabed u rö nöp God nip nan sabe gep bi Eron it u rik dam dapil göm rika.

⁶ Kalpe ber mihau God lo manö adö u magöñhalö hain göl gi midlö, God niñö, manö ap midageia.

* **1:1-2:** Ap 1:1

⁷ Pen Sekaraia nɪbin nɪpe Ilisabed ñɪ pai wem u me, ñɪ pai ap yag dapöm wasö, böñ nöp nɪbi mɪlep bɪ mɪlep lɪlö.

⁸ Ñɪn ap Sekaraia bɪ nɪpe aip wög jɪm ñöl gɪmɪdal gau apöm, God nɪp sabe gep wög u geila.

⁹ Pen wög kale u göl gɪ, bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ gau pör gɪmɪdal rö, bɪ hon an rö God sabe gep ram raul mɪgan yañ amöm nan haɪɪñ aij auep u launab a göm, ilöñ cal ud gulu gɪ udla. Udlö, Sekaraia nɪpe ilöñ cal ke ud gulu gɪ udöm, God sabe gep ram raul mɪgan yañ arnɪg ga. *

¹⁰ Nɪbi bɪ iru nöp God sabe gep ram höñ adö au God nɪp sabe göl gɪ mɪdailö nɪñöl gɪ, Sekaraias nɪpe raul mɪgan yañ aramöm nan haɪɪñ aij auep anɪbu laua.

¹¹ Pen Bɪ Kub ejol nɪpe ap apöm, nan haɪɪñ aij lep kabö kɪnañ u ñɪmagö yɪjɪg adö lau waiö mɪdeia.

¹² Sekaraia ejol anɪbu nɪñöm pa gɪɪ ga.

¹³ Pen ejol anɪbu nɪp haga, “Ne pɪñɪñ gagmön. God nɪp sabe gɪpan u, nɪpe nɪñöb. Nabin ne Ilisabed ñɪ ne ap yag daunab. Yag dauö, hib nɪpe Jon a gɪmön.

¹⁴ Nɪme ñɪ u yag daunab u, ne mɪñ mɪñ gɪnabön; nɪbi bɪ iru nöp gau u rö nöp mɪñ mɪñ gɪnaböl.

¹⁵ Bɪ Kub amgö ilö adö nɪpe u, Jon bɪ kub rö mɪdeinab. Nɪpe ñɪg wain aka ñɪg klö rɪmnap ñɪñagnɪm. Nɪme ñɪ mɪdun mɪdeinab ñɪn anɪbu nöp, Ana Uɪ nɪpe ñɪ anɪbu nɪp añ dañ amöm ajmañ raunab. *

* **1:9:** Eks 30:7 * **1:15:** Nab 6:3

16 Hainö nipe Isrel nibi bi God nip arö gipal gau iru nöp manö aij hag ñö, God nip, Bi Kub hon, a göm, niñ udnaböl.

17 Pen ñi ne anibu nipe bi God manö hagep Ilaija hadame ram God pidöñ udöm gimidöp rö ginab. Nap bi kalip udöm, ñi pai kale gau udöm, kalip ud jim ñöl linab. Nibi bi God nip aleb aleb ñibal gau, kalip manö aij hag ñö, nibi bi kamij aij nipe gasi niñbal rö niñöm, gi aij göm, Bi Kub aunab, a göm, abad mideinaböl,” a ga. *

18 Ejol u anig hagö, Sekaraia haga, “Hol ber miñau miñep yabiñ libul. Anib u, yad aigöl gem, ne niñö hagpan, a gi niñnabin?” ö ga.

19 Hagö, ejol u Sekaraia nip haga, “Yad Gabriel. Yad God amgö ilö adö u midem, yip hag yuö apem manö aij anibi nöp hag ñinig aubin. *

20 Ne manö yad u, niñö hagöp a gimön niñagpan rö, añab nöp u marö gö, manö hagöl gi midageinabön. Yiñharij nöp mid mid, ñi u yag daunabil mañu nöp kauyañ manö hagnabön,” a ga.

21 Pen Sekaraia God sabe gep ram añ raul yañ miñlö padö mideia niñöm, nibi bi höñ yañ mideila gau gasi iru niñla.

22 Hainö nipe höñ apöm, manö rimnap hagnim rö laga. Anib u, yip anig anig göp, a göm, ñimagö nöp yamaia. Kale niñöm hagla, nipe ram raul miñgan yañ am midöm, nan ap ke niñöm auöp, a göm, niñla.

* 1:17: Mal 3:1; 4:5-6; Mad 17:11-13 * 1:19: Dan 8:16; 9:21

23 Pen Sekaraia God sabe gep ram wög u gi m+idö, ñin nipe u p+s gö, bi r+imnap apöm ka nipe u udlö n+ñöl gi, nipe ado gi ram nipe ara.

24-25 Hainö mid damöm, n+bin nipe Ilisabed ñi mudun midöm haga, “Nöd yad n+bi ñi pai wem m+dm+idin u me, y+ip nable ga, j+ m+ñi Bi Kub y+ip mög n+ñöm y+ip abad midö, ñi mudun midpin u y+ip aij göp, nable gagnab, wasö,” ga. An+g hagöm, rak+in unbö mam+id agam+ij ram raul m+gan gau nöp pi göl midmidöp.

Ejol apöm Maria n+ip haga, “Jisas yag daun-abön,” a ga

26 Ilisabed rak+in unbö kagoł j+ñ ñi mudun midö n+ñöl gi, God ejol Gebriel n+ip hag yuö ara Nasared daun, ram m+inöñ Galili au.

27 Nasared au n+bi praj ap m+dm+idöp, hib nipe Maria. N+bi praj an+bu bi ap aip gi gö wasö. N+bi praj an+bu, bi ne Josep udnab, a göm manö hagla. Bi Josep an+bu, n+ip kiñ Depid bi r+id+g an+bu ap rik dam l+la u me. *

28 God ejol Gebriel hag yuö, n+bi praj Maria m+deia au amjaköm haga, “N+bi praj, ne m+dp+an? Bi Kub nöp ud aij göp. N+ipe aip m+dpil,” a ga.

29 An+g hagö, Maria manö an+bu n+ñöm, y+ip ai g+in+g an+g hagab, a göm, gas+ iru n+ña.

30 N+ipe gas+ iru n+ñö n+ñöl gi, ejol n+ip haga, “Maria, ne p+ñ+ñ gagmön. God nöp ud aij yab+ñ göp.

* 1:27: Mad 1:16,18

31 Hainö ne ñi mudun midmön, ñi ap yag daunabön. Yag daumön, hib nipe Jisas, a gämön.
*

32 Pen nipe bi kub yabit middeinab. Nibi bi nip hagnaböl, Bi Kub yabit adö i gılan midöp Ñi nipe, a ginaböl. God Bi Kub geinab niñöm nipe nihi ilan Depid, kin kub midmidöp rö middeinab.

33 Jekop rikö rik amıl apıl gılö middeinaböl gau kalıp magörhalö pör nöp pör nöp kin kale midöm abadöl middeinab,” a ga. *

34 Ejol anig hagö, Maria nip haga, “Yad bi ap aip midagpul u, aigöl gem ñi anıbu yag daunabin?” ö ga.

35 Hageia, ejol nip haga, “Ana Uı u nöp apöm, Bi Kub yabit adö i gılan midöp pidöñ nipe nöp ralu ñinab. Anig gö, ñi uı yag daunabön u, nıbi bi niñöm hagnaböl, nipe God Ñi nipe, a ginaböl.

36 Nöñ! Naubi ne Ilisabed nipe nıbi mılep löp. Kale nip nıbi ñi pai wem a gımidal u pen mıñi nipe ñi mudun midö, rakın unbö kagoı jıñ hadö ara.

37 God nan gagnım rö ap midagöp; nan gau magörhalö ginım rö nöp midöp,” a ga. *

38 Anig hagö, Maria haga, “Yad God nip wög gi ñeb pai. Hagabön rö nöp yıp ginım,” a ga. Anig hagö niñöl gi, ejol nip arö göm ara.

Maria am nubi Ilisabed nip niña

39-40 Pen Maria yıñid amnam, a göm, ram mınöñ anıbu arö göm ram mınöñ Judia no ilö gau adan mlö u am am, Sekaraia Ilisabed ber mıhau

* 1:31: Ais 7:14; Mad 1:21-23 * 1:33: 2Sa 7:12,13,16; Ais 9:7

* 1:37: Jen 18:14

mıdmiđdil daun u ara. Ram kale amjaköm, nubi İlisabed nıp haga, “Ne mıdpan?” a ga.

⁴¹ “Ne mıdpan?” a gö, nubi İlisabed manö anıbu niñö, ñi mudun mıdeia u pıranıđ la. Pen magö anıbu nöp Ana Uı u nıpe İlisabed anı danı aramöm nıp ajmanı raua.

⁴² God Ana ajmanı rauö, İlisabed nıpe meg mıgan dap ranöm Maria nıp haga, “God nıbi rımnıap kalıp abad mıdöp u pen nöp ud aij yabıl göp. Ñi mudun ne mıdpan yagol ñi u abe ud aij yabıl göp.

⁴³ Yad nıbi aij wasö jı ne Bı Kub yad nıme nıpe u yıp niñniğ auban u yad aiö gem God nıp aij a gabin.

⁴⁴ Ne apön yıp, ‘Mıdpan?’ a gajan magö u, ñi mudun mıdpin i ñiñi yabıl löm pıranıđ löp.

⁴⁵ Ne, ‘Yıp God hagöp rö gı nab,’ a gımön niñ mıdpan u me, ne mıñ mıñ gımön,” a ga.

Maria God hib nıpe hagö adö ara

⁴⁶ İlisabed anıg hagö, Maria God nıp gası niñöl gı, ñiñi yabıl löl gı haga,

“Yad Bı Kub nıp gası niñem,

hib nıpe hagnö, i adö lañ arnab. *

⁴⁷⁻⁴⁸ Yad böñ nöp umeb rö mıdainö,

God yıp mög niñöm ud kamıñ yua u,
nıp gası niñem ñiñi yabıl lıbin.

Yad yıharıñ pai nıp wög gı ñeb mıdpin u
pen yıp hauı gagöp.

Anıg göp u,

mıñi rıköm, hainö rıköm, rık dam lınaböl
gau,

* 1:46: 1Sa 2:1-10

- nibi bi magöñhalö yip gasi niñöm hagnaböl,
 ‘God nibi anibu ud aij yabił ga,’ a gñaböl.
- 49 Nipe piđöñ magöñhalö miđöp u,
 nipe nan klö yabił yip göp.
 Yad niñbin nipe añi nöp
 Bi Uł miđöp.
- 50 Nibi bi manö nipe niñöm, ana udöm, hain
 gñaböl gau,
 kalip mög niñöm ud aij gñab.
 Kale ñi pai riköm, rik damöm, rik lınaböl gau,
 kalip u rö nöp mög niñöm ud aij gñab. *
- 51 Nipe Bi ñimago milö kub yabił;
 nipe nan klö klö iru nöp göp.
 Nibi bi, hon ke nibi kub bi kub miđpun, a gipal
 gau,
 God kalip yu gi yuöp. *
- 52 Anib u, kiñ bi kub ram minöñ kub abad miđlö
 hib kub miđmiđöp gau,
 God gö ke ke arlö,
 nibi bi hib miđagmiđöp gau,
 God kalip udöm ud adö adö göp. *
- 53 Nibi bi kiyö löp gau,
 God kalip nan nime lö ñiñlö mudun göp.
 Pen nibi bi nan iru miđöp gau
 kalip yiñariñ hag yuö arbal. *
- 54 God nipe apis bac itañ hon gau
 kalip manö haga u hauł gagöm,
 hanip Isrel nibi bi
 pör mög niñöm abad miđ aij göp. *

* 1:50: Sam 103:13,17 * 1:51: 2Sa 22:28 * 1:52: Job 12:19;
 5:11; Sam 147:6 * 1:53: Sam 34:10 * 1:54: Sam 98:3

55 Bac Ebrahim abe, bac hon r+imnap abe
 ñi pai kale r+köm r+klö arnab gau,
 God kalip abad m+ideinabin, a göm,
 haga rö nöp hanip göp,” a ga. *

56 Maria manö an+bu hagöm, nubi Ilisabed aip
 rak+n m+ihau n+ganj m+döm, hainö ado gi ram n+pe
 ara.

*Ilisabed ñi nipe Jon Bi Ñig Pak Ñeb u nip yag
 daua*

57 M+d damöm, Ilisabed ñi ap yag daua.

58 God n+ip mög n+ñöm abad m+dö, n+pe m+lep
 yab+ñ löm ñi yag daua an+bu, n+bi bi n+ñ+n nubi
 n+mam nuö b+ n+pe gau n+ñöm, n+pe aip m+ñ m+ñ
 yab+ñ g+la.

59 Ñi u yag dapöm, ñ+n unbö mudun j+ñ m+döm,
 raleb j+ñ mañu wañ hañ n+pe r+ib gi dö g+n+g göm
 magum g+la. Magum göm, kale ñi u hib ñ+n+g göm
 hagla, “Ñi an+bi, nap Sekaraia hib u la ij gep,” a
 g+la. *

60 Hageila, n+me haga, “Wasö, hib n+pe Jon a
 g+nabul,” a ga.

61 An+g hagö, n+bi bi n+pe gau hagla, “Hon unbö
 an+g gagun. Bac baid buö ne gau hib ap Jon
 m+dagöp,” a g+la.

62 An+g hagöm, nap Sekaraia n+ip ñ+magö u nöp
 yamöm hag n+ñla, “Ñi hib n+hön ñ+nabön?” ö
 g+la.

63 Hag n+ñlö, nap ñ+magö u nöp yamöm haga,
 “Y+ip köp kali k+ñ r+kep ap dauim,” a ga. Hagö
 daueila, adö an+bu manö kali k+ñ r+köm, “Hib

* 1:55: Mai 7:20; Jen 17:7 * 1:59: Jen 17:12; Lep 12:3; Luk 2:21

nipe Jon,” a ga. Anig göl hib kali kliñ rikö, kale niñöm magöñhalö aiö yabił gıla.

⁶⁴ Pen magö anıbu nöp Sekaraia aıab marö ga u piıta gö niñöl gi, nöd manö hagmidöp rö hagöl gi, God hib nipe hagö adö ara.

⁶⁵ Niıbi bi söl au han mideila gau, ga anıbu niñöm piñiñ göm, manö anıbu yag dam ram mınöñ Judia ilö gau magöñhalö yabił niıbi bi gau kalıp hag ñıla.

⁶⁶ Hageila, niıbi bi manö anıbu niñla gau, kale magöñhalö gası iru niñöm hagla, “God gö, ñı anıbu anig göl yag dauöp u me, hainö bi aigale bi rö mideinab?” ö gıla. God pidöñ ñı anıbu pig mideia u niñla u me, anig hagla.

Sekaraia God hib nipe hagö adö ara

⁶⁷ Ana Uı nipe niñıan nap Sekaraia anı nipe dan apöm ajmanı raua niñöm God hib nipe u dap ranöl gi haga,

⁶⁸ “Hon Isrel niıbi bi, God Bi Kub hon hib nipe dap ranun hagno adö arım. Niıpe ke ram mınöñ if i apöm, niıbi bi nipe rau adog udöp. *

⁶⁹ God Bi Kub nipe gö, Depid rikö, riklö, rik amıl apıl gilö, niñıan ap yag dauö hanıp ud kamıñ yunab. *

⁷⁰ Hadame nöp, manö yad niıbi bi gau hagnig gabin, a göm, God nipe bi rımnap wög anıbu hag la. God manö hagep bi uı nipe gau kale God manö haga u niñöm,

* **1:68:** Sam 72:18 * **1:69:** Sam 18:2

nibi bi gau kalip hag ñila.

71 Bi al ñiñeb hon gau apöm, hanip al pak linig
gaböl
pen nipe apöm hanip ud kamij yunab;
bi hanip mulu lugö niñbal gau hanip gi naj gñig
gaböl u
pen nipe hanip abad midö kamij arnabun.
*

72-73 God hadame nöp bac itañ hon mög niñöm
ud aij gñabin, a göm, manö klö niñö rñnap
hag la.

God nipe manö bac hon Ebrahim nip hag la u
haul gagöp;

manö ut anibu haga rö nöp göp. *

74-75 Bi Kub hanip abad midö,
kolmañ gau hanip gi naj göl rö lagnab.
Anib u, hon bi al ñiñeb gau piñiñ gagun, kamij
mideinabun rö,
pör pör nöp Bi Kub nöp gasi niñun, nan si nan
naj arö gun,
Bi Kub nibi bi ut nipe midun,
wög nip göl gi, gi mideinabun. *

76 Pen ñi yad, ne God Bi Kub nip wög gö,
nibi bi gau kale niñöm hagnaböl,
'God Bi Kub yabit adö i gilan midöp u,
bi manö nipe hagep me u,' a gñaböl.
Niñön gñig: ne nöd ammön, nibi bi gau kalip
hag aij gö,
Bi Kub u nip abad midlö niñöl gi, nipe aunab.
*

* 1:71: Sam 106:10 * 1:72-73: Jen 17:7; 22:16-17; Sam 105:8-9

* 1:74-75: Dai 2:12-14 * 1:76: Ais 40:3

77 Ne nɪbi bɪ nɪpe gau kalɪp manö aij nɪpe u hag
 ñɪ aij gö,
 Bɪ Kub kale u apöm,
 nan si nan naij gɪpal prɪ u ɫɪk gɪ yuöm kalɪp
 udnab,
 manö aij u nɪɲnaböl. *

78 God Bɪ hain agamɪj rɪköm,
 nɪpe nɪbi bɪ mög nɪɲöm,
 mailö aij nɪpe sɪdö mailö rö
 kumi kabö adö laɲ nɪbö apöm,
 hanɪp mailö pak ñɪnab. *

79 Hon nɪbi bɪ an an sɪbön gau mɪdun
 umnɪg gɪnabun gau,
 nɪpe gö mailö magö anɪbu
 hanɪp mɪdmagö aɲ daɲ mailö pak ñɪnab
 nɪɲun,
 hon hibur hain hain mɪdep adan aij u uɫhai
 nɪɲun,
 adö anɪbu nöp ajeinabun,” a ga.

⁸⁰ Pen ñɪɲaɲ anɪbu, Jon, majö gö nɪɲöl gɪ, ana
 nɪpe halö halö pɪdöɲ ga. Nɪpe ram mɪnönɲ nɪbi bɪ
 mɪdagmɪdal, ram mɪnönɲ kabö nöp mɪdmɪdöp aɲ
 gau mɪd mɪd, böɲ nöp kub göm auö, Isrel nɪbi bɪ
 nɪp nɪɲla.

2

Maria Jisas yag daua *(Mad 1:18-25)*

¹ Pen ñɪn aɲ anɪbu, gapman bɪ kub Sisa Ogas-
 das nɪpe lo löm haga, “Nɪbi bɪ yad abad mɪdpin
 gau, kale magöɲhalö hib kale udöl,” a ga.

* 1:77: Jer 31:34 * 1:78: Ais 60:1-2

² Nöd api il göm nîbi bî hib udla ñîn u, gapman bî kub Kwairinias Siria Propins* nîbi bî kalîp abad mîdmîdöp.

³ Anîb u, nîbi bî ram mînönj mîlö kub gau ke nîbö ke nîbö ap yîharîj mîdeila gau, ado gî ram mînönj kale ke hib udnîg arla.

⁴ Josep nîpe kinj Depid kîgîr rîk damöm rîkla rö, nîpe Depid daun nîpe Bedlehem arnîg ga. Nîbi praj Maria nîp ut gî, Nasared daun, ram mînönj Galili au arö gîmil, aram aram ram mînönj Judia amöm, kinj Depid nîp rîklö mîdmîdöp daun nîpe Bedlehem arlö.

⁵ Pen nîbi praj Maria, Josep udnab a gîla u me, ñî mudun halö mîdö nîñöl gî, Josep Maria nîp ut gî hib udnîg arlö.

⁶ Kale Bedlehem arlö, Maria ñîñan yag daupep ñîn u söl ga.

⁷ Pen Bedlehem gau amjakmil nîñlö, mani rauöm hanmîdal ram u böñ nöp sîsî ga. Anîb u me, kaj kau mukmîdal ram ap am mîdöm, Maria ñîñan nöd añî u yag daua. Yag dapöm ñîñan laplap wam wam göm, ud kaj sipsip nan hatî habadö pîñ u rîk dap lîlö ñîñmîdal mab ij mîgan u la.

God ejol ap kaj sipsip mukep bî gau kalîp haga

⁸ Maria Jisas nîp yag daua ñîn anîbu, kaj sipsip mukep bî gau rîmnap sîbön yan kaj sipsip abad mîdeila ram mînönj söl anîb au.

* **2:2:** Ñîn anîbu Rom kai kale ram mînönj Isrel abad mîdeila. Ram mînönj Isrel Siria Propins anj au mîdeila. Rom kai kinj kale Sisa a gîmîdal.

⁹ Bî Kub ejol nîpe ap yuö, Bî Kub mailö aij magö nîpe apöm kalîp pak nîñö, anînin gö pîñîñ gîla.

¹⁰ Kale pîñîñ gîlö nîñöl gî, ejol u kalîp haga, “Kale pîñîñ gagmim. Yad kalöp abe nîbi bî gau magöñhalö kalîp abe, manö aij ñîñî lep ap dauabin.

¹¹ Mîñî nöp nîbi ap ñî unbö ke ap yag dauöp Depid daun nîpe au. Ñî anîbu kalöp ud kamîñ yunab. Nîpe Krai† Bî Kub u me.

¹² Nîp am ulhai nîñmim nîñnabim, nîme nîp watîj wam wam göm, ud kaj sipsip nan hatî habadö pîñ u rîk dap lîlö ñîñmîdal mab ij mîgan u lö mîdeinab. Kale am nîñmim, hagpin rö gî nab u, nîñö hagöp, a gî nabim,” a ga.

¹³ Ejol anîbu anîg hagö nîñöl gî, adîñ ejol kumi kabö adö lañ au nîbö iru yabî nöp ap ejol nöd nîbö u aip mîdöm, God hib nîpe u dap ranöl gî hagla,

¹⁴ “God hib nîpe i adö lañol mîdöp; nîpe nîbi bî an an mög nîñöm ud aij gî nab gau, hibur hain hain gasî mîdmagö añî lep magö u kale aip mîdnab,” a gîla. *

Kaj sipsip mukep bî gau am Jisas nîp nîñla

¹⁵ Ejol gau ado gî kumi kabö adö lañ arlö nîñöl gî, bî kaj sipsip mukep gau manö hag nîñ hag nîñ göm hagla, “Bî Kub hanîp manö hagajîp u, uri Bedlehem am nîñun,” a gîla.

¹⁶ Anîg hagöm yîñîd amöm nîñla, Josep aip Maria aip ñîñan hagla anîbu, watîj wam wam

† 2:11: Grik manö “Krais u” abe, Hibru manö “Mesaia u” abe iñ añî ap mîdöp: “God hag la Bî u.” * 2:14: Luk 19:38

gimil, kaj sipsip nan haþi habadö piñ u dap lilö ñiñmidal mab ij migan u lilö mideia.

¹⁷ Kale ñiñan anibu niñöm, amöm, ejol kalip niñhön niñhön hagla manö u, niþi bi gau gau kalip hag ñila.

¹⁸ Bi kaj sipsip mukep gau niþi bi gau manö anibu hag ñilö, kale niñöm magöñhalö aiö yabiþ gila.

¹⁹ Pen Maria niþ nan ke yabiþ anibu ga rö, aij a gö, gasi aij nöþ niñmidöp. *

²⁰ Bi kaj sipsip mukep gau, God ejol niþe gau hagla rö nöþ gö amgö kale ke niñla u me, God hib niþe u dap ranöl göm, aula gau ado gi arla.

Josep Maria ber mihau Jisas niþ dam God sabe ram u ud arlö

²¹ Maria ñiñan u yag dapöm ñin unbö mudun jini midöm, ruö raleb ñin u wan hañ niþe riþ gi dö gila. Nöd ejol u niþe Maria niþ, ñi yag daumön hib niþe u aniþ göl limön a ga rö, hib niþe u Jisas, a gila. *

Bi Simion aip niþi Ana aip Jisas niþ niñmil miñ miñ yabiþ gilo

²²⁻²³ Pen nöd Mosiþ niþe lo manö kalþ kliñ riköm, ñi nöd yag daunaböl gau God niþ ñinaböl a ga. Anib u me, Maria ñiñan u yag dapöm, Juda niþi bi gimidal rö, God sabe gep ram u asi masi gi, ram niþe ke gau nöþ midö, kamini lö niñöl gi, Josep aip, Jisas niþ dam Bi Kub niþ niñiþ, God sabe gep ram Jerusalem au arlö. *

* **2:19:** Luk 2:51 * **2:21:** Luk 1:31 * **2:22-23:** Eks 13:2,12; Lep 12:1-8

24 Pen Bî Kub lo manö ap halö hagöp, “Nîbi ñî pai yag daunaböl gau kamîŋ lō, yaur maŋîg aka yaur dapo mîhöp dam God sabe gep ram hōŋ yaŋ amöm, pak God nîp sabe gî ñöm me, bōŋ nöp kamîŋ lōp, a gôm, God sabe gep ram raul mîgan u arnaböl,” a gîla. Gasî anîbu u rō nöp nîŋmil me, yaur mîhöp halö ud arlö. *

25 Pen Jerusalem au bî aij yöl ap mîdmîdöp, hib nîpe Simion. Bî anîbu nîpe God Manö u nîŋöm, hagöp rō nöp gîmîdöp. Ana U† nîpe Simion aip mîdmîdöp; nîpe Kraîs u Isrel nîbi bî ud kamîŋ yunab, a gôm, abad mîdmîdöp.

26 Ana U† nîpe Simion nîp nöd haga, “Bî Kub nîpe Kraîs nîp yuö aunab u, ne amgö nîŋmön hainö umnabön,” a ga nîŋöm nîpe nîŋöl mîdeia.

27 Pen ñîn anîbu, Ana nîpe Simion nîp gasî ñö, God sabe gep ram u amöm nîŋa, Josep ber mîhau Jîsas nîp dammil, lo manö haga rō gul a gîmil ap mîdailö.

28 Simion kalîp mîhōŋ nîŋöm, Jîsas nîp ud wabi gôm, God hib nîpe u dap ranöl gî haga,

29-30 “Ne añî nöp Bî Kub.

Ñîŋaŋ i kub gôm,
hanîp nîbi bî ud kamîŋ yunab u,
nöd yîp hagna rō, uri amgö magö yad ke
nîŋabin.

Anîb u, uri yîp paliö aij gö nîŋöl gî umnam. *

31 Ñîŋaŋ anîbi, nîbi bî ram mînōŋ gau gau
magōŋhalö
ud nöp aip jîm ñöl lînab. *

* 2:24: Lep 12:8 * 2:29-30: Aîs 52:10; Luk 3:6; Dai 2:11 * 2:31:
Aîs 42:6; 49:6; 52:10

32 Nɪpe mailö aij rö apöm,
 Juda nɪbi bɪ wasö gau kalɪp pak ñö,
 God bɪ aigale bɪ rö mɪdöp u nɪɲnaböl.

Nɪpe mailö aij unbö ke ne dapöm,
 Isrel nɪbi bɪ ne gau kalɪp pak ñɪnab,” a ga.

33 Simion Jisas nɪp manö anɪbu hageia u nɪɲmil,
 Josep ber mɪhau aiö yabiɪ gɪlö.

34 Pen Simion nɪpe Josep Maria Jisas amlɪ bɪ
 kalɪp, “God kalöp abad mɪdeiaɲ,” a göm, Jisas
 nɪme Maria nɪp haga, “Ñɪ anɪbi mɪdö nɪɲöl gɪ,
 Isrel nɪbi bɪ iru nöp aɲ u ud asɪk ke ke löm, adan
 naij udöm arnaböl gau, ap lug paknaböl; pen
 adan aij udöm arnaböl gau, God lau adö arnaböl.
 God Isrel nɪbi bɪ nɪɲlaɲ, a göm, ñɪ i yua pen nɪbi
 bɪ rɪmnap nɪp udagöm hag junaböl. *

35 Anɪg göl me, nɪbi bɪ iru nöp nɪhön nɪhön gasɪ
 nɪɲöm nɪɲ mɪdpal rö, nɪbi bɪ gau waiö nɪɲnaböl.
 Pen ru mɪlö kɪd ap mɪdmagö aɲ ne ke daɲ bɪnɪɲ
 gɪnab,” a ga.

36 Pen ñɪn anɪbu nöp, God manö hagep nɪbi ap
 ap mɪdeia. Hib nɪpe u Ana; nap hib u Panuel.
 Panuel u, Asa rɪkō rɪk dapöm rɪkla. Nɪpe nɪbi
 mɪlep yabiɪ. Nöd nɪbi praj bɪ udöm, nugmul aip
 mɪdailö mɪ unbö mudun jɪɲ ina.

37 Nugmul uma pen Ana mɪ nɪpe ñɪnɲuöl mɪhau
 mɪhau unbö yɪgwö mɪlö laɲ (84) ina. Nɪpe God
 nɪp nöp gasɪ nɪɲöm ñɪn rɪmnap nan magö ñɪɲöm
 wasö, God sabe gep ram u am mɪdöm, sɪdö aɲ
 sɪbön yaɲ God nɪp sabe göl gɪ mɪdmɪdöp.

38 Pen nɪbi Ana u, magö anɪbu nöp Jisas nɪp ud
 mɪdeila söl au apöm, God nɪp aij a göm, nɪbi bɪ

* 2:34: Ais 8:14; Mad 21:42; 1Pi 2:8

kale, Bî Kub apöm Jerusalem nîbi bî nagî mîdeila u hubîknîm, a göm abad mîdmîdal nîbi bî gau kalîp hagöm, ñîŋaŋ anîbu nîhön nîhön rö gî nab u, manö hag ña.

Ber mîhau Jisas ud ado gî Nasared arlö

³⁹ Josep ber mîhau Bî Kub lo manö haga rö magöŋhalö gî hakmil, kale ado gî ram mînöŋ Galili ammil, daun kale Nasared arlö. *

⁴⁰ Am mîdöm Jisas kub göm, God nîp abad mîd aij gö nîŋöl gî, gasî aij yabî nîŋöm, mîd aij ga.

Jisas nîpe God sabe gep ram u ara

⁴¹ Pasopa ñî nî kub u söl auö, Jisas nîme nap mî u mî u, Pasopa ñî nî kub u mîñî a göm, am Jerusalem armîdil. *

⁴² Anîg göl me, Jisas mî nîpe in mîgan laŋ lö, Juda kai gîmîdal rö, nîme nap nîp uŋ gî Pasopa nan ñîŋîg Jerusalem am mîdeila.

⁴³ Ñî nî kub anîbu ap padiö nîŋöl gî, ram arabun a göm, ado gî am adan aŋ au ammil nîŋlö, Jisas aip auageila. Nîpe Jerusalem nöp mîdeia pen kale nîŋagmil,

⁴⁴ nîpe nîbi bî rîmnap aip auab a gîmil, gasî nîŋlö. Pen adan aŋ au hannîg gîmil, am nîmdaŋ nîmam nîbi bî rîmnap aip mîdöp, a gîmil, nîp ulhai nîŋailö.

⁴⁵ Ulhai nîŋ dam wasö nîŋmil, ado gî Jerusalem nîp ulhai nîŋîg arlö.

⁴⁶ Ammil ñî nî mîhöp nîgaŋ mañu nîŋlö, nîpe amöm God sabe gep ram u mîdöm, bî lo manö

* **2:39:** Mad 2:23 * **2:41:** Eks 12:24-27; 23:14-17; Dud 16:1-8

hag ñeb bî gau aip asik mîdöm, manö hagaila u niñöm, manö rîmnap hag niñmîdeia.

⁴⁷ Nîbi bî niñ mîdeila gau, Jisas haga rö niñöm, ñî anîbu gasî niñ kîd hiîkôm manö aij hagab u, a göm, aiö waiö gîla.

⁴⁸ Pen nîme nap ber Jisas niñ niñmil kale u rö nöp aiö gîlö. Nîme pen Jisas niñp haga, “Ne nap halîp niñhön gîniñg anîg gîpan? Mîdmagö hol ilön gö niñöl gul nöp ulhai niñ ajabul,” a ga.

⁴⁹ Nîme anîg hagö, Jisas haga, “Kale niñhön gîniñg yîp ulhai niñ ajabilî Bapi ram am mîdpin u kale niñagîl aka?” ga.

⁵⁰ Jisas anîg haga u pen kale manö hagab u, a gîmil, rîk niñaglö.

⁵¹ Jisas niñp ulî gî ram kale Nasared ado gî arla. Jisas anîb gau nöp mîdöm, nîme nap hagnîdîl rö nöp niñöm hain gîmîdöp. Pen nîme Jisas niñhön niñhön ga u gasî niñöl gî nöp mîdmîdöp. *

⁵² Jisas nîme nap aip mîdöm, majö göm gasî niñ aij yabîl gö niñöl gî, God abe, nîbi bî gau abe niñp niñlö aij ga. *

3

*Jon Bî Ñîg Pak Ñeb manö hag ña
(Mad 3:1-12; Mak 1:2-8; Jon 1:19-28)*

¹ Rom gapman bî kub yabîl Sisa Daibirias ram mînön gau gau abad mîdmîdöp, mî in la unbö ajîp böñ dan. Pen niñpe mîlö gau mîdöm, bî abad mîdep anî yagol niñpe rîmnap hag lö, am ram mînön rîmnap abad mîdmîdal. Bî niñpe Podias

* **2:51:** Luk 2:19 * **2:52:** 1Sa 2:26; Pro 3:4

Pailod ram m+nöŋ Judia n+bi b+ gau kal+p abad m+dm+döp. B+ n+pe Herod ram m+nöŋ Galili n+bi b+ gau kal+p abad m+dm+döp. Herod n+mam n+pe Pilip ram m+nöŋ Iduria n+bi b+ gau abe, ram m+nöŋ Drakonaidis n+bi b+ gau abe kal+p abad m+dm+döp. B+ n+pe Laisenias ram m+nöŋ Abilini n+bi b+ gau kal+p abad m+dm+döp.

² Pen magö an+bu, b+ ne Anas aip, Kaiapas aip, God n+p nan sabe gep b+ kub yab+ m+hau Jerusalem m+dailö.

Pen n+in aŋ an+bu, Sekaraia n+ n+pe Jon, n+bi b+ iru m+dagm+dal, ram m+nöŋ kabö nöp m+dm+döp aŋ gau han m+dm+döp. Aŋ gau han m+dö n+ŋöl g+, God n+pe Jon n+p gas+ n+ö,

³ ram m+nöŋ n+g Jodan goł gau gau ajm+döp n+ŋöm n+bi b+ gau aulö, kal+p manö hag n+m+döp, “Nan si nan naj g+pim gau, n+hön g+n+g an+g g+pun a g+mim arö g+mim y+p aube yad kalöp n+g pak n+inö, God nan si nan naj g+pim gau n+ŋöm arö g+nab,” a g+m+döp. *

⁴ Jon kal+p manö hag n+m+döp an+bu, b+ God manö hagep Aisaia hadame nöp g+nab a göm, kal+ kliñ r+ka rö nöp ga. Aisaia manö an+bu kal+ kliñ r+köm haga,

“B+ ap, ram m+nöŋ n+bi b+ iru m+dagpal, ram m+nöŋ kabö nöp m+döp

aŋ au am m+döm, w+n alöm hagnab,

‘B+ Kub u auab a g+mim,

n+p abad m+daimim!

An+ib u, adan s+r g+laŋ g+yaŋ g+n+im gau,

* **3:3:** Ap 13:24

dum goł piłu g+nim gau, b+nig ral aij g+
m+daimim.

⁵ An+bu, m+nöŋ ban göp gau b+nig ral aij g+mim,
dum gau b+nig ral aij g+mim,
adan dudu badu g+nim gau, kabö göl g+mim,
kabö gau ud yu aij g+mim m+daimim.

⁶ An+g göl me, n+bi b+ gau magöŋhalö n+naböl,
God n+pe aigöl göm kal+p ud kam+n yunab,' a
g+nab," a ga. *

⁷ Jon n+pe Aisaia manö kal+ kliñ r+ka an+bu rö
hag ñö n+nöl g+, n+bi b+ iru nöp n+pe m+deia au
apöm hagla, "Han+p ñ+g pak ñ+mön," a g+la. Jon
kal+p s+ik hag göm haga, "Kale haino ñ+ pai gai!
Gasi n+hön n+nim p+ñ+n g+ aubimŋ 'Ñ+g pakno,
God n+bi b+ r+mnap kal+p hag g+nab ñ+n u, han+p
hag gagnab,' a g+mim, p+ñ+n g+ aubim ar? *

⁸ Kale ñ+g pakn+g g+nabim u, nan si nan naj
g+pim gau n+hön g+n+g an+g g+pun, a g+mim, arö
g+mim, m+d aij g+mim. An+g g+pe me, n+bi b+
n+naböl, kale nan si nan naj g+m+dim gau arö
g+pim. Pen kale gas+ ap n+nim, 'Hon bac itaŋ
Ebrahim ñ+ pai n+pe m+dpun,' a g+mim, gas+ u
n+nagmim. Hon Ebrahim ñ+ pai n+pe a g+pim u
nan y+har+n! God kabö gai i udöm, Ebrahim ñ+
pai n+pe gau g+ l+nig göm, g+ l+böp! *

⁹ N+n aij g+mim! God mab u it halö r+b jun+g, ru
u mab it yaŋ k+d g+ m+döp. Mab au, magö ñ+n+eb
aij r+mnap p+lagnab u, r+b g+ dö g+ ud mab inab
yaŋ yunab," a ga. *

* **3:6:** Ais 40:3-5 * **3:7:** Mad 12:34; 23:33 * **3:8:** Jon 8:33,39

* **3:9:** Mad 7:19

10 Jon manö anıbu rö hagö, kale nıþ pen hag nıþöm hagla, “Hon nıþön gun, a gımön, anıg hagpan?” ö gıla. Haglö, Jon kalıþ haga,

11 “Nıþi bı sior mıþöp mıdainım u, ap nıþi bı sior mıdagainım gau kalıþ ñöl. Pen nıþi bı nan magö mıdainım u, nıþi bı nan magö mıdagainım gau kalıþ rımnap ñöl,” a ga.

12 Pen bı dakıs udep gau, Jon hanıþ ñıg pak ñan a göm, apöm nıþ hag nıþöm hagla, “Manö hag ñeb bı, hon nıþön gun?” ö gıla. *

13 Hageila, kalıþ haga, “Dakıs u udnıg gımim, gapman hagpal rö nöþ udmim. Yıþarıþ rımnap udagmim,” a ga.

14 Pen ami bı rımnap Jon nıþ manö anıbu rö nöþ hag nıþöm hagla, “Hon nıþön gun?” ö gıla.

Hageila, kalıþ haga, “Kale manö pıral hagmim nıþi bı gau mani kalıþ si udagmim. Manö pıral hagmim nıþi bı gau manö kub hagagmim. Wög pe udnabim u ap halö udun, a gımim, gası u nıþagmim,” a ga.

15 Pen anıg göm mıd damöm nıþi bı gau gası adö ap nıþöm hagla, “Bı anıþi Krais pör abad mıdpun u rö löp,” a gıla.

16 Hageila, nıpe manö anıbu nıþöm kalıþ pen haga, “Wasö! Yad kalöp yıþarıþ ñıg nöþ pak ñabin, pen yıþ hain aunab bı u, nıpe yad rö wasö; nıpe bı kub yabıþ, yad bı pro. Yad nıþ nıþnö nable gı nab. Ma rırup nıpe u nagı ud hubıknam rö lagöp,” a ga. Bı anıbu nıpe apöm, kalöp Ana Uþ u nöþ pak ñöm, mab mıþarıþ pak ñöm gı nab. *

* 3:12: Luk 7:29 * 3:16: Ap 13:25

17 “Nipe wid magö po gö, rik dap pakpal rö u g+nig gab. Wid magö ñ+ñeb gau ke löm, wid cög naböñ naböñ gau ke löm g+nab. Anig göm, wid magö ñ+ñeb gau dam ram raul m+gan nipe linab; pen naböñ naböñ gau dam mab pör inm+döp u launab,” a ga.

Herod Jon n+p nag+ la

18 Jon, n+bi b+ gau kal+p God manö aij u r+mnap halö hag ñ+nö n+ñ aij g+lan, a göm, kal+p manö aij an+bu rö pro hagagm+döp.

19 Pen gapman b+ kub Herod, nan si nan naj gau g+ damöm, hainö n+mam Pilip n+bin nipe Herodias n+p ud gö, Jon u aij gagöp, a ga. *

20 Jon manö anig hagö, Herod n+ñöm, naj ga adö ap halö göm, Jon n+p dam nag+ la.

Jon Jisas n+p ñ+g pak ña

(Mad 3:13-17; Mak 1:9-11)

21-22 Pen Herod Jon n+p nag+ laga magö u, nipe n+bi b+ gau kal+p ñ+g pak ñ+m+döp. Jisas n+p abe ñ+g pak ña. Jisas n+p ñ+g pak ñö, nipe Nap God n+p sabe g+ m+dö n+ñöl g+, kumi kabö adö lan au l+ñ g+ gau gau arö, ajöñ hi+kö, Ana U+ u yaur dapo rö halu löm, Jisas n+p u g+ aua. Anig göl auö n+ñöl g+, manö ap kumi kabö adö lan au n+bö apöm haga, “Ne Ñ+ m+dmagö yad yab+ñ. Nöp n+ñnö, y+p aij yab+ñ göp,” a ga. *

Jisas n+hi b+

(Mad 1:1-17)

* 3:19: Mad 14:3-4; Mak 6:17-18 * 3:21-22: Jon 1:32

²³ Pen Jisas mî nîpe unbö ñînjuöl añî ap ado gî da unbö siduŋ laŋ (30) arö nîjöl gî, nîpe îl göm nîbi bî gau kalîp God Manö hag ña. Nîbi bî gau Jisas nîp, nap nîpe u bî ne Josep, a gî gasî nîŋla.

Josep nap nîpe u Heli. *

²⁴ Heli nap nîpe u Madad.

Madad nap nîpe u Lipai.

Lipai nap nîpe u Melkai.

Melkai nap nîpe u Janai.

Janai nap nîpe u Josep.

²⁵ Josep nap nîpe u Madadaias.

Madadaias nap nîpe u Emos.

Emos nap nîpe u Neham.

Neham nap nîpe u Esli.

Esli nap nîpe u Nagai.

²⁶ Nagai nap nîpe u Mead.

Mead nap nîpe u Madadaias.

Madadaias nap nîpe u Semein.

Semein nap nîpe u Josek.

Josek nap nîpe u Joda.

²⁷ Joda nap nîpe u Joanan.

Joanan nap nîpe u Resa.

Resa nap nîpe u Serababel.

Serababel nap nîpe u Sialdiel.

Sialdiel nap nîpe u Nerai.

²⁸ Nerai nap nîpe u Melkai.

Melkai nap nîpe u Adai.

Adai nap nîpe u Kosam.

Kosam nap nîpe u Elmadam.

Elmadam nap nîpe u Er.

²⁹ Er nap nîpe u Josua.

* **3:23:** Luk 4:22; Jon 6:42

Josua nap n̄ipe u Eliesa.
Eliesa nap n̄ipe u Jorim.
Jorim nap n̄ipe u Madad.
Madad nap n̄ipe u Lipai.
³⁰ Lipai nap n̄ipe u Simion.
Simion nap n̄ipe u Juda.
Juda nap n̄ipe u Josep.
Josep nap n̄ipe u Jonam.
Jonam nap n̄ipe u Eliakim.
³¹ Eliakim nap n̄ipe u Melea.
Melea nap n̄ipe u Mena.
Mena nap n̄ipe u Madada.
Madada nap n̄ipe u Nadam.
Nadam nap n̄ipe u Depid.
³² Depid nap n̄ipe u Jesi.
Jesi nap n̄ipe u Obed.
Obed nap n̄ipe u Boas.
Boas nap n̄ipe u Salmon.
Salmon nap n̄ipe u Nason.
³³ Nason nap n̄ipe u Aminadap.
Aminadap nap n̄ipe u Admin.
Admin nap n̄ipe u Arni.
Arni nap n̄ipe u Hesron.
Hesron nap n̄ipe u Peres.
Peres nap n̄ipe u Juda.
³⁴ Juda nap n̄ipe u Jekop.
Jekop nap n̄ipe u Aisak.
Aisak nap n̄ipe u Ebrahim.
Ebrahim nap n̄ipe u Dera.
Dera nap n̄ipe u Nahor.
Nahor nap n̄ipe u Seruk.
³⁵ Seruk nap n̄ipe u Rehu.
Rehu nap n̄ipe u Pelek.

Pelek nap nipe u Eber.
 Eber nap nipe u Sela.
³⁶ Sela nap nipe u Kenam.
 Kenam nap nipe u Apaksad.
 Apaksad nap nipe u Sem.
 Sem nap nipe u Noa.
 Noa nap nipe u Lemek. *
³⁷ Lemek nap nipe u Medusela.
 Medusela nap nipe u Inok.
 Inok nap nipe u Jared.
 Jared nap nipe u Malelael.
 Malelael nap nipe u Kenan.
³⁸ Kenan nap nipe u Inos.
 Inos nap nipe u Sed.
 Sed nap nipe u Adam.
 Adam nap nipe u God. *

4

Seden Jisas nip manö piral haga

¹⁻² Ana U† u Jisas nip ajman rauöm, nip u† gi ñig Jodan gau nibö ud arö, Jisas ram minöñ nibi bi midagmidal, ram minöñ kabö nöp midmidöp an gau mideia. Seden nipe Jisas nan si nan naj rīmnāp ginīm aka wasö gi niñöl göm gi gi gö, ñin unbö ñin juöl mihöp (40) ara. Jisas nan magö ñiñöm wasö, nip kiyö majö la.

³ Nip kiyö majö lö, Seden haga, “Ne ‘God Ñi nipe midpin,’ a gīpan u, kabö gai i hagö, bred rö lan,” a ga.

* **3:36:** Jen 11:10-26 * **3:38:** Jen 4:25-26

⁴ Hageia, Jisas pen haga, “God Manö u kalı kliš rıköm hagla, ‘Nıbi bı gau, bred nöp ñıñöm kamıñ mıdageinaböl,’ a gıla,” a ga. *

⁵ Hagö, Seden Jisas nıp dam dum kub lañ ap amöm, ram mınöñ aij aij kiñ ke ke abadpal gau magöñhalö, magö anıbu nöp, Jisas nıp yamöm haga,

⁶⁻⁷ “Ram mınöñ aij aij gai i nöñ! Nıbi bı ke ke abad mıdpal. Yad me ram mınöñ anıb gau magöñhalö abad mıdpin rö, bı ap nıp hagnıg gem hagnabin. Anıb u, ne yıp kugom yımön sabe geinabön u, ram mınöñ anıb gai i magöñhalö nape hagnö, ne abad mıdeinabön,” a ga.

⁸ Hageia Jisas pen haga, “God Manö u kalı kliš rıköm hagla, ‘God Bı Kub kale u hagöp rö gımim hib nıpe nöp hagpe adö arañ,’ a gıla,” a ga. *

⁹ Jisas anıg hageia, Seden nıpe Jisas nıp uł gı Jerusalem amöm, dam God sabe gep ram i adö lañ gı lıla adö u amöm haga, “Ne, ‘God Ñı nıpe mıdpin,’ a gıpan u, pırañıd mınöñ il yañ lug.

¹⁰⁻¹¹ God Manö u kalı kliš rıköm hagla, ‘God ejol nıpe gau hagö, nöp abad mıdeinaböl. Ap lug paknıg geinabön u, nöp ñımagö kale udnaböl nıñöm kabö ma ne u bıñıñ gagnab,’ a gıla,” a ga. *

¹² Seden anıg hageia, Jisas pen haga, “God Manö u manö rımnap halö kalı kliš rıköm hagla, ‘God Bı Kub u, nıpe bı nıñö hagep aka bı pı alep, a gımim hagagmim,’ a gıla,” a ga. *

* **4:4:** Dud 8:3 * **4:8:** Dud 6:13-14 * **4:10-11:** Sam 91:11-12

* **4:12:** Dud 6:16; 1Ko 10:9

13 Kijaki Jisas nɪp manö piral hag wasö nɪjöm, arɪk arɪn a göm, gasɪ nɪpe gau nöp nɪja, “Uri wasö pen hainö ñɪn rɪmnap apem manö rɪmnap halö pir alem hag nɪɲnam,” a göm arɪk ara. *

*Jisas ram mɪnönj Galili il göm manö hag ña
(Mad 4:1-11; Mak 1:12-13)*

14 Pen God Ana Jisas nɪp klö ñö, Jisas nɪpe ado gɪ apöm ram mɪnönj Galili mɪdö nɪjöl gɪ, nɪbi bɪ gau, manö nɪpe u nɪjöm, dam ram mɪnönj Galili aɲ gau magöɲhalö ud arla.

15 Nɪpe Juda magum gep ram gau amöm, manö hag ñɪ aij gö, nɪbi bɪ gau nɪpe bɪ aij yabɪɪ a göm, mɪñ mɪñ yabɪɪ gɪla.

*Nasared nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪj udagla
(Mad 13:53-58; Mak 6:1-6)*

16 Pen Jisas nɪpe ram mɪnönj Galili aɲ gau gɪ aj pɪs göm, Nasared am mɪdeia. Daun anɪbu nɪpe nöd mɪdöm majö ga. Juda God nɪp sabe gep ñɪn kale u auö, nɪpe pör gɪmɪdöp rö, magum gep ram u amöm, uraköm God Manö u amgö lɪ nɪjöm hagnɪg ga.

17 Bɪ God manö hagep Aisaia kalɪ kliñ rɪka köp u nɪp dap ñɪlö, ud pɪɪaiöm, manö hagnɪg ga adɪɲ u amgö lɪ nɪjöm kalɪp haga, *

18 “Bɪ Kub u yɪp, wög yad gɪmön, a göm,

Ana nɪpe yuö yad aip mɪdöp.

Anɪb u, nɪbi bɪ mög gep rö mɪdpal gau

kalɪp manö aij u hag ñɪnö, nɪj aij gɪnaböl.

Nɪbi bɪ nagɪman rö mɪdpal gau

kalɪp hubɪk yunö, arnaböl.

* 4:13: Hib 2:18; 4:15 * 4:17: Ais 61:1-2

Nibi bi amgö we göp rö midpal gau
kalip ginö, amgö ñ+l niñnaböl.

Nibi bi uþham midpal gau
kalip ud aij ginö, mid aij ginaböl.

19 Pen, Bi Kub nibi bi udnab ñ+n aij u miñi auöp,
a gem,
nibi bi gau kalip hag ñ+nabin,” a ga.

20 Jisas manö kliñ anibu amgö li niñ hag piš
göm, köp bad u ud wam wam göm, bi köp abad
midmidöp u niþ adog ñöm asikö niñöl gi, nibi
bi magum gep ram raul mideila gau magöñhalö
amgö juöm niþ niñ ij halö lila.

21 Anig niñeila, Jisas kalip haga, “God Manö
adiñ anibu ud amgö li niñ kalöp hagnö niñajim
anibu, uri anig unbö rö nöþ göp.

22 Anig hagö, manö aij yabþl haga u niñöm, nibi
bi niþ ñ+ñ+l löm, aiö gila. Pen gasi ap niñöm, “Bi
anibi Josep ñ+ niþe nöþ aka?” göm, aiö waiö gila.
*

23 Anig haglö, Jisas kalip haga, “Pen yad niñbin,
yiþ hagnabim, ‘Ne wös wameb bi, ne ke gimön
nan ne ke göp u kamiñ l+nab. Ne daun pro
Kapaneam am midmön, nan gagep rö gaina, yiþ
acmal ajajþ niñbun u rö, miñi ram minöñ ne ke
aui abe gö yiþ acmal ajö niñun,’ a ginabim.

24 Pen kalöp niñö hagabin, bi God manö hagep
gau, ram minöñ ke gau amöm, manö aij u haglö,
niñö hagaböl a göm udnaböl. Pen ram minöñ kale
ke u apöm haglö, bi hon gau ke hagaböl a göm,
manö kalip udagnaböl. *

* 4:22: Luk 3:23; Jon 6:42 * 4:24: Jon 4:44

25 Pen niñim! Bi God manö hagep Ilaija mideia ñin u, nibi yadu iru nöp Isrel au midmidal. Mi mihau nigan rakin unbö kagoł jıñ u, möñ alagö, nan magö ranagö, kiyo kub yabił la. *

26 Isrel nibi yadu rimnap kiyo la gau iru yabił nöp mideila au, pen God Ilaija nip yuö, am daun pro Sarepad ram minöñ daun kub Saidon sol au amöm, nan gagep rö gö, nibi yadu ap nan magö nipe iru nöp mideia. *

27 Pen adö anıbu rö, hainö bi God manö hagep Ilaisa mideia ñin u, Isrel nibi bi rimnap wös gısa la gau iru yabił nöp mideila au, pen kalıp rimnap gö kamıñ laga; Ilaisa bi Neman ram minöñ milö kub Siria nibö u nip nöp gö, kamıñ la,” a ga. *

28 Jisas anıg hagö, Juda nibi bi magum gep ram raul mideila gau niñlö mulu kal yabił lugö,

29-30 nip rıdık gi yu gi dam rul gau yuno uman a göm, rıdık gi ud arla ji Jisas nipe ado göm an kale au amöm ara.

Jisas kijaki aiön pi hag höñ yua

31 Jisas daun pro Kapaneam, ram minöñ Galili au am midöm, Juda kai God nip sabe gep ñin u nibi bi kalıp manö hag ña.

32 God Manö u, Jisas klö naij göm kabö göl nöp hagö, kale aiö yabił gıla. *

33 Pen Juda magum gep ram raul an anıb au, bi kijaki aban ala ap mideia. Nipe meg migan dap ranöm wiñ kub alöm haga,

* 4:25: 1Ki 17:1,7 * 4:26: 1Ki 17:8-16 * 4:27: 2Ki 5:1-14

* 4:32: Mad 7:28-29

34 “Bî Jisas Nasared nîbö! Ne nîhön gîñig auban? Hanîp gî naj gîñig auban akan? Yad nöp nîñbin. God Bî U† nîpe u nöp auban,” a ga.

35 Pen Jisas kijaki aban al mîdeia anîbu nîp hag göm haga, “Manö hagagmön! Bî u arö gîmön höñ aru!” a ga. Jisas hagö, kijaki aiön pi höñ aröl gî bî anîbu nîp, nîbi bî mîdeila anî au ud yuöm ara. Pen nîp mîñu magö pakaga; kamîñ ara.

36 Anîg gö, nîbi bî nîñ mîdeila gau kale ke hag nîñ hag nîñ göm hagla, “Bî klö yabî† anîbi, manö anîbu gai nîbö dapöm hagö, kijaki gau höñ arbal?” ö gîla.

37 Pen Jisas ga manö anîbu ram mîñnöh anîb gau magöñhalö ud arla.

*Jisas nîbi bî iru nöp gö kamîñ la
(Mad 8:14-15; Mak 1:29-31)*

38 Pen Jisas Juda magum gep ram u arö göm Saimon ram u ara. Saimon nîbor nîpe u nan gö, hañ romanî nîpe gau magöñhalö mab rö inö me, nîbi bî gau apöm Jisas nîp hagla, “Aumön, ne Saimon nîbor nîp gö urak aran,” a gîla.

39 Hageila, nîpe nîbi nan gö um mîdeia söl au apöm, nan geia anîbu hag gö nîñöl gî, magö anîbu nöp nîp arö göm ara. Nîp kamîñ lö, uraköm, nîbi bî ap mîdeila gau kalîp nan magö ña.

40 Nîbi bî anîb au mîdeila gau, manö anîbu nîñöm, sîdö wad ara magö u, nîbi bî kale mîña ga gau magöñhalö dap Jisas mîdeia au daula. Daueila, Jisas kalîp añ† añ† ud nîñö kamîñ la.

41 Pen nîbi bî kijaki aiön pi nan gau aban al mîdeia gau hag yuö, höñ amöl gî wîñ kub alöm hagla, “Ne God Ñî nîpe!” a gîla. Kale Jisas nîpe

Krais u niñöm anig hageila niñöm Jisas nipe kalip hag göm haga, “Manö ap hagagmim,” a gö, haga rö niñla. *

Jisas ram m+inöñ m+igan r+imnap amöm kalip manö hag ña

(Mak 1:35-39)

⁴² Ruö sib halö, Jisas ram m+inöñ an+ibu arö göm, ke am m+idai+n, a göm, ram m+inöñ nöp an gau ara. Ara pen niñbi b+ gau hain amöm, niñp ulhai niñöm hagla, “Gau aragmön; hon aip m+idaiun,” a g+la.

⁴³ Anig hageila Jisas haga, “God y+ip hag yuö aunö u, amem niñbi b+ ke m+igan r+imnap halö kalip u rö nöp God niñbi b+ udöm abad m+ideinab manö aij u hag ñ+nabin,” a ga.

⁴⁴ Anig hagöm, Jisas Juda niñbi b+ ram m+inöñ kale gau magöñhalö g+ ajöl g+, am Juda magum gep ram gau amöm, manö aij an+ibu kalip hag ñ+m+döp. *

5

Jisas hagö kabsat iru nöp udla

(Mad 4:18-22; Mak 1:16-20)

¹ Jisas ñ+n ap am Ñ+g Wanö Genesared goł au m+idöm, God Manö u hag ñö niñöl g+, niñbi b+ iru yabił, manö aij an+ibu niñun a göm, c+ro mało ñöl g+ aula. *

² Anig göl aulö niñöl g+, Jisas niñja, b+ kabsat udep gau ñ+g mag+ib m+höp dap ñ+g wanö goł an+ib au löm, kabsat udep uben gau uł g+ m+deila.

* **4:41:** Mad 8:29; Mak 3:11-12 * **4:44:** Mad 4:23 * **5:1:** Mad 13:1-2; Mak 3:9-10

³ Jisas nipe Saimon ñig magib adö u ujanid löm haga, “Yip ud neb neb gö, ñig wanö anj söl au dan arin,” a ga. Hagö, Saimon ñig magib u ud neb neb gö, Jisas ñig wanö anj söl au amöm ñig magib adö anibu asik midöl gi, nibi bi gau kalip manö hag ña.

⁴ Manö hag pis göm, Jisas Saimon nip haga, “Ñig magib i ñig uñan pirik gi dam ñig wanö anj kub au danj ammim, uben yumim kabsal udim,” a ga.

⁵ Hageia, Saimon pen haga, “Bi Kub, miñi sibön yan nöp hon kabsal ninj aj aj, ram halö ru dam löp pen hon kabsal rimnap udagpun. Pe ne anig hagpan rö, uben u halöwalö yu ninjun,” a ga. *

⁶ Anig hagöl göm uben yulö ninöl gi, kabsal iru nöp ap uben migang u arlö, uben gau ajmanj rauöm, pak gi dö ginig rö ga.

⁷ Anig ga ninjöm, nimam bi ñig magib adö ap mideila gau kalip ñin aianj gilö, kale apöm kabsal anib gau udöm, ñig magib anib mihau lilö, böñ nöp ajmanj rauöm, ñig magib mihau pig lugnig rö ga.

⁸⁻¹⁰ Anig ga ninjöm, Saimon Pida bi nipe aip ñig magib adö mideila gau, kabsal iru yabitl udla gau ninjöm, gasi iru nöp ninla. Pen Sebedi ñi nipe Jems aip Jon aip, ñig magib ap udmil Saimon aip wög jim ñöl gimidil bi mihau, u rö nöp gasi iru ninlö. Pen Saimon am Jisas mideia söl au kugom yimöm haga, “Bi Kub, yad bi nan si nan najj gipin u, ne ke gau aru,” a ga. Hageia Jisas haga, “Ne piñinj gagmön. Miñi ñin i riköm, bi kabsal

* 5:5: Jon 21:3-8

udep u arö gımön, nıbi bı ud God nıp daupe bı mıdeınabön,” a ga.

¹¹ Jıas anıg hagö, ñıg magıb bıhau dam ñıg goı au löm, kabsaı nan gau arö göm, Jıas aıp amöm ajmıdal. *

Jıas, bı wös hapeb la ap gö, kamıı la

¹² Pen hainö Jıas am daun ap mıdö, bı wös hapeb hañ romanı gau magöıhalö la bı ap apöm, Jıas mıdeıa söl au kugom yımöm nabıc yıhön göm, haga, “Ne yıp gö kamıı lınıg, gö kamıı lınım,” a ga.

¹³ Anıg hagö, Jıas haga, “Yau, yad gınö, nöp kamıı lınım,” a ga. Anıg hagöm, Jıas ñımagö nıpe mılöbö löm bı anıbu ud nııö, magö anıbu nöp wös hapeb gau böı nöp hir ga.

¹⁴ Wös hapeb gau hir gö, Jıas bı anıbu nıp haga, “Yad nöp ud nıııö kamıı löp u nıbi bı gau hagagmön. Pen bı Mosıs hadame nöp kalı kılın rıköm haga rö, wös hapeb yıp u kamıı löp a gımön, am bı God nıp nan sabe gıpal gau kalıp yamön, nan sabe gep u kalıp ñımön hagmön, ‘Yıp kamıı löp rö, nan ı God nıp sabe gim,’ a gımön. Ne anıg gımön, nıbi bı nııöm hagnaböl, ‘Nıpe kamıı löp rö anıg göp,’ a gınaböl,” a ga. *

¹⁵ Pen Jıas manö nıpe u, ram mınönı gau magöıhalö rııonı rııonı arö, nıbi bı iru nöp, nıp nııun a göm, cıro maıo ñöm aumıdal. Nıbi bı anıb gau, rıınap manö aıı nıpe u nııııg aumıdal; rıınap hanıp gö kamıı lanı a göm aumıdal.

* **5:11:** Mad 19:27 * **5:14:** Lep 14:1-32

16 Pen ñin rımnap Jisas am ke mıgan ap mıdöm, Nap nıp sabe gımıdöp.

Jisas, bı ñımagö ma kıla ga ap gö, kamıñ la

17 Ñin ap Jisas nıbi bı gau kalıp manö hag ñı mıdeia. Perisi bı rımnap abe, lo manö hag ñeb bı rımnap abe, ram mınöñ Galili an au ram rıñg aglö magöñhalö gau nıbö abe, ram mınöñ Judia an au ram rıñg aglö magöñhalö gau nıbö abe, Jerusalem nıbö abe apöm, Jisas manö hag ñı mıdeia au asık mıdeila. Pen Bı Kub kłö nıpe aıp mıdeia u me, Jisas nıbi bı nan ga gau kalıp gö kamıñ la.

18 Pen bı rımnap, bı ñımagö ma kıla ga ap ilöñ lı dapöm, Jisas nıp gö kamıñ lan a göm, nıp Jisas mıdöp ram raul mıgan u ud arun a gı gası u nıñla.

19 Pen Jisas mıdeia ram u nıñla, nıbi bı gau ram raul mıgan anıbu böñ nöp sısı ga. Anıg gö, wip ilöñ lı daula anıbu, dam ram adö lan amöm, ram u ud mıgan hiıköm, nagı löm, Jisas mıdeia an au gıyan yula.

20 Kale gası nıñla, Jisas gö kamıñ lınım rö löp, a göm nıñeila rö, Jisas gası kale u nıñöm, bı ñımagö ma kıla ga u nıp haga, “Bı nıñeb yad, nan si nan naij gıpan gau nıñem arö gabin,” a ga. *

21 Jisas anıg hagö, bı Perisi gau abe, bı lo manö hag ñeb bı gau abe, gası an kale gau nöp ke nıñöm hagla, “Bı anıbi ban? Nıpe God nıp hag juöl gı hagab. God nıpe añı nöp me nan si nan naij gıpal gau nıñöm arö gınım rö löp,” a göm, gası kale u nöp nıñla.

* 5:20: Luk 7:48; Ais 43:25

22 Pen gasi niñeila anibu, Jisas ke rik niñöm haga, “Kale niñön ginig yip gasi naj niñabim?”

23 Bi ap bi ap nip hagnab, ‘Nan si nan naj gipan gau niñem arö gabin,’ a ginab u, kale aigöl gimim niñabim nipe manö niñö hagab aka manö pir alabñ Pen bi ñimago ma kila göp ap mideinab, bi ap nip hagnab, ‘Ne miñi nöp urak aru,’ a ginab u, kale aigöl gimim niñabim nipe manö niñö hagab aka manö pir alab?

24 Bi Ñi nipe nibi bi minöñ naböñ it i nan si nan naj gipal gau niñöm arö ginim rö löp u, kale manö anibu manö niñö a gimim niñ udmim a gem, manö anig göl hagnig gabin,” a ga. Anig hagöm, Jisas bi ñimago ma kila ga u nip haga, “Ne miñi nöp urakmön, nöp ilöñ li daubal abañ bad u udmön, ado gi ram ne aru,” a ga. *

25 Anig hagö, nibi bi gau niñmidlö niñöl gi, magö anibu nöp uraköm, nip ilöñ li daula abañ bad anibu udöm, God nip aij a göl gi, ram nipe ara.

26 Anig gö, nibi bi niñmideila gau magöñhalö pa gili göm, God hib u dap ranöl gi hagla, “Miñi nan ke nibö yabit gajip niñbun,” a göm, aiö waiö gila.

*Jisas bi nipe Lipai nip uda
(Mad 9:9-13; Mak 2:13-17)*

27 Pen hainö Jisas amöm niña, bi dakis udep ap dakis ñeb ram raul migan u asik mideia. Hib nipe u Lipai. Jisas nip niñöm haga, “Ne aumön, yad aip arul,” a ga.

* 5:24: Jon 5:8

28 Hageia, Lipai uraköm, wög g+midöp u arö göm, nan n+pe gau magöñhalö arö göm, Jisas aip arlö.

29 Pen Lipai ñ+ñ+ löm, Jisas n+p nan magö kub ram n+pe u lau löm, b+ dak+ udep r+mnap, n+bi b+ r+mnap iru nöp w+ñ alö apöm, Jisas aip as+köm nan magö ñ+ñeila.

30 Pen Jisas kale aip nan magö ñ+ñ+ia u n+ñöm, b+ Perisi r+mnap abe, b+ lo manö hag ñeb kale r+mnap abe apöm, Jisas b+ n+pe gau kal+p hagla, “Kale n+hön g+n+g n+bi b+ nan si nan naij g+pal gau abe, b+ dak+ udep gau abe aip as+kmim nan ñ+ñ+abim?” ö g+la. *

31 An+g haglö, Jisas manö an+bu n+ñöm kal+p pen hagöm haga, “N+bi b+ kam+ñ m+dpun a g+pal gau, wös wameb b+ w+ñ alagpal; n+bi b+ nan göp gau nöp, han+p gö kam+ñ lañ a göm, wös wameb b+ w+ñ albal.

32 An+ñ unbö rö nöp, yad n+bi b+, m+id aij g+pun a göm gas+ n+ñbal gau, kal+p hagn+g auagpin; n+bi b+, hon nan si nan naij gun, m+id aij gagpun, a göm gas+ n+ñbal gau, kal+p hagn+g aubin. Yad kal+p manö aij hag ñ+nö, kale manö yad u n+ñ udöm, nan naij g+pal gau, n+hön g+n+g an+g g+pun a göm, arö göm, God hagöp rö nöp göl,” a gem aubin.

God n+ip sabe gep gas+ u nöp n+ñöm nan magö ñ+ñ+agla

(Mad 9:14-17; Mak 2:18-22)

33 Pen kale r+mnap Jisas n+ip hagla, “Jon b+ n+pe gau abe, Perisi b+ kale gau abe ñ+n r+mnap, God n+ip nöp gas+ añ+ n+ñun, a göm, nan magö ñ+ñ+agöm

* 5:30: Luk 15:1-2

kıyö nöp mıdöm, God nıþ sabe gıpal. Pen bı ne gau nan magö ñıñöl gı, ñıg ñıñöl gı nöp mıdpal,” a gıla.

³⁴ Anıg hageıla, Jıas kalıp pen haga, “Bı ap nıbi udöm, nıbi bı nıpe gau aıp nan kub ñıñnaböl u, bı rımnap uraköm, nıhön gınıg anıg gabım a göm hagagnaböl. *

³⁵ Pen hainö bı rımnap apöm bı anıbu ud arlö, ñın anıbu nıbi bı nıpe gau mög gö, nan magö ñıñagnaböl,” a ga.

³⁶ Pen Jıas manö hod rıköm kalıp haga, “Waıj nöd nıbö ap gı dö geınab u, waıj gısön nıbö ap ud gı dö göm, dap al dör gılö, adıp adıp lagnab. Ke ke yabıt löm, mıhönğöl naij yabıt gınab.

³⁷ Pen ñıg wain u, u rö nöp. Ñıg wain kamıñ u udöm, kaj meme hañ mılep mıgan yañ hoñ gagpal. Nıhön gınıg: hoñ göm mame ñılö, ran ap ranöm, bıñ naij yabıt hagöm pak gı dö göm hoñ gö, kaj meme hañ u abe naij gınab.

³⁸ Gası anıbu nıñöm me, ñıg wain kamıñ udöm, kaj meme hañ kamıñ mıgan u nöp hoñ lep.

³⁹ Pen nıbi bı ñıg wain nöd nıbö hadö ñıñbal gau, hainö ñıg wain kamıñ gısön nıbö u ñıñlö kalıp aij gagnab; ‘Ñıg wain nöd nıbö u aij,’ a gınaböl,” a ga.

6

*“Yıharıñ mıdeþ ñın ı nıhön gınıg anıg gabım?”
ö gıla*

(Mad 12:1-8; Mak 2:23-28)

* 5:34: Jon 3:29

¹ Hainö Juda God n̄p sabe gep ñ̄n ap, Jisas b̄i n̄ipe gau aip wid wög ad̄iη an̄ au amöl ḡi, b̄i n̄ipe gau wid magö an̄b̄ gau r̄imnap r̄ik ñ̄magö adö kale au löm, hañ pak yuöm ñ̄iηöl ḡi arla. *

² An̄ig geila, b̄i Perisi r̄imnap n̄iηöm hagla, “Kale n̄ihön ḡin̄ig God n̄p sabe gep ñ̄n wög gagep i, wid magö hañ pak yumim wög gabim?” ö ḡila. *

³⁻⁴ Hageila, Jisas b̄i n̄ipe gau ḡila an̄ibu naij gagla u n̄iηöm, b̄i Perisi gau kal̄p haga, “Depid hadame nöp b̄i n̄ipe gau aip k̄iyö lö, God sabe gep ram u amjaköm, bred God amgö ilö adö u löm, b̄i ȳihar̄iη ñ̄iηagpal, b̄i God n̄p nan sabe ḡipal gau nöp ñ̄iηbal bred u, Depid hag n̄iηö, n̄p ñ̄ilö, b̄i n̄ipe gau aip ñ̄iηla. Kal̄p k̄iyö lö ḡila aiud an̄ibu God Manö kal̄i kliñ r̄ikla u, kale n̄iηagpim ar?” a ga. *

⁵ Jisas manö ap halö hagöm haga, “B̄i Ñ̄i n̄ipe B̄i Kub m̄idöm, ñ̄in̄ ȳihar̄iη m̄idep ñ̄in̄ u, n̄ihön ḡinam a ḡinab u, ḡinab,” a ga.

Jisas, b̄i ñ̄imagö p̄ino ga ap gö, kam̄iη la

⁶⁻⁷ Pen Juda God n̄p sabe gep ñ̄in̄ hain ap, Jisas Juda magum gep ram u amöm, kal̄p God Manö u hag ñ̄öl ḡi m̄ideia. Ram raul m̄igan an̄ibu, b̄i ñ̄imagö p̄ino ga ap ap m̄ideia. B̄i Perisi gau abe, b̄i lo manö hag ñ̄eb b̄i gau abe, b̄i an̄ibu n̄p n̄iηla rö, Jisas n̄ipe God n̄p sabe gep ñ̄in̄ i n̄p gö kam̄iη l̄inab aka n̄ihön gö, n̄p hag gun a göm, n̄p n̄iη ij halö l̄i m̄ideila.

* **6:1:** Dud 23:25 * **6:2:** Jon 5:10 * **6:3-4:** Lep 24:5-9; 1Sa 21:1-6

8 Pen gasi niŋla anibu, Jisas ke niŋöm, bi ñimagö pino ga anibu niþ haga, “Ne urakmön an aui au,” a ga.

9 Hageia, urak auö niŋöl gi, Jisas bi Perisi gau abe, bi lo manö hag ñeb bi gau abe kalip haga, “Yiharini m+dep ñin i rö, niþi bi gau kalip ud aij ginabun aka, yiharini m+dep ñin uri a gun, kalip arö ginabun? Kalip gino urak aröl aka kalip arö gino umöl?” ö ga.

10 Anig hagöm, kalip niŋ gus gus göm, bi ñimagö pino ga u niþ haga, “Ñimagö ne u mlöbö li!” a ga. Hagö, ñimagö niþe mlöbö lö niŋöl gi, adiŋ kamini la.

11 Jisas bi anibu niþ gö kamini la u niŋöm, bi Perisi gau abe, bi lo manö hag ñeb bi gau abe, mulu kal yabiþ niŋöm, Jisas niþ niþön gun a göm, hag niŋ hag niŋ gi m+deila.

*Jisas bi niþe unbö migan laŋ uda
(Mad 10:1-4; Mak 3:13-19)*

12 Pen ñin an anib au, Jisas Nap niþ hagnabin, a göm, dum ilö laŋ amöm, Nap niþ sabe gi m+do m+do, ram rua.

13 Pen ruö s+do aua magö u, bi niþe gau magöŋhalö hagö aueila, bi niþe unbö migan laŋ kalip ud asik ke löm, kale bi manö yad ud arep gau m+deinabim, a göm hag la.

14-15 Bi niþe hag la anib gau hib kale me: ap Saimon, hainö Jisas hib niþe ap löm Pida a ga; ap Edru, Saimon niþmam niþe u; ap Jems; ap Jon; ap Pilip; ap Badolomyu; ap Madyu; ap Domas; ap Jems, Alpias ñi niþe u; ap Saimon hib alog Saimon Selod a gim+dal u;

16 ap Judas, Jems ñi nipe u; ap Judas Iskariod. Nipe nöp me hainö Jisas al pak lilañ a göm, níp mumug niña.

Nibi bi iru nöp Jisas mideia au aula

17 Pen Jisas bi nipe anib gau aip dum ilö lañ arö göm, au giyañ gi am ban aij yañ m+dlö niñöl gi, nibi bi iru nöp, níp niñun a göm, ap magum gila. Nibi bi anib gau, r+mnap Jerusalem n+bö, r+mnap ram m+nöñ Judia gau n+bö gau n+bö, r+mnap ram m+nöñ nabis daun kub m+höp Daia Saidon n+bö,

18 Jisas manö nipe niñun, hanip nan göp gö kam+ñ linim a göm aueila. Nibi bi k+jaki aiön pi nan gau abañ alö m+id aij gagla gau, Jisas gö kam+ñ la.

19 P+idöñ níp n+bö apöm, kalip nan n+hön n+hön ga gau gö, magöñhalö kam+ñ lajip u niñöm, nibi bi anib gau magöñhalö apöm, hon abe Jisas níp ud niñun a göm, níp ciro maö ñöm aula.

Nibi bi mög gep rö gau hainö m+ñ m+ñ g+naböl (Mad 5:1-12)

20 Jisas bi nipe gau kalip amgö niñöl gi haga, “Kale nibi bi mög gep rö m+dpim gau,
God kalip ud aij göm abad mideinab.

Gasi anibu niñmim
m+ñ m+ñ g+mim.

21 Kale m+ñi kiyö kub löp gau,
hainö kiyö lagnab.

Gasi anibu niñmim
m+ñ m+ñ g+mim.

Kale mög gö, m+ñöñ magö gabim gau,
hainö aij gö niñöl gi, m+hol g+nabim.

Gasi anibu niñmim

m+iñ m+iñ g+mim. *

22 B+ Ñ+ n+pe n+p c+g m+idpe, n+bi b+ gau
kalöp mulu kal n+ñöm, j+ n+ñöm,
n+bi b+ naj an+ib gai i, b+ an aip m+ideinaböl, a
göm,
kalöp hib gas+ naj n+ñöm
manö udöm hag jueinaböl u,
kale m+iñ m+iñ g+mim. *

23 G+inaböl an+ibu, n+hi i+an kale gau,
b+ God manö hagep gau kal+p g+m+idal rö nöp
kalöp g+inaböl.
An+ib u n+ñmim, God han+p ud aij yab+ g+inab
ram m+nöñ n+pe adö lan au, a g+mim,
aij a gö n+ñöl g+, ñ+n ma ju adö adö g+ uraköl g+,
m+iñ m+iñ göl g+ m+idaimim.

Kale n+ñ aij g+mim

24 “Pen kale n+bi b+ mani nan iru m+idöp gau
n+ñ aij g+mim.
Nan kale udep rö u,
m+nöñ naböñ adö i+ i hadö udpim.
25 Pen kale m+iñi nan magö rö ñ+ñ g+pe g+pe
mudun göp gau,
hainö k+yö l+inab u n+ñ aij g+mim.
Pen kale m+iñi manö m+hol u+ib g+ m+idpim gau,
hainö mög gö m+ñöñ magö g+ m+ideinabim.
26 Pen kalöp hib dap ranöl g+ nöp m+ideinaböl u,
kale n+ñ aij yab+ g+mim.
N+hi i+an kale gau, b+ God Manö piral hagm+idal
gau,
kal+p unbö rö g+m+idal.

* **6:21:** Rep 7:16-17; Sam 126:5-6; Ais 61:3
16:2; 1Pi 4:14

* **6:22:** Jon 15:19;

*Koṭmaṭ kale gau kalɪp mɪdmagö limim
(Mad 5:38-48)*

²⁷ “Pen nɪbi bɪ manö yad nɪŋabim gai i. Koṭmaṭ kale gau kalɪp mɪdmagö limim. Nɪbi bɪ kalöp mulu lugö nɪŋbal gau kalɪp ud aij gɪmim.

²⁸ Nɪbi bɪ kalöp hag juaiöl, God kalɪp abad mɪdeiaŋ a gɪmim, nɪp sabe gɪmim. Nɪbi bɪ kalöp gɪ naij gaiöl, kalɪp God nɪp sabe gɪmim.

²⁹ Pen nɪbi bɪ rɪmnap kalöp alaun böŋ lap pakaiöl, ado gɪmim, böŋ lap u rö nöp paköl. Pen nɪbi bɪ rɪmnap kolsior kale u udaiöl, sior u rö abe udim a gɪmim, haṭöwaṭö ñɪmim.

³⁰ Nɪbi bɪ rɪmnap nan mɪdagainɪm asɪb ha-gaiöl, kalɪp ñɪmim. Pen nan kale ap nɪŋöm udaiöl, hanɪp adog ñɪmim, a gɪmim hagagmim.

³¹ Hanɪp gɪlaŋ a gɪmim gasɪ nɪŋbim rö u, kale ke nɪbi bɪ rɪmnap gau kalɪp u rö nöp gɪmim. *

³² “Nɪbi bɪ kalöp mɪdmagö lɪbal gau nöp mɪdmagö lɪnabim u, God kalöp aigöl göm nɪŋö, aij gɪnabŋ Nɪbi bɪ nan si nan naij gɪpal gau, nɪbi bɪ kale ke gau u rö nöp pen pen mɪdmagö lɪbal.

³³ Pen nɪbi bɪ kalöp ud aij gɪpal gau nöp kalɪp gɪ aij gɪnabim u, God kalöp aigöl göm nɪŋö, aij gɪnabŋ Gɪnabim anɪbu, nɪbi bɪ nan si nan naij gɪpal gau gɪpal rö nöp gɪnabim.

³⁴ Nan ñɪno pen ñɪnaböl a gɪmim, gasɪ u nöp nɪŋmim nan ñɪnabim u, God kalöp aigöl göm nɪŋö, aij gɪnabŋ Gɪnabim anɪbu, nɪbi bɪ nan si nan naij gɪpal gau gɪpal rö nöp gɪnabim.

³⁵ Anɪb u, koṭmaṭ kale gau mɪdmagö limim, kalɪp gɪ aij gɪmim, nan haṭöwaṭö ñɪmim. Hanɪp

* **6:31:** Mad 7:12

pen ñinaböl a gımim, gası u niŋagmim. Anıg geinabim u, God klö yabił adö laŋol midöp u, ñi pai niŋe mıdeinabim. Niŋe göp rö geinabim u me, kalöp hauł gagöm, pen aij ñinab. God niŋe niŋi bi nan si nan naij giŋpal gau abe, niŋi bi niŋp, aij a göp, a gagpal gau abe, kalıŋp u rö nöŋp gi aij gab.

³⁶ Nap kale niŋi bi mög niŋöm ud aij göp rö, kale u rö nöŋp niŋi bi mög niŋmim ud aij giŋmim.

Niŋi bi gau kalıŋp manö kub hagagmim

³⁷ “Kale niŋi bi riŋnap, ‘Anıg anıg giŋpim rö, kale niŋi bi naij midpim,’ a gagnabim u, God kalöp pen u rö nöŋp, ‘Anıg anıg giŋpim rö, kale niŋi bi naij midpim,’ a gagnab. Kale niŋi bi riŋnap manö kub hagmim, ‘Kale niŋi bi naij, pen udnabim,’ a gagnabim u, God kalöp pen u rö nöŋp manö kub hagöm, ‘Kale niŋi bi naij, pen udnabim,’ a gagnab. Niŋi bi gau kalöp gi naij geinaböl u niŋmim arö geinabim u, God nan naij kale giŋpim u, u rö nöŋp niŋöm arö giŋnab. *

³⁸ Nan kale gau niŋi bi gau kalıŋp hałöwałö ñeinabim u, God kalöp pen u rö nöŋp hałöwałö yabił ñinab. Kale skel niŋhön rö udmim niŋi bi gau kalıŋp nan niŋme li ñinabim u rö, God skel anıbu nöŋp ud kalöp u rö nöŋp nan niŋme li ñinab,” a ga. *

³⁹ Pen Jisas manö ap hod riŋköm haga, “Bi amgö we giŋnab ap, bi amgö we ap niŋp, adan anıg anıg midöp a göm yamagnab. Niŋhön giŋnıg: niŋe anıg gö, miŋhönğöl ułöm miŋgan yaŋ ap lug paknabil. *

* 6:37: Mad 6:14 * 6:38: Mak 4:24 * 6:39: Mad 15:14

40 Nibi bi skul hagpal gau, am skul hagpal magö u, hag ñeb bi kale gau kalip adö lan midagpal. Pen hainö skul u hag pis gi aij göm me, hag ñeb bi kale gau aip adip adip mideinaböl. *

41 “Pen nihön ginig mab po amgö kalöp ke pak pału gi midöp u niñ hagemim wasö, namam nan acip amgö nipe midöp u nöp niñ hagemim?”

42 Mab po kub amgö kalöp pak pału gi midöp u nöd ud yube, amgö kale amgö yabıt lö, hainö namam nan acip pro amgö nipe midöp u, ud yuun a gimim hagemim,” a ga.

Mab aij pilöp, mab naj pilöp

43 “Pen mab aij ap magö naj ap pilagnab; pen mab naj ap magö aij ap pilagnab.

44 Anib u, mab gau magö pilnab u niñöm, mab u aij, mab u naj a göm niñnaböl. Nagı miganib u kia magö pilagnab. Nagı gablog u papo magö pilagnab.

45 Nibi bi aij gau, hibur gası midmagö an kale dan aij midöp rö, gi aij gıpal. Nibi bi naj gau, hibur gası midmagö an kale dan naj midöp rö, gi naj gıpal. Pen nibi bi aigale nibi bi rö midpal u, manö hagnaböl u nöp apdi niñun, nibi bi gau aij, nibi bi gau naj a gun niñnabun.

Bi mihöp ram mihöp gilö

(Mad 7:24-27)

46 “Yip Bi Kub hon, Bi Kub hon, a gıpim u pen nihön ginig manö hagemim u hain gagemim? *

47 Nibi bi manö yad u niñöm, hagemim rö gıpal gau, manö hagnig gabin i rö midpal.

* 6:40: Mad 10:24-25 * 6:46: Mad 7:21

48 Nibi bi manö yad u niñöm, hagpin rö ginaböl gau, bi ram gi linig geinab, ulöm mlö udöm, ram padö kabö adö au li aij göm, ram adö anbu nöp gi linab rö midnaböl. Anig gö, ñig ul apöm, ram halö pa jö ma jö gi ud arnam a gi wasö niñöm, ram gi aij ginab anbu pidöñ nöp mideinab.

49 Pen nibi bi manö yad u niñöm, hagpin rö gagnaböl gau, bi ram gi linig geinab, ulöm mlö udagöm, ram padö lagöm, yharin ram minöñ adö adö au gi linab rö midnaböl. Anig gö, ñig ul apöm, ram halö pa jö ma jö gi ud arnam a göm, magö anbu nöp ram halö böñ nöp ud arö, minöñ cög nöp mideinab.

7

Jisas bi wög gi ñeb ap gö kamij la (Mad 8:5-13)

1 Jisas nibi bi anib gau kalip manö anbu hag ñi pis göm daun pro Kapaneam ara.

2-3 Pen daun anbu, bi kub ami bi iru nöp abad midmidöp bi ap mideia. Bi rimnap Jisas ap Kapaneam midöp a gilö, manö anbu niñöm, Rom ami bi kub Juda bi manö ud asikep rimnap hag yuöm haga, "Bi nagit wög gi ñeb aij yabit yad ap nan göp umnit gab niñöm kale am Jisas nip hag niñmim ul gi daube, nip gö kamij lan," a ga.

4-5 Hagö, kale Jisas mideia au amöm, nip manö klö neb neb göm hagla, "Ami bi abad middep bi kub ap, bi aij yabit. Hanip Juda nibi bi gau midmagö löm por abad mid aij göp. Magum gep ram hanip ap gi la. Anib u, ne ammön bi nagit wög gi ñeb nipe u gö kamij linim," a gila.

6 Kale hageila niñöm Jisas kalip aip am am ram au söl au amöl giñlö niñöl gi, ami bi abad middep anibu bi niñeb niñe rimmnap hag yuö, am Jisas niñ nable paköm hagla, “Bi ami abad middep bi hon u nöp hagöp, ‘Bi Kub, yad bi aij wasö, ram yad u ma ilön auagmön.

7 Yad bi aij rö nöp niñam, pen yad niñbin, God nöp aip midöp rö, “Kamij lañ,” manö u nöp hagaimön, bi yad nan göp anibu kamij liñm.

8 Bi kub yabit ap yip abad midöp; yad ke pen ami bi gau kalip abad midem, “Arim!” a giñö arbal; “Auim!” a giñö aubal; “Wög anibu gim!” a giñö gipal, a göp,” a gila.

9 Anig haglö, Jisas, bi anibu gasi niñe ke niñöm anig hagöp a göm, aiö göm, niñi bi niñ hain göm aueila gau kalip haga, “Ami bi Rom niñbö u, yip niñ ud pidön göp. Niñe göp anibu, Isrel bi ap unbö rö göp yad niñagpin yabit,” a ga.

10 Pen ami bi abad middep bi u, bi niñe gau ado gi amöm niñla, bi nan ga anibu hadö kamij la.

Jisas niñi adu niñ niñe uma u niñ gö, kamij ara

11 Niñ an anibu nöp, Jisas aip bi niñe gau aip Nen daun arla. Niñi bi gau iru yabit nöp aip arla.

12 Daun ajöñ it söl au amjaklö niñöl gi, niñi adu ap niñ añi niñe yag daua uma u, wip ilöñ löm daueila. Niñi bi iru nöp daun anibu niñbö apöm niñi anibu aip aueila.

13 Jisas niñi adu anibu niñ niñö, mög gö haga, “Miñöñ gagmön,” a ga.

14 Anig hagöm, niñe amöm wip ilöñ li daueila mab u ud niñö niñöl gi, bi ilöñ daueila gau pidön

gila. Jisas bi praj uma u niþ haga, “Ñi me, nöþ hagabin, urak!” a ga.

¹⁵ Anig hagö, ñi urak asiköm manö hagö niþöl gi, Jisas niþe niþ, ñi ne u, a göm ud ña. *

¹⁶ Pen niþi bi niþ mideila gau magöñhalö pa giþ göm, God hib niþe u dap ranöl gi hagla, “God manö hagep bi kub yabiþ hanip auöp. God hanip gi ñiniþ auöp,” a gila. *

¹⁷ Jisas ga anþbu niþöm, aiud udlö, manö anþbu Juda niþi bi ram mniþöñ kale gau gau amöm, ram mniþöñ ke gau gau magöñhalö ara.

Jon Bi Ñig Pak Ñeb bi niþe mihöp Jisas niþniþ arlö

¹⁸ Jon bi niþe gau, Jisas ga rö magöñhalö niþöm, am Jon niþ hag ñilö, bi niþe mihöp hagö aueilö haga,

¹⁹ “Kale mihöñ ammil Bi Kub niþ hag niþmil, ‘Ne Mesaia pör abad midpun u nöþ auban aka bi ke niþö ap halö abad midaiun?’ ö gimil,” a ga.

²⁰ Hageia, bi mihau Jisas mideia au ammil haglö, “Jon bi ñig pak ñeb u halip bi mihöñ hagöp, ‘Kale mihöñ ammil Bi Kub hag niþmil, ‘Ne Mesaia pör abad midpun u nöþ auban aka bi ke niþö ap halö abad midaiun,’ a gimil,’ a göm, hol mihöñ hag yuö, nöþ hag niþniþ aubul i,” a gilö. *

²¹ Pen kale mihöñ anig hagamil niþ midlö niþöl gi, Jisas niþi bi iru nöþ nan adö ke ke ga gau gö kamniþ la; niþi bi iru nöþ miña ga gau gö kamniþ la; niþi bi iru nöþ kijaki aiön pi aban al mideia

* **7:15:** 1Ki 17:23; 2Ki 4:36 * **7:16:** Luk 1:68 * **7:20:** Sam 40:7; Mal 3:1; Rep 1:8

gau gö kamıñ la; nıbi bı iru nöp amgö we ga gau gö amgö ñıl nıñla.

22 Anıg göm, Jisas bı anıb mıhau kalıp haga, “Kale mıhön ado gı ammil Jon nıp hagmil, ‘Hol am nıñbul, bı anıbu nıbi bı amgö we ga gau gö amgö ñıl nıñbal; nıbi bı ma böñ nöp naij ga gau gö kauyañ ajaböl; nıbi bı hañ romañ wös hapeb la gau gö mıtep göp; nıbi bı rımid mıgan pıl göp gau gö manö apdi nıñaböl; nıbi bı umbal gau gö kamıñ mıdpal; nıbi bı mög gep rö gau manö aij u hagab nıñaböl. *

23 Nıbi bı yıp gası nıñöm cıg göl gı nöp mıdeınaböl gau, mıñ mıñ yabıl gınaböl, ‘a gımil,’ a ga.

24 Anıg hagö, bı Jon manö daulö mıhau ado gı arlö nıñöl gı, Jisas nıpe, Jon nıp manö adö u hagöm nıbi bı mıdeıla gau kalıp haga, “Kale nöd ram mıñnön kabö nöp mıdöp añ au arbe ñın u, nıñön nıñnıg arbeñ Kale hod mılö añı ap yıgön ud aña gı dañ i göp ap nıñnıg arbe?

25 Kale nıñön nıñnıg arbeñ Bı wañıj aij yabıl yımöb ap nıñnıg arbeñ Anıbu wasö. Bı wañıj aij yabıl udöm, nan aij aij udun a göm gası nıñbal gau, bı kub ram gau nöp hanbal.

26 Pen kale nıñön nıñnıg arbeñ God manö hagep bı ap nıp nıñnıg arbe akanı Nıñö me, God manö hagep bı ap nıp nıñnıg arbe, pen bı Jon nıñbe u nıpe wög adö ke nıbö gınıg aua. *

27 Bı Jon u me, hadame ram God Manö u kalı klıñ rıköm hagla, ‘Bı manö hagep yad u hag yunö, nöd amöm,

* 7:22: Ais 35:5-6; 61:1; Luk 4:18 * 7:26: Luk 1:76

nibi bi gau kalip hag ñi aij ginab;
hainö ne ke hag yunö ninabön,' a göm kali kliñ
rikla. *

²⁸ Kalöp hagabin, nibi bi nöd midmidal gau abe,
nibi bi miñi midpal gau abe magöñhalö nibi bi
yiharin, Jon bi kub. Pen God nibi bi yiharin
gau udöm ram minöñ nipe kumi kabö adö lan
au abad mideinab gau, kale Jon rö midageinaböl;
kale nibi bi kub mideinaböl," a ga.

²⁹ Nibi bi gau, bi dakis udep gau halö, nöd Jon
nip aula, kalip magöñhalö ñig pak ña. Anig gö,
Jisas manö haga u ninjom hagla, "God adan nipe
nöp kabö rö midöp," a gila. *

³⁰ Pen bi Perisi abe, bi lo manö hag ñeb bi kub
gau abe kale, God kalip nihön nihön gilan a ga u
gasi kale ke ninjom pa jö ninjom, Jon hanip ñig pak
ñan a göm auagla. *

³¹⁻³² Pen Jisas nibi bi anib gau kalip manö ap
hagöm haga, "Nibi bi miñi ñin i midpim gau
yad ninbin, kale ñi pai pro gau, nibi bi magum
gep ka au asiköm, ñi pai pro rimnap meg migan
dap ranöm hag amil apil göm hagpal, 'Hon añin
pu gino, kale nihön ginig kugom ralagpim Pen
kimap mitöñ gep rö ap hagno, kale nihön ginig
mitöñ gagpim?' ö gipal rö u, kale gipim.

³³ Nihön ginig: Jon bi ñig pak ñeb u apöm, nan
magö ñinagöm, ñig wain ñinagöm gö, kale nip
hag jumim hagpim, 'Bi kijaki aiön pi aban alöp
midöp u,' a gipim.

* 7:27: Mal 3:1 * 7:29: Luk 3:12 * 7:30: Mad 21:32

³⁴ Pen miñi yad Bi Ñi nipe apem, nan ñijem, ñig wain ñijem ginö, yip hag jumim hagpim, ‘Nan iru ñijöm, ñig wain ñijöm göp u me, nipe nibi bi nan si nan naj gipal bi gau, bi dakis udep bi gau, bi kale ap midöp u,’ a gipim. *

³⁵ Pen nibi bi God Manö aij u niñ udöm, hain göm, gi aij göm, mid aij geinaböl u, nibi bi gau kalip niñöm hagnaböl, God Manö u manö niñö yabit, a ginaböl,” a ga.

Bi si udmidöp nibi ap

³⁶ Bi Perisi ap hib nipe Saimon. Nipe Jisas nip haga, “Ne aumön ram yad u nan magö ñijul,” a ga. Hagö, Jisas ram nipe u amöm nan magö ñijlö niñöl gi,

³⁷ nibi daun anibu midöm nan si nan naj gimidöp manö ap niña, Jisas bi Perisi ram amöm aip nan ñijailö. Anib u niñöm, ñig hañij aij auep kabö barol ud rim lila ap dapöm, *

³⁸ Jisas mideia jöl adö gau apöm, ma il au mitöñ gi mideia. Anig göl mitöñ gö niñöl gi, amgö ñig u gi dö gi Jisas ma adö yan lugö, umagö nipe u ud liti gi yuöl gi, ma kid nipe u bom haluöm, mulu ñijöm, ñig hañij aij auep anibu ma kid nipe adö au li ña.

³⁹ Anig geia, bi Perisi Saimon u, gasi magö nipe u nöp gasi niñöm nip ke haga, “Bi anibi bi God manö hagep kabö göl midalböp, nibi anibi nipe nan si nan naj gimidöp nibi naj ap apöm nip ud niñab u rik niñböp,” a ga.

* **7:34:** Luk 15:2 * **7:37:** Mad 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3

⁴⁰ Jisas pen, bî Perisi gasî nîŋa anîbu nîŋöm, nîp haga, “Saimon, manö yad añî ap mîdöp nöp hag ñîñîg gabin,” a ga.

Hageia, Saimon haga, “Manö hag ñeb bî yad, manö anîbu hag,” a ga.

⁴¹ Hageia, Jisas manö hod rîköm haga, “Bî ap uraköm, bî mîhöp kalîp bî ap paip hadred (500) denariai ñöm, ap pipdi denariai (50) ñîñab.

⁴² Pen hainö bî anîb mîhau pen ñeb rö lagö, bî mani ñîñab anîbu kalîp mîhön hagnab, ‘Arö gîmil. Mani kalöp mîhön ñîbin u, pen ñul a gîmil gasî u nîŋagmil,’ a gîñab. Anîg hagö, bî an bî anîbu nîp mîdmagö yabîl lîñab, bî nan nabön kub mîdeinab u aka bî nan nabön pro mîdeinab u?” ö ga.

⁴³ Hageia, Saimon haga, “Gasî yad nîŋbin u, bî nan nabön kub mîdeinab u,” a ga.

Hageia, Jisas haga, “Nîŋö yabîl hagpan,” a ga.

⁴⁴ Anîg hagöm, Jisas ado gî, nîbi u nîp nîŋöm, Saimon nîp haga, “Nîbi i nîp nöŋ. Yad ram raul mîgan nöp i auajîñ, ne ñîg ap udmön ma yîp lîk gî yuep rîmnap ñagpan, jî nîbi anîbi, amgö ñîg nîpe u gî dö gî lugöm ma yad ñîg lö, umagö nîpe udöm lîlî gî yuöp.

⁴⁵ Ne yîp bom haluagpan, jî nîbi i, yad ram raul mîgan nöp apjakajîñ magö u rîkö, nîpe ma kîd yad bom haluöl gî nöp mîdöp.

⁴⁶ Yîp wel nabîc cög laŋ lî ñagpan, jî nîbi i nîpe ma kîd yad ñîg haŋîŋ aij auep u lî ñöb.

⁴⁷ Anîb u, nöp hagabin, nîbi anîbi nan si nan naj iru nöp göp u nîŋem arö gîpin. Anîb u, yîp pen mîdmagö yabîl löp. Pen nîbi bî nan si nan

naij pro pro gɪpal gau niŋem arö gɪnö, yɪp pen mɪdmagö pro pro lɪbal,” a ga.

⁴⁸ Pen Jisas anig hagöm niɓi anɪbu niɓi haga, “Nan si nan naij gɪpan gau niŋem arö gabin,” a ga.

⁴⁹ Anig hagö, bi niɓe aip nan niŋeila gau, kale ke hag niŋ hag niŋ göm hagla, “Bi anɓi niɓön gɪniŋ göm, ‘Nan si nan naij gɪpan gau niŋem arö gabin,’ a gab?” ö gɪla.

⁵⁰ Anig hageila u pen Jisas niɓi anɪbu niɓi haga, “Gasɪ ne ke u nöɓ niŋ udmön, nan si nan naij gɪpin rö Jisas niŋöm arö gan, a gɪmön auban rö, nan si nan naij gɪpan gau niŋem arö gɪpin. Ne ammön, God niɓmagö ara adö u mɪdaimön,” a ga.
*

8

Niɓi riɓnap Jisas aip arla

¹ Pen hainö niɓn anɪ au, Jisas bi niɓe unbö mɪgan laŋ aip daun gau abe, ram riɓig aglö gau abe amöm, God niɓi bi niɓe udöm abad mɪdeinab manö aij u, niɓi bi gau kalɪp hag ña.

² Pen niɓn anɪbu, niɓi riɓnap kɪjaki aiön pi halö mɪdeila gau Jisas gö kamɪŋ la, riɓnap nan ga gau gö kamɪŋ la, niŋöm niɓi anɪb gau riɓnap Jisas aip ajmɪdal. Niɓi anɪb gau hib kale me, ap Maria Magdala a gɪmɪdal. Kɪjaki aiön pi unbö mudun jɪŋ niɓi anɪbu anɪ dan mɪdöm höŋ arla. *

³ Niɓi ap Joana. Nugmul niɓe hib u Kuja. Niɓe kiŋ Herod ram nan niɓe gau abad mɪdmɪdöp.

* **7:50:** Luk 8:48; 18:42 * **8:2:** Mad 27:55-56; Mak 15:40-41; Luk 23:49

Nibi ap Susana. Pen nibi rimnap halö iru rö aip ajmidal. Nibi anib gau kale magöñhalö mani kale ke udöm, nan magö rau dapöm, Jisas bi nipe gau aip nan magö jim ñöl ñiñ ajmidal.

*Gñbıl magö rö u, manö hod rik haga
(Mad 13:1-9; Mak 4:1-9)*

⁴ Nibi bi daun ke ke, yam ugan kub yöl gau nibö gau nibö Jisas nip niñng aulö niñöl gi, nibi bi nöd aula gau kalip manö ap hod riköm haga,

⁵ “Bi ap, gñbıl magö ranañ a göm, gñbıl magö u dam wög adiñ gau yunab. Rimnap wög adiñ arep adan gau lugö, nibi bi lala gi amıl apıl gılö, yaur gau pen ap niñöm ñiñnaböl.

⁶ Pen yiñ rimnap kabö adö mınöñ pro pro mideinab gau lugöm, marep ginab u pen kabö mınöñ au ñig ñig halö midageinab u me, böñ nöp mılep ginab.

⁷ Pen yiñ rimnap nagı gııkası an gau lugö, nagı anıbu hararo gi paıu gö, ran aij gagnab.

⁸ Pen yiñ rimnap mınöñ aij gau lugöm, ran aij göm, magö iru yabıl nöp pılınab. Añı añı magö ñın juöl unbö mamıd pılınab,” a ga.

Jisas kalip anıg hagöm haga, “Kale nibi bi gası rimıd midainım gau, manö hagabin i rimıd li niñ aij gimim,” a ga.

Jisas, gñbıl magö u manö hod rik haga u, manö it u haga

⁹ Jisas manö hod riköm aiud anıbu hagö, bi nipe gau nip hag niñöm hagla, “Manö hod rikmön hagajan anıbu, manö it u aigöl gö rö midöp?” ö gıla.

10 Hageila, Jisas kalıp haga, “God nıbi bı nıpe udöm abad mıdeinab manö pi göl mıdmıdöp u, God kalöp gası ñö nıñbim, pen nıbi bı rımnab gau, yad kalıp manö hod rıkem nöp hagnö, ‘kale nıñöm nıñagöl, manö magö apdi nıñöm manö it nıñ udagöl.’

*

11 Pen manö hod rıkem nan yıñ rö hagpin u, God Manö adö u hagpin.

12 Yıñ rımnab lugnab wög adıñ arep adan adö au a gıpin u, nıbi bı gau God Manö u nıñnaböl pen Seden gası naij nıñöm, kale God Manö u nıñ udlö, God kalıp ud kamıñ yunab u naij göp a göm, apöm God Manö gası kalıp anı danı mıdöp u ju udö, hauı gıñaböl, a gem hagpin.

13 Pen yıñ rımnab lugnab kabö adö mınöñ pro mıdeinab gau a gıpin u, nıbi bı gau God Manö u nıñöm, ñıñı löm, aij a gö nıñöl gı, manö anıbu nıñ udnaböl u pen nıñ ud pıdöñ gagnaböl rö, mıñör rımnab auö hauı göm arö gıñaböl, a gem hagpin.

14 Pen yıñ rımnab lugnab nagı gıñıkası anı gau a gıpin u, nıbi bı gau God Manö u nıñnaböl u pen hainö manö marö aka mani kub nan gau aka mıñ mıñ gep adö u nöp gası nıñöm, God Manö nıñ ud pıdöñ gagnaböl, a gem hagpin.

15 Pen yıñ rımnab mınöñ aij adö au lugöm, ran aij göm, magö iru yabıt nöp pılnab a gıpin u, nıbi bı gau God Manö u nıñöm, nıñ ud pıdöñ yabıt göm, gı dam dam, nan magö aij pılnab, a gem hagpin,” a ga.

* 8:10: Ais 6:9-10

Hapö lau pi gagep

16 Jisas anig hagöm haga, “Nibi bi gau hapö lauöm rin cög migan aka abañ adö hanbal u mo gayik gau pi gagnaböl. Adö au gilañ rik lilö mailö gö, nibi bi gau ram raul migan anibu apöm mailö anibu niñaböl. *

17 “U rö nöp me, nan nihön nihön pi göl midöp gau, magörhalö waiö linab; nan nihön nihön pañu gi midöp gau, magörhalö ud mailö göp au linab. *

18 “Anib u, manö hagabin u niñ aij gimim. Nibi bi manö niñöm, niñ udnaböl gau, manö aij rimnap halö niñaböl; pen nibi bi manö niñöm niñ udagnaböl gau, pro pro niñun a göm niñbal u halö böñ nöp ur ginab. *

Jisas nime nimam bi gau

(Mad 12:46-50; Mak 3:31-35)

19 Pen ñin anibu nöp, Jisas nime aip, nimam hain nipe gau aip Jisas nip niñing aula. Apöm niñla, ram raul migan anib yañ Jisas nibi bi sisi göl mideila niñöm höñ yañ mideila.

20 Anig gilö, nibi bi ap ram raul mideila gau niñöm, Jisas nip hagla, “Name namam ne gau nöp niñing ap midpal höñ yañ,” a gila.

21 Haglö, Jisas kalip haga, “Nibi bi an an God Manö u niñöm hain gipal gau me, ami yad, mam yad midpal,” a ga.

Jisas hagö, yigön kub udeia u ur ga

(Mad 8:23-27; Mak 4:35-41)

* **8:16:** Mad 5:15; Luk 11:33

* **8:17:** Mad 10:26; Luk 12:2

* **8:18:** Mad 25:29; Luk 19:26

22 Pen ñin ap, Jisas bi nipe gau kalip hagöm haga, “Ñig Wañö Galili juun böñ lödañ arun,” a göm, ñig magib udöm arla.

23 Pen añ gau arlö niñöl gi, Jisas nipe hon han ara. Hon haneia magö u, yigön asad kub yabıl ap ñig añ anıbu udöm, ñig ral ñig magib migan u auö, umöl rö nöp la.

24 Anig gö, bi nipe gau apöm, Jisas nip aña gilö uraka hagla, “Bi Kub! Hon magöñhalö umnig gabun!” a gıla.

Hageila, Jisas yigön udaia u abe, ñig ral auia u abe hag gö, magö anıbu nöp yigön u ur göm, ñig u haluöm, nöd mideia rö mideia.

25 Pen Jisas bi nipe gau kalip haga, “Kale ai gimim yip niñ udagpim?” ö ga.

Hageia, kale piñiñ göm aiö waiö göm, kale ke hag niñ hag niñ göm hagla, “Bi anıbi bi an? Nipe hagö, yigön abe, ñig kub abe manö nipe hagöp rö nöp göp,” a gıla.

*Bi kijaki aiön pi halö u, Jisas gö, kamıñ la
(Mad 8:28-34; Mak 5:1-20)*

26 Ñig magib udöm, amöm Ñig Wañö Galili añ u am am, ram mınöñ Gerasa niñ bi mıdmıdal böñ lödañ arla.

27 Pen Jisas ñig magib u arö gi, ñig wañö got au kabö kulup adö au ma abö gö niñöl gi, magö anıbu nöp, kijaki aiön pi abañ al mideila bi ap, daun anıbu niñbö apöm, Jisas nip nable paka. Bi anıbu nipe magö nöp mıdöm, ram yabıl raul migan u hanagmıdöp; wip riñöl gimıdal kabö migan gau nöp han ajmıdöp.

28-29 Bî nîpe abad mîdeþ gau, sen udöm ñîmagö ma nîpe gau adîk lî pîdöŋ gîmîdal u pen kîjaki nan gau apöm klö gîlö, sen lîmîdal anîb gau pak gî dô gö, ram mînöŋ nöp an gau pör pör armîdöp. Pen bî anîbu, Jisas nîp nîŋöm aiö göm, apöm ma ît au lug paka. Jisas kîjaki aiön pi nîp aban alla anîb gau kalîp haga, “Bî anîbi nîp arö gîmîm höŋ arim!” a ga. Jisas anîg hagö, kîjaki aiön pi nîp aban alla bî u, kakö göm, manö kub hagöm haga, “Ne Jisas, God Bî Kub adö i gîlan mîdöp Ñî nîpe u, yîp nîhön gînîg gabön? Yîp ilön kub ñagmön!” a ga.

30 Hageia, Jisas haga, “Hib ne u hag!” a ga. Jisas hageia, nîpe pen haga, “Hib yad u Iru Nöp,” a ga. Kîjaki aiön pi nan gau iru yabîl nöp nîp yuö hiîköm mîdeila rö u me, anîg haga.

31 Pen kîjaki aiön pi gau Jisas nîp neb neb göm hagla, “Hanîp hagmön, mab ke yan ulöm mîgan mauîñ juaga u yuagmön!” a gîla.

32 Anîg hagöm, kaj iru yabîl nöp amîl geila yöp ba anîb gau nîŋöm, Jisas nîp neb neb göm hagla, “Ne hanîp hagö, am kaj mîdpal gîdan kalîp yuö hiîkun,” a gîlö, Jisas yau a ga.

33 Jisas yau a gö, kîjaki aiön pi nan gau, bî u nîp arö göm, am kaj anîb gau kalîp yuö hiîklö, kaj gau pîg ju sîr ba yan amöm, gî dam ñîg wanö an yan paköm, ñîg ñîŋöm magöŋhalö um hakla.

34 Pen bî kaj mukmîdal gau, ga anîbu nîŋöm, gî dô gî am nîbi bî daun mîdeila gau kalîp hag ñöm, am nîbi bî ram mînöŋ daun söl au mîdeila gau kalîp hag ñöm, gîla.

³⁵ Hag ñilö, nan anıbu nıhön gö hagaböl a göm, apöm niñla, bi kıjaki yuö hiıköm midmidöp u, kamıñ lö, wañıj yımöm, Jisas ma it söl au asık mıdeia. Kale anıbu niñöm anının gö piñıñ gıla.

³⁶ Pen nıbi bi niñ midlö niñöl gı, Jisas kıjaki hag höñ yua, nıbi bi gau, nıbi bi hain aula gau kalıp, anıg anıg göp, a göm, hag ñıla.

³⁷ Pen Gerasa nıbi bi magöñhalö anının gö piñıñ göm, Jisas nıp, ne ado gı aru a gılö, ñıg magıb udöm hada.

³⁸ Jisas arık arnıg geia niñöm, nıpe gö kıjaki aiön pi höñ arla bi anıbu, nıp manö neb neb hagöm haga, “Yad ne aip arul,” a ga.

³⁹ Anıg hageia, Jisas nıp pen haga, “Wasö. God nöp nan aij yabıt nıhön nıhön göp u, ne ram ne ammön nıbi bi ne gau kalıp hag ñımön,” a ga.

Anıb u, nıpe daun nıpe ado gı amöm, nıbi bi gau kalıp magöñhalö, Jisas yıp anıg anıg göp a göm, hag ña.

Pai ap uma Jisas gö uraka; nıbi ap Jisas nıp ud niñö kamıñ la

(Mad 9:18-26; Mak 5:22-43)

⁴⁰ Pen nıbi bi Jisas auab a göm, abad mıdeila gau, Jisas ñıg magıb udöm amjakö, aij yabıt auabön e gıla.

⁴¹⁻⁴² Pen bi kub Juda magum gep ram abad midmidöp bi ap hib nıpe Jairas. Pai nıpe añı yabıt mı in la mıgan lan u umnıg gö, Jairas nıpe apöm, Jisas mıdeia söl au kugom yımöm haga, “Ram yad arul. Pai yad añı u umnıg gab,” a ga. Hageia, Jisas niñnıg arö niñöl gı, nıbi bi iru yabıt nöp apöm, nıp böñ böñ cıro cıro ñöl gı arla.

43 Pen nıbi ap pör pör nıpe nıbi adan armıdöp mı unbö mıgan laŋ la. Nıbi anıbu, wös wameb bı gau yıp gılö, yıp kamıŋ laŋ a göm, kalıp mani ñımıdöp u pen nıp gılö mıtep gınım rö laga.

44 Nıpe Jisas araiia jöl adö lau apöm, waŋıj mılö kub la u ud nıŋö nıŋöl gı, magö anıbu nöp nıp mıtep ga.

45 Pen Jisas kalıp haga, “Yıp bı an ud nıŋöb?” ö ga.

Hageia, nıbi bı gau hagla, “Hon ud nıŋagun,” a gıla. Pen Pida haga, “Bı Kub, nıbi bı iru nöp gai i apöm, nöp cıro cıro ñaböl,” a ga.

46 Hageia, Jisas haga, “Nıbi bı ap yıp ud nıŋöb. Pıdöŋ yad u aröp nıŋem hagabin,” a ga.

47 Pen nıbi Jisas ud nıŋa anıbu, nıpe pi gınım rö laga u nıŋöm, gıl gıl göl gı, Jisas mıdeia söl au ap kugom yıma. Nıbi bı anıb gau nıŋ mıdeila aŋ gau, Jisas nıp hagöm, nıpe nan gö, Jisas ud nıŋö, magö anıbu nöp kamıŋ löp aiud u magöŋhalö waiö haga.

48 Hageia, Jisas nıp haga, “Pai yad. Ne yıp ud nıŋnö kamıŋ laŋ a gımön nıŋ udpan u, yıp ud nıŋö kamıŋ löp me u. Manö mıdagöp. Ne ammön, God ñımagö ara adö u mıdaimön,” a ga.
*

49 Jisas anıg hagö nıŋöl gı, bı Jairas nıp wög gımıdöp bı ap apöm, Jairas nıp haga, “Pai ne böŋ nöp umöb; hag ñeb bı nıp hagö ma ilön auagnım; ado gı arnım,” a ga.

50 Hagö, Jisas manö anıbu nıŋöm, Jairas nıp haga, “Pai yad u umöb a gımön, gası u nıŋagmön. Nıŋ udeinabön u, nıp kamıŋ lınab,” a ga.

* 8:48: Luk 7:50

51 Anig hagöm, Jairas ram nipe u amjaköm, nibi bi gau kalip magöñhalö hag höñ au yañ löm, pai nime nap mihau, Pida u, Jon u, Jems u kalip ut göm, pai u nip niñnig ram raul migang yañ arla.

52 Pen nibi bi, pai anibu umöb a göm mitöñ gi mideila gau, Jisas kalip haga, “Kale mitöñ gagim. Pai u umagöp; yiharin hon hanab,” a ga.

53 Jisas anig hageia, nibi bi gau, pai anibu böñ nöp umöb u niñöm, nip mihol gila.

54 Pen Jisas pai u ñimagö kid nipe u udöm haga, “Pai yad, urak!” a ga.

55 Anig hagö, ana nipe u ap kuöyañ kuöbö gö uraka. Uraka, Jisas haga, “Nan rimnap ñibe ñinjan,” a ga.

56 Pai nime nap kale aiö waiö gilo. Pen Jisas kalip ber mihau haga, “Nibi bi rimnap kalip manö anibu hag ñagmil, wasö!” ga.

9

*Jisas bi nipe unbö migang lan gau hag ke ke yua
(Mad 10:5-15; Mak 6:7-13)*

1-2 Jisas bi nipe unbö migang lan kalip hagö aueila haga, “Yad kalöp bi yad, ktö yad ke ñem, yunig gabin. Anib u, kale gau ammim, kijaki aiön pi nibi bi yuö hiiköm midpal gau hagpe höñ aröl; nibi bi nan göp gau gipe kamij linim; nibi bi mña göp gau gipe hir ginim; God nibi bi udöm abad mideinab manö aij u hag ñibe niñöl.

3 Pen arnig gimim, walab adin, wadi, nan ñineb, mani, waij, nan gau halö ud aragmim; yiharin armim.

⁴ Daun ap amdim ram ap amjakmim, kalöp hag udaiöl, kalip aip han midmim, daun anibu arik arun a ginabim u, magö u nöp arik armim.

⁵ Pen ram minöñ migan ap arbe, kalöp hag udagaiöl, daun anibu arik arun a ginabim u, kalip hagemim, ‘Manö aij u dauajun udagpim rö, minöñ naböñ kalöp i auajun, nan acip acip ma hanip udöp u hik gi yuun arabun,’ a gimim, hik gi yumim armim. Anig ginabim, kale gi naji ginpal u niñnaböl,” a ga. *

⁶ Anig hagö, kale ram rihig aglö magöñhalö gau gau am am manö aij u hag ñöl gi, nibi bi miña ga gau gilö kamij la.

*Herod gasi iru niña
(Mad 13:1-2; Mak 6:14-16)*

⁷ Pen nibi bi gau, Jisas nihön nihön ga manö u hag amil apil gilö niñöl gi, gapman bi kub Herod niñöm, gasi iru yabit niña. Nibi bi rimnap hagla, “Jon bi ñig pak ñeb unjam rib gi dö gila uma u, kauyan uraköp,” a gila. *

⁸ Rimnap hagla, “Bi nöd nibö God manö hagep bi u Ilaija nipe auöp,” a gila. Rimnap hagla, “Bi hadame dagol gau God manö hag ñimidöp bi ap kauyan kamij löm auöp,” a gila.

⁹ Anig haglö, bi kub Herod haga, “Jon nip unjam rib gi dö ginö hadö uma rö, bi anibu bi an ap midö niñöl gi hagaböl u am niñnam,” a göm, gasi u niña. *

* 9:5: Luk 10:4-11 * 9:7: Mad 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19 * 9:9: Luk 23:8

*Jisas n̄bi b̄i iru n̄öp nan ñ̄ñeb ñ̄ö ñ̄ñla
(Mad 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-12)*

¹⁰ Pen Jisas b̄i n̄ipe unbö m̄igan laŋ ado ḡi apöm, ram m̄inöŋ gau ajöm nan n̄ñhön n̄ñhön ḡila manö u, Jisas n̄ip hag ñ̄ñla. Hag ñ̄ñlö, am ram m̄inöŋ m̄igan ap ke am m̄idaiun a göm, Jisas kal̄ip uŋ göm Bedsaida daun au arla.

¹¹ Pen adan aŋ gau arlö n̄ñjöl ḡi, n̄bi b̄i r̄imnap hagla, “Jisas b̄i n̄ipe gau aip apöm padiaböl,” a ḡila. An̄ig haglö, n̄bi b̄i iru n̄öp n̄ip n̄ññig hain ḡila. Aueila, n̄ipe aij auabim e göm, God n̄bi b̄i udöm abad m̄ideinab manö u kal̄ip hag ñ̄ñöl ḡi, n̄bi b̄i nan ga gau gö kam̄ñ la.

¹² Pen dugo s̄idö wad arn̄ig geia magö u, b̄i n̄ipe unbö m̄igan laŋ apöm, Jisas n̄ip hagla, “Ram m̄inöŋ gai i, n̄bi b̄i m̄idagpal, ram m̄inöŋ n̄öp aŋ aūi m̄idpun rö u, n̄bi b̄i gai i kal̄ip hag yuö, ram n̄bi b̄i m̄idpal gau ke ke amöm, nan ñ̄ñeb kale gau ke uŋhai n̄ñjöm, haneb m̄igan gau uŋhai n̄ñlaŋ,” a ḡila.

¹³ An̄ig hageila, Jisas pen haga, “Kale ke nan magö kal̄ip ñ̄ñmim,” a ga.

Hageia, kale hagla, “Hon nan ñ̄ñeb iru m̄idagöp. Ȳihar̄ñ bred magö unbö mam̄id u m̄idöm, kabsaŋ m̄ihöp m̄idöp. Ne n̄ñhön gas̄i n̄ñban? N̄bi b̄i gai i iru n̄öp m̄idpal u, hon am nan ñ̄ñeb kal̄ip r̄imnap rau dapun aka?” ḡila.

¹⁴ Ñ̄ñ an̄ibu, n̄bi b̄i apöm magum ḡila gau, n̄bi ñ̄ñ pai gau wasö, b̄i gau n̄öp me wö ralla paip dausan (5000) rö ara.

Pen Jisas b̄i n̄ipe gau kal̄ip haga, “N̄bi b̄i iru n̄öp ap m̄idpal gai i hagpe, n̄bi b̄i unbö ñ̄ñjuöl

mihöp ado gi da unbö sidun laŋ (50) ugan ke ke asiklan,” a ga.

¹⁵ Hageia, bi nipe gau nipe haga rö nöp gilo, nibi bi gau magöŋhalö au asikla.

¹⁶ Nipe bred magö unbö mamid u udöm, kabsat mihau halö udöm, gilaŋ gi kumi kabö adö laŋ au niŋöm, God nip aij a göm, nan niŋeb anibu ud jö göm, bi nipe gau kalip ñö, kale pen udöm, nibi bi gau kalip nime li ñila.

¹⁷ Ñeila, kale magöŋhalö niŋ damöm, niŋ haköl rö lagö, naböŋ naböŋ pali pali gila gau, bi nipe gau ud wadi unbö migan laŋ yaglö ajman raua.

*Pida haga, “Ne Kraiss u,” a ga
(Mad 16:13-19; Mak 8:27-29)*

¹⁸ Pen ñin ap, Jisas am ke halö God nip sabe göl gi midöm, bi nipe gau kalip hag niŋöm haga, “Nibi bi gau yip bi an a gi gasi niŋbal?” ö ga.

¹⁹ Hageia hagla, “Nibi bi rimnap nöp Jon bi niŋ pak ñeb u a gi gasi niŋbal; rimnap nöp bi nöd nibö God manö hagep bi u Ilaija a gi gasi niŋbal; rimnap nöp bi hadame dagol gau God manö hag niimidöp bi ap kauyaŋ kamiŋ löm auöp a gi gasi niŋbal,” a gila. *

²⁰ Hageia, Jisas kalip pen hag niŋa, “Pen kale ke yip bi an a gimim, gasi niŋbim?” ö ga.

Hageia, Pida pen haga, “Ne God Kraiss nipe u,” a ga. *

²¹ Anig hageia, Jisas kalip haga, “Manö anibu nibi bi rimnap kalip hag ñagmim, wasö yabit!” a ga.

* **9:19:** Luk 9:7-8 * **9:20:** Jon 6:68-69

Jisas haga, “Umem kauyaŋ uraknabin,” a ga

²² Jisas anig hagöm, manö ap hagöm haga, “Bî Ñî nipe nîp ilön kub yabiñ ñî naböl. Bî manö ud asikep gau, bî God nîp nan sabe gep bî kub gau, bî lo manö hag ñeb bî gau, nîp nîŋlö mulu lugö al pak lîlö, umnab u pen ñî nî mîhöp mîdöm ruö ñî nî mîhau nîgaŋ u kauyaŋ uraknab,” a ga. *

²³ Pen Jisas bî nipe gau abe, nîbi bî mîdeila gau abe, kalîp magöŋhalö hagöm haga, “Nîbi bî yîp hain gun a göm, gasî nîŋeinaböl gau, nan mînön naböŋ adö î i gasî kub nîŋbal u arö göm, hañ romaŋ kale ke gasî kub nîŋbal u arö göm, ñî nî añî añî mab kros ud kag göm yîp hain göl. *

²⁴ Nîbi bî an, hañ romaŋ, kamîŋ mîdep magö hon ke gasî nîŋun mîd aij gî nabun a göm, gasî nîŋnaböl gau, böŋ nöp ap lug paknaböl. Pen nîbi bî an, Jisas nîp nîŋ udun, hañ romaŋ, kamîŋ mîdep magö hon nîhön nîhön gî nab u manö mîdagöp a göm, gasî nîŋnaböl gau, kamîŋ mîdep magö u udnaböl. *

²⁵ Nîbi bî nan mînön naböŋ adö î i udun a göm, gîlö arnab gau, nan aij aij gau udöm, mînön naböŋ adö î i mîd aij gî naböl, pen hainö umöm mînön naböŋ adö î i arö göm, God aip pör pör mîdaiöl rö lagnab.

²⁶ Nîbi bî an yîp nable gö, yad Jisas nîp nîŋagpin, a göm, manö yad nîŋ udagnab u, hainö Bapi hol apîl mailö aij ke u udem, ejol uî mailö aij halö gau aip aunabin ñî nî u, bî anîbu nîp nable

* **9:22:** Luk 9:44; 18:32-33 * **9:23:** Mad 10:38; Luk 14:27

* **9:24:** Mad 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25

gö, niḡagpin a giḡnabin. *

²⁷ Pen kalöp niḡö yabiḡ hagabin, niḡbi bi miḡni miḡdpim gai i riḡmnap umagnabim; kamḡḡ nöp miḡdmim, God niḡbi bi udöm abad miḡdeinab ḡniḡ u niḡḡnabim,” a ga.

Jisas haḡ romanḡ niḡpe u ke yabiḡ la

²⁸ Jisas aniḡ hagöm, ḡniḡ unbö raleb jiḡḡ rö miḡdöm, Jon, Jems, Pida kalḡp uḡ göm, God niḡp sabe giḡniḡ göm yöp dum aniḡb au ara.

²⁹ Amöm, God sabe giḡ miḡdö niḡḡöl giḡ, mulu adiḡ niḡpe ke yabiḡ löm, waḡḡiḡ niḡpe rud yabiḡ löm, mailö unbö ke yabiḡ ga niḡḡla.

³⁰⁻³¹ Aniḡ gö niḡḡöl giḡ, bi hadame nöp umlö, Mosiḡ aip, Ilaija aip, God mailö aij unbö ke magö u udmil aip, Jisas Jerusalem amöm umöm wög niḡpe giḡ hakiḡḡ geia manö u hag miḡdeila. *

³² Pen Pida, Jems, Jon kalḡp yam hon auö, amgö ju ju göl giḡ miḡdeila, pen miḡdö kale amgö ḡniḡ niḡḡöm, Jisas mailö aij niḡpe u abe, bi aniḡb miḡhau Jisas aip urak miḡdailö gau abe, niḡḡla. *

³³ Bi aniḡb miḡhau arniḡ giḡlö niḡḡöl giḡ, Pida gasi niḡḡ aij göm wasö, Jisas niḡp haga, “Bi Kub, hon au miḡdpun u, aij yabiḡ miḡdpun. Ne hanḡp yau a gö, ram bada yiḡharḡḡ miḡhau niḡgaḡ, nöp ap, Mosiḡ niḡp ap, Ilaija niḡp ap gun,” a ga.

³⁴ Aniḡ hagö niḡḡöl giḡ, magö aniḡbu nöp, kumi rud kub ap apöm kalḡp magöḡḡhalö ralu ḡö piḡniḡḡ giḡla.

* **9:26:** Mad 10:33; Luk 12:9 * **9:30-31:** Luk 9:22 * **9:32:** 2Pi 1:16-18

35 Pen manö ap kumi aŋ au niḅö apöm haga, “Bi i Niḅ yad; yad niḅ hag linö. Kale manö niḅpe hagnim rö niḅmim,” a ga. *

36 Manö hag piḅ gö, magö anḅbu nöḅ niḅla, bi anḅ mihau midagailö; Jisas nöḅ mideia. Pen dum ilö laŋ midöm, nan ga u niḅeila u, niḅn aŋ anḅ au niḅi bi riḅnap kalip hag niḅla.

*Niḅ pro kijaki aban ala ap Jisas gö, kamih la
(Mad 17:14-21; Mak 9:14-29)*

37 Pen ruö, dum ilö laŋ anḅbu arö göm, adan au giḅyan ap luglö niḅöl gi, niḅi bi iru nöḅ ap kalip nable pakla.

38 Bi ap niḅi bi aŋ anḅbu wiḅ kub alöm haga, “Manö hag niḅ bi. Niḅ yad aḅi i, ne mög niḅmön a gem dauabin.

39 Kijaki aiön pi pör niḅ aban al midöm niḅ gö, wiḅ kub yabiḅ alöm giḅ dam paköm, kiḅnu habkob gaḅ goḅ apöm, um dam aŋ löḅ giḅ auöp. Niḅ anḅg göm, pör pör nöḅ gö gö me, niḅpe ilön maḅ udöl giḅmidöp.

40 Bi ne gau kalip, kijaki midöp anḅbu hag yuim, a giḅpin u pen kale hag yu wasö niḅöm arö giḅpal,” a ga.

41 Anḅg hageia, Jisas haga, “Niḅi bi miḅni midpim miḅnöḅ naböḅ iḅ i, niḅn mai manö niḅ udnabiḅniḅ Yad hadame nöḅ miḅjör kale ud ajpin; pen hainö niḅn aige gem miḅjör kale ud arnam?” ö ga. Anḅg hagöm, bi anḅbu niḅ haga, “Niḅ ne anḅbu söḅ aui dau,” a ga.

* 9:35: Luk 3:22

42 Jisas anig hageia, ñi anibu dap auö niñöl gi, kijaki aiön pi ñi u niþ klö yabiþ göm, pa jö gi yuö gi dam piþab paka. Jisas pen kijaki aiön pi u niþ hag gö, ke arö niñöl gi, ñi anibu kamiñ lö, Jisas dam nap niþ ña.

43 Niþi bi ap mideila gau, God klö niþe unbö ke anibu niñöm, ñaul udla.

*Jisas, “Yip mumug ginaböl,” a ga
(Mad 17:22-23; Mak 9:30-32)*

Jisas nan niñön niñön ga u gasi niñöm, kale ñaul udöm niñm+dlö niñöl gi, Jisas bi niþe gau kalip haga,

44 “Manö hagniþ gabin anibi, kale riþid li niñ aij yabiþ gimim m+daimim. Söl m+ðöp, Bi Ñi niþe niþ mumug niñöm, bi riþnap kalip ñinaböl,” a ga. *

45 Pen manö haga anibu, kale rik niñöl rö laga. Pen piñiñ göm Jisas niþ hag niñaþla. *

*An niþi bi kub mideinaböl?
(Mad 18:1-5; Mak 9:33-37)*

46 Jisas bi niþe anib gau kale ke hag amiþ apil göm, bi ap haga, “Yad bi kub mideinam,” a ga. Pen bi ap pen haga, “Ne wasö, yad bi kub mideinam,” a ga. *

47 Jisas bi niþe gau gasi niñla anibu ke niñöm, ñi pro ap dap niþe mideia ba au löm haga,

48 “Niþi bi an yip gasi niñöm, ñi pai pro inbö rö udnab u, yip abe udnab. Pen niþi bi an yip udnab u, Bi yip yuö aunö niþ abe udnab. Pen bi

* 9:44: Luk 9:22 * 9:45: Luk 18:34 * 9:46: Luk 22:24

an an kale au bi yiharin yabił rö mıdöp, bi anıbu nöp nıpe bi kub yabił,” a ga. *

⁴⁹ Jisas anıg hageia, Jon haga, “Bi Kub, hon niñbun, bi ap hib ne hagöm, kiñaki aiön pi nan gau hag yua. Pen bi anıbu hon aip ajagpun rö, ‘Ne anıg gagmön,’ a gıno,” a ga.

⁵⁰ Hageia, Jisas haga, “Niñhön giñıg niñp anıg hag giñpen Niñbi bi kalöp niñılo mulu lugagnab gau, bi niñeb hon a giñmim niñımim,” a ga. *

Sameria kai Jisas niñp udagla

⁵¹ Pen Nap niñpe Jisas niñp dam ram mıñnöh niñpe kumi kabö adö lañ ud arep niñn u söl ga niñjöm Jisas, Jerusalem arnam a göm, gası kłö gi niñjöm me ara.

⁵² Niñpe bi niñpe riñnap nöđ hag yua. Kale amöm nan niñp gi jın giñıg, ram mıñnöh Sameria an au ram riñıg ağıö ap arla.

⁵³ Pen Sameria niñbi bi ram riñıg ağıö anıbu hanmıdal gau, Jisas Jerusalem arnıg geia manö u niñjöm, niñp hag wiñhai udagla.

⁵⁴ Anıg gailö, Jisas bi niñpe Jems aip Jon aip niñımil, Jisas niñp haglö, “Bi Kub, kumi kabö adö lañ niñbö mab miñtan haglo, apöm niñbi bi anıg giñpal gau kalıp innım aka?” giñö. *

⁵⁵ Anıg hagailö, Jisas ado göm kalıp miñhön niñjöm, anıg gagnabun a göm, kalıp miñhön hag ga.

⁵⁶ Niñbi bi anıb gau Jisas niñp udagnaböl u niñjöm, ram riñıg ağıö anıbu arö göm, ram riñıg ağıö ke niñbö ap arla.

* **9:48:** Mad 10:40 * **9:50:** Mad 12:30; Luk 11:23 * **9:54:** 2Ki 1:9-16

Bi ap Jisas niþ haga, “Yad ne aip ajeinabul,” a ga

(Mad 8:19-22)

⁵⁷ Pen adan an gau arlö niþöl gi, bi ap apöm, Jisas niþ haga, “Ram miþnön gai gai arnabön gau, yad aip ajeinabul,” a ga.

⁵⁸ Aniþ hageia, Jisas niþ haga, “Yad aip uþham ajeinabön. Kain hapeb gau ram haneb kale miþnön miþgan gau miþdöp; yaur gau rin kale u ke miþdöp; pen Bi Niþ niþe, ka haneb niþe ap miþdagöp,” a ga.

⁵⁹ Pen Jisas bi ap niþ haga, “Ne yad aip ajaiul,” a ga. Aniþ hageia, bi aniþbu pen pe haga, “Bi Kub, yiþ yau a gö, yad am bap yad riþgöl gem aunam,” a ga.

⁶⁰ Hageia, Jisas niþ pen haga, “Niþi bi yiþ niþ udagpal riþnap umaiöl, niþi bi yiþ niþagpal riþnap dam riþgöl göl. Ne pen ammön, God niþi bi udöm abad miþdeinab manö u hag niþ araþ,” a ga.

⁶¹ Pen bi ap haga, “Yad ne aip ajeinabul u pen yiþ yau a gö, am ami bapi, añ mam yad gau kalip manö hag niþ aij gem, niþmagö pakem, aunam,” a ga. *

⁶² Hageia, Jisas pen haga, “Niþi bi an wög adiþ il göm, gasi iru niþöm, nab au arö giþnab gau, God niþi bi udöm abad miþdeinab manö aij u hag niþ bi wög u giþniþ rö lagöp,” a ga.

* **9:61:** 1Ki 19:20

10

Jisas bi nipe iru nöp hag yuö am ram m+nöñ ke ke arla

¹ Hainö Jisas bi nipe ñinjuöl mihau nigan ado gi da migan lan (72) udöm, kalip baluöm mihau ke, mihau ke, ram m+nöñ gau ke ke yunig göm haga, “Kale nöd ammim, manö yad u hag ñibe, yad hainö ninabin,” a ga. *

² Pen kalip manö ap haga, “Nan wög kub yabit midöp u pen nibi bi nan magö ral dauep gau iru midagpal. Anib u, Bi Kub wög adiñ nap nibo u nip hag niñbe, nibi bi nan magö ral dauep rimnap halö hagö, am ral dauöl. *

³ Kale arim! Pen kalöp kaj sipsip pi rö kain hapeb midpal an au hag yuabin. *

⁴ Kale mani rin, wadit, ma ritip gau halö ud aragmim. Nibi bi rimnap aip adan an au manö hag mlö midagaimim. *

⁵ Pen ram ap amjakmim, ram raul migan amöl gi, kalip manö aij hag ñimim haggim, ‘God kalöp abad mideian,’ a gimim.

⁶ Anig hageinabim, nibi bi God manö hain aij nipe udep rö ap mideinab u, manö hain kale anibu udnab. Wasö u, manö hain hagnabim u kalöp ke ado gi aunab.

⁷ Pen ram anibu nöp midaimim, nan magö dap ñinabol u niñöl gi midaimim. Bi wög gipal gau pen haji udpal. Anibu rö, kalip manö aij u hag

* **10:1:** Mak 6:7 * **10:2:** Mad 9:37-38; Jon 4:35 * **10:3:** Mad 10:16 * **10:4:** Mad 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5

ñinabim rö, kale pen nan magö dap ñinaböl. Pen kale ram ram gagmim. *

⁸ Pen daun ap araimim, kalöp hag wihai udöm, nan magö ñinaböl u, hałowatö ñinim. *

⁹ Ram m+nöŋ anibu, nibi bi nan ginim gau kalip gipe, kam+ninim. Nibi bi gau magöŋhalö kalip hag aij gimim hagamim, 'God nibi bi udöm abad mideinab u, ma it kalöp u auöp,' a gimim.

¹⁰ Pen daun ap araimim, kalöp hag wihai udagaiöl, adan an au ammim hagamim,

¹¹ 'Ram m+nöŋ kalöp i auajun u, hałpił acip acip ma hon udöp gau kale ke kık gi yu arabun. Pen nin anij gim! God nibi bi udöm abad mideinab u, ma it kalöp u auöp,' a gimim. *

¹² Yad kalöp hagabin, hainö manö kub ninaböl ñin u, daun kub Sodom nibi bi nan si nan naj nöp gilo gilo in habik nin ara u, manö kub ninöm ilön pro rö udnaböl; pen nibi bi manö kale am hagpe udagnaböl gau, manö kub ninöm ilön kub yabıl udnaböl. *

Pen ilön kub udnaböl

¹³ "Korasin nibi bi gau abe, Bedsaida nibi bi gau abe, nan gagep rö u ginö, ninim arö gimim rö, ilön kub yabıl udnabim. Pen daun kub mihöp Daia Saidon nibi bi gau kalip, nan gagep anibu rö rimnap ginö ninblap u, kale walij gi dö gi lugöp rimnap yimöm asiköm, run he ud yuöl gi ud yuöl gi midöm, nan naj gimidal anibu arö giblap.

* **10:7:** 1Ko 9:6-14; 1Di 5:18 * **10:8:** 1Ko 10:27 * **10:11:** Ap 13:51; 18:6 * **10:12:** Jen 19:24-25; Mad 10:15; 11:24

14 Manö kub niḡnaböl ñin u, Daia Saidon niḡbi bi gau ilön pro rö udnaböl; pen kale Korasin niḡbi bi gau abe, kale Bedsaida niḡbi bi gau abe ilön kub yabiḡ udnabim.

15 Pen ñin anibu, kale Kapaneam niḡbi bi gau u rö nöḡ, kumi kabö adö laḡ au aragnabim; böḡ nöḡ ulöm miḡan kub yaḡ arnabim,” a ga.

16 Jisas bi niḡpe gau kalip haga, “Niḡbi bi manö kale udnaböl gau, manö kalöp nöḡ wasö, manö yad u u rö nöḡ udnaböl. Pen kalöp udagnaböl gau, kalöp nöḡ wasö, yip u rö nöḡ udagnaböl. Pen yip udagnaböl gau, yip nöḡ wasö, Bi yip hag yuö aunö u niḡp u rö nöḡ udagnaböl,” a ga. *

Bi niḡpe hag yua gau ado gi aula

17 Pen hainö bi niḡpe ñinjuöl miḡhau niḡanḡ ado gi da miḡan laḡ (72) anib gau, ram minöḡ gau aj arö göm apöm, aij a göl gi Jisas niḡp hagla, “Bi Kub! Kijaki aiön pi niḡbi bi abanḡ albal gau, hib ne hagn, ‘Jisas midöp rö arim!’ a giḡno, hagnun rö niḡöm arbal,” a giḡla.

18 Hageila, Jisas kalip haga, “Yad niḡ miḡdnö niḡöl gi, kijaki aiön pi nap kale Seden, añim añim rö udöm kumi kabö adö laḡ niḡbö ap lug paka. *

19 Kalöp hag libin u me, re haino sara, gaiwadö, hauaḡ, nan hapeb anib gau abe, Bi Koḡmaḡ kḡo niḡpe u abe, kalöp gi naiḡ göl rö lagöp. *

20 Pen kijaki aiön pi nan gau hagnun rö niḡöm höḡ arbal a giḡmim, miḡñ miḡñ gagiḡmim; God niḡpe

* **10:16:** Mad 10:40; Luk 9:48; Jon 5:23 * **10:18:** Jon 12:31; Rep 12:8-9 * **10:19:** Sam 91:13; Mak 16:18

hib hon kumi kabö adö laŋ au kali+ kliš rīkōp, a g+mim, m+ñ m+ñ g+mim,” a ga. *

*Jisas Nap God nīp aij a ga
(Mad 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Magö an+bu, Ana U† u Jisas nīp ajmaŋ rau m+dö n+ŋöl g†, nīpe m+ñ m+ñ göl g†, Nap nīpe nīp haga, “Bapī, ne B† Kub kumi kabö adö laŋ abe, m+nōŋ nabōŋ i† i abe abad m+dpan u, gas† ne ke n+ŋö aij göp adö u nöp g+pan. Hon n+bi b† kub gas† n+ŋ k+d hi+kun ke n+ŋbun, a g+pal gau, kalīp manö aij i† u yamagpan pen ñ† pai pro gau, ne kalīp gas† aij ñö, manö aij i† u n+ŋbal u me, nöp aij a gabin,” a ga.

²² Jisas an+g hagöm haga, “N+bi b† r+mnap yad b† aigale b† rö m+dpin u n+ŋagpal; Bapī nīpe nöp yīp n+ŋöb. Pen Bapī nīpe b† aigale b† rö m+döp u, n+bi b† r+mnap n+ŋagpal; yad ke nöp n+ŋbin. Nīpe yīp p+dōŋ nan nīpe gau magōŋhalö ñöb rö, n+bi b† kalīp yamnam a g+nabin gau nöp, Bapī kalīp yamnö nīp n+ŋnaböl. N+bi b† r+mnap halö Bapī nīp n+ŋagnaböl,” a ga. *

²³ Jisas an+g hagöm, ado göm, b† nīpe gau nöp kalīp hagöm haga, “Nan an+bi n+ŋabim u, m+ñ m+ñ g+mim. God kalöp nöp me ud aij yab† gö n+ŋabim.

²⁴ God manö hagep b† gau iru nöp abe, kiŋ gau iru nöp abe, nan amgö n+ŋabim an+bi n+ŋun a göm, abad m+dm+dal u pen kale n+ŋagla; manö apdi n+ŋabim an+bi n+ŋun a göm, abad m+dm+dal u pen kale n+ŋagla.

* **10:20:** Plp 4:3; Rep 3:5 * **10:22:** Jon 3:35; 10:15

Jisas, bɪ aij Sameria nɪbö u, manö hod riköm haga

²⁵ Ñin ap aŋ au, bɪ lo manö hag ñeb bɪ ap, Jisas yɪp nɪhön manö hagnɪm a göm, apöm nɪp hag nɪŋöm haga, “Manö hag ñeb bɪ, yad nɪhön nɪhön gem, pör mɪdep magö u udnam?” ö ga. *

²⁶ Hageia, Jisas nɪp haga, “Lo manö u kalɪ kɪñ riköm, nɪhön hagla?” ö ga.

²⁷ Hageia, bɪ lo manö hag ñeb bɪ anɪbu haga, “Lo manö u nɪŋbin, Mosɪs kalɪ kɪñ riköm haga, ‘God Bɪ Kub ne u nɪp mɪñ mɪñ gɪmön,

gasi rɪmɪd ne u nɪp ñɪmön,
kɪö ne u magöŋhalö nɪp ñɪmön,
nɪp mɪdmagö yabɪɪ limön.

Ne ke mɪdmagö lɪban rö,

nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp u rö nöp mɪdmagö
limön,’ a ga,” a ga. *

²⁸ Anɪg hageia, Jisas bɪ anɪbu nɪp haga, “Ne kabö göl hagpan; adö anɪbu nöp hain gɪmön, pör mɪdep magö u udnabön,” a ga. *

²⁹ Jisas anɪg hageia, bɪ lo manö hag ñeb bɪ anɪbu, hib yad u pro gɪnab a göm, Jisas nɪp kauyaŋ hag nɪŋöm haga, “Lo manö kalɪ kɪñ rɪka u, nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp mɪdmagö lɪmim a göm, kalɪ kɪñ rɪka. Anɪb u, nɪbi bɪ mai kalɪp mɪdmagö lɪmim a göm, kalɪ kɪñ rɪka?” ö ga.

³⁰ Hageia, Jisas bɪ lo manö hag ñeb bɪ anɪbu nɪp, manö pen hagöl gɪ, aiud udöm haga, “Bɪ ap Jerusalem arö göm, daun kub Jeriko amnam a göm, adan aŋ au araiä nɪŋöm, bɪ nan si udep

* **10:25:** Mad 22:35-40; Luk 18:18 * **10:27:** Dud 6:5; Lep 19:18

* **10:28:** Lep 18:5

rɨmnap apöm, nɨp mɨñu magö paköm, walɨj nan nɨpe gau pɨɨ gɨ ud arlö nɨjöl gɨ, nɨpe adan aɨ au umnɨg göm gɨ mɨdeia.

³¹ Bɨ God nɨp nan sabe gep bɨ ap, adan adö anɨbu amöm bɨ anɨbu umnɨg göm gɨ mɨdeia au nɨjöm, böj lau nöp adan löm ara.

³² Pen bɨ Lipai ɨ bɨ ap, adan adö anɨbu nöp amöm, bɨ anɨbu umnɨg göm gɨ mɨdeia au nɨjöm, mɨdeia söl au amöm nɨj aij göm, böj lau nöp adan löm ara.

³³ Pen bɨ Juda wasö, ram mɨnörj Sameria nɨbö bɨ ap, adan mɨlö añɨ anɨbu nöp amöm, bɨ anɨbu umnɨg göm gɨ mɨdeia au nɨjöm, nɨp mög yabɨɨ nɨjɨ.

³⁴ Nɨp mög yabɨɨ nɨjöm, mɨdeia söl au amöm, wös nɨp gau wel rɨmnap löm, ñɨg wain rɨmnap löm, wös nɨp gau wama. Wös wamöm, ud donki adö nɨpe u löm, ram mani rauöm hanmɨdal u dam löm, abad mɨd aij yabɨɨ ga.

³⁵ Ruö arnɨg göm, bɨ ram abad mɨdmɨdöp anɨbu nɨp silpa kɨd mɨhöp ñöm haga, ‘Ne bɨ anɨbi nɨp abad mɨd aij gɨmön. Pen mani aigeg hagnabön u, ado gɨ apem nöp ñɨnabin,’ a ga,” a ga.

³⁶ Jisas aiud anɨbu udöm, nɨpe bɨ lo manö hag ñeb bɨ anɨbu nɨp hag nɨjɨ, “Bɨ adan aɨ pak lɨla u, bɨ mɨhau nɨgaɨj padiöl göm arla gau, bɨ an nɨpe ke mɨdmagö la rö, nɨp mɨdmagö la?” ö ga.

³⁷ Hageia, bɨ lo manö hag ñeb bɨ u haga, “Bɨ nɨp mög nɨjöm gɨ aij ga u,” a ga.

Hageia, Jisas nɨp haga, “Nɨjö nöp hagpan. Me ne arammön, adö anɨbu nöp gɨmön,” a ga.

Jisas nɨpe Mada Maria añɨl mɨhau ram kale ara

³⁸ Pen Jisas bi nipe gau aip ram minon ap amjakeila, nibi ram minon anibu mideia ap apom, kalip ul gi dam ram nipe u ara. Nibi anibu hib nipe Mada.

³⁹ Ram nipe u ninin ap mideia. Hib nipe u Maria. Maria nipe Jisas mideia sol au ap asikom, Jisas manö hageia u ninimideia. *

⁴⁰ Mada nipe ke nöp nan magö lauöm, gasi iru ninöm, ap Jisas nip haga, “Bi Kub, Maria yip arö gö, yad ke nöp nan magö hon lauabin u aij gagöp. Nip hagö apom yad aip nan magö laaul,” a ga.

⁴¹ Hageia, Jisas haga, “Mada, Mada, ne nan iru nöp gasi iru ninban u aij wasö.

⁴² Maria manö aij yad ninnam a göm, gasi añi u nöp ninöm, ap manö yad ninmidöp. Nibi bi ap nan aij udöp anibu pit gi udnim rö lagöp,” a ga.
*

11

*God nip sabe ginig, anig göl rö hagemim, a ga
(Mad 6:9-15; 7:7-11)*

¹ Nin ap, Jisas ram minon ke migan ap midöm, Nap God nip sabe göl gi mideia. Sabe gi pis gö ninöl gi, bi nipe ap apom nip haga, “Bi Kub, God nip aigöl gun sabe gun? Jon bi nipe gau kalip hag ñö ninbal rö, ne hanip u rö nöp hag ñö ninun,” a ga.

² Hageia, Jisas kalip haga, “God nip sabe ginig gimim, anigöl hagemim, ‘Bapi, nibi bi gau hib ne haglö adö aran.

* **10:39:** Jon 11:1; 12:2-3 * **10:42:** Mad 6:33

Ne nîbi bî udmön abad mîdeinabön ñîñ u yîñîd
aunîm.

³ Nan magö hanîp ñîñ añî añî pör pör ñîban rö u
ñîmön.

⁴ Nîbi bî rîmnap hanîp gî najj gîlö,
kalîp pen nîñno mulu lugö gî najj gagpun rö,
hon nan si nan najj gîpun gau nîñmön arö
gîmön.

Hanîp abad mîdaimön,
gasi ap wakainîm, gî najj gagun, 'a gîmim," a
ga.

⁵⁻⁶ Jisas manö anîbu hagöm, bî nîpe gau kalîp
manö hod rîköm haga, "Kale bî ap, sîbön an
kub yañ, bî nîñeb nîpe ram amöm hagnab,
'Mîdaimam, bî nîñeb yad ap mîlö gau nîbö apöm
ram yad u apjakajîp. Pen nan nîp ñîñö ñîññîm u
mîdagöp u me, nöp auabin. Yîp bred magö mîhau
nîgañ ñî,' a gîñab. Hageinab, bî nîñeb nîpe anîbu
manö pen hagnab,

⁷ 'Sîbön an kub i yîp ap unbö hagagmön! Yad ñî
pai yad gau aip ajöñ gîñun hanabun. Anîb u, yad
aigöl gem urakem, nöp nan hagabön anîb gau ud
ñîñam?' ö gîñab.

⁸ Pen kalöp hagabin, bî ram nap nîbö u, bî
nîñeb yad a göm yîñîd ud ñîagnab, jî nîp ñî a
göm abad mîdöl gî, klö gî mîdö mîdö, hagnab rö
ñîñab.

⁹ Anîb u, kalöp hagabin, nan nîhön
mîdagainîm, God nîp hag nîñbe, kalöp ñîñab.
Nan nîhön uñhai nîñnabim u, udnabim. Hanîp
ajöñ u hiîkañ a gîmim, pak gu gu gîpe, hiîknab.

¹⁰ Nîhön gîñîg: nîbi bî God nîp hag nîñnaböl
gau, udnaböl. Nîbi bî nan uñhai nîñnaböl gau,

udnaböl. Nibi bi hanip ajön hiikanj a göm, pak gu gu gïlö, kalip ajön hiiknab.

¹¹ Kale ñi pai nap gau, ñi kale ap kabsat nan a geinab, re ap ñinabön aka?

¹² Aka ji, yaur magö nan a geinab, hauat ap ñinabön akanj U rö nöp anig gagnabön.

¹³ Kale nibi bi aij wasö u pen ñi pai kale gau nan aij gau nöp ñinabim. Bapi kumi kabö adö lanj au mädöp u Bi aij yabi. Nipe nan naj ap ñagnab. Ana Ut u hanip ñimön a geinabim u, Bapi kalöp ñinab,” a ga.

*Jisas Seden klö udöm nan gagep rö gab, a gïla
(Mad 12:22-30; Mak 3:20-27)*

¹⁴ Pen bi ap nip kijaki abanj alö, manö hagöm wasö, yiharinj nöp midea. Jisas kijaki anibu hag yuö, bi abanj almidea u manö hagö niñöl gi, nibi bi niñmidea gau aiö waiö gïla.

¹⁵ Pen nibi bi anib gau rimnap hagla, “Nipe kijaki aiön pi nap kale Bielsebul klö nipe u udöm, kijaki aiön pi gau hag yuab,” a gïla. *

¹⁶ Pen nibi bi anib gau rimnap, Jisas niñön ginab a göm, hagla, “Nan niñagep ap ke kumi kabö adö aulik gö niñun me, God nöp hag yuö auna u, niñnabun,” a gïla. *

¹⁷ Pen Jisas gasi piral kale ke niñla u ke niñöm haga, “Ram mñönj kub añi ap, ud asik ke ke löm, nibi bi kale ke aip pen pen geinaböl u, ram mñönj anibu lug paknab. Nibi bi it añi ap, u rö nöp ud asik ke ke löm, nibi bi kale ke aip pen pen aleinaböl u, nibi bi it añi anibu lug paknab.

* **11:15:** Mad 9:34; 10:25 * **11:16:** Mad 12:38

18 An+ɓ unbö rö nöɓ, Seden it u ud as+ɓ ke ke leinab u, aigegö göm m+ɗ aij g+ɓn+ɓmŋ Pen kale y+ɓ hagpim, ‘Bielsebul klö u udöm, k+ɓjaki aiön pi hag yuö höŋ araböl,’ a g+ɓpim.

19 An+g hagpim u, yam kale ke gau k+ɓjaki aiön pi gau aigegö göm hag höŋ yubalŋ Yam kale ke hagnaböl, n+ɓi b+ɓ an+g göl rö lagöp.

20 Pen yad God klö n+ɓe udem, k+ɓjaki aiön pi nan gau hag höŋ yubin rö, kale n+ɓŋnabim, God n+ɓi b+ɓ udöm abad m+ɗep ñ+ɓn u han+ɓ hadö auöp i, a g+ɓmim n+ɓŋnabim.

21 “Pen b+ɓ klö ap, wim po n+ɓe l+ɓ aij göm, ram n+ɓe u n+ɓ m+ɗeinab, n+ɓi b+ɓ r+ɓmnap nan n+ɓe ap p+ɓl+ɓ g+ɓ udöl rö lagnab.

22 Pen b+ɓ klö yab+ɓl ap ke apöm, n+ɓ aip pen pen göm pakeinab u, wim po ram au l+ɓ aij ga u halö p+ɓl+ɓ g+ɓ udöm, nan si udnab gau dam n+ɓme l+ɓ ñ+ɓnab. *

23 “N+ɓi b+ɓ y+ɓ p+ɓg m+ɗdagpal gau, wög yad g+ɓpin u r+ɓ wal g+ɓpal. N+ɓi b+ɓ kale n+ɓi b+ɓ r+ɓmnap y+ɓ dauageinaböl gau, n+ɓi b+ɓ y+ɓ aun+g gaböl gau kal+ɓ r+ɗ+ɓk dam yubal. *

K+ɓjaki aiön pi nan gau kauyanŋ ado g+ɓ aun+ɓm rö löp, a ga

24 “K+ɓjaki aiön pi ap, n+ɓi b+ɓ abanŋ l+ɓ m+ɗö, hag höŋ yuö arnab u, am ram m+ɓnöhŋ nöɓ anŋ gau aramöm, ka ap ulhai n+ɓŋem m+ɗeinam, a göm, am anŋ an+ɓ gau aj aj wasö n+ɓŋöm, ‘Ram raul m+ɓgan nöɗ m+ɗdem aubin u arnam,’ a g+ɓnab.

* 11:22: Kol 2:15 * 11:23: Luk 9:50

25 Hagöm, amöm niḥnab, ram anibu lik gi aij gi, kuö aij nöp mideinab.

26 Niḥpe niḥöm gau amöm, niḥpe rö wasö, kijaki aiön pi naij yabiḥ unbö mudun jiḥ u halö uḥ gi dapöm, miḡan anibu am mideinaböl. Anig gö, bi anibu nöd aij pro rö midmidöp rö wasö; uri niḥpe böḡ nöp naij yabiḥ mideinab,” a ga.

27 Jisas manö anibu hagö, niḥbi bi iru mideila aḡ anib au niḥbi ap uraköm, wiñ al hagöm haga, “Name nöp yag dap ci ña u, miñ miñ yabiḥ giḥim,” a ga. *

28 Hageia, Jisas pen pe haga, “Anig hagpan u pen niḥbi bi an an God Manö u niḥöm hagöp rö giḥnaböl gau, kale miñ miñ giḥnaböl,” a ga.

*Nan ap ke gö niḥjun, a giḥla
(Mad 12:38-42; Mak 8:12)*

29 Pen niḥbi bi iru yabiḥ nöp ap magum giḥlö niḥjöl gi, Jisas kalip haga, “Niḥbi bi miñi midpim aḡ auḥ, nan si nan naij göl gi midmim hagpim, ‘Nan gagep rö ap kumi kabö adö laḡ gö niḥjun,’ a giḥpim. Pen yad kalöp hagabin, nan ap ke giḥnö niḥaḡnabim. Bi God manö hagep Jona niḥ ga adö u nöp yiḥ gö, niḥnabim. *

30 Daun kub Ninepa niḥbi bi gau, God manö hagep bi Jona apöm ga rö niḥöm God niḥ niḥ udla rö, niḥbi bi uri midpim gau, yad Bi Ñi niḥpe giḥnabin rö niḥmim, niḥnabim.

31 Pen hadame nöp niḥbi kwin ram miḥnöḡ miḥlö mideia gau niḥbö apöm, Kiḡ Solomon manö aij hagab u niḥin a göm aua. Pen kale niḥbi bi miñi

* 11:27: Luk 1:28,42,48 * 11:29: Mad 16:4

m+dpim gau, b+ kub Solomon rö wasö, yad B+ Kub yab+ apem aḡ kalöp aui m+dem, kalöp manö aij yab+ hag ñ+nö udagpim. An+bu u, manö kub hagep ñ+n u, kwin an+bu uraköm kalöp n+bi b+ m+ñi m+dpim gau manö kub hagnab. *

³² Hadame nöp Jona am Ninepa n+bi b+ gau kal+p hagö, nan si nan naj g+m+dal gau, n+hön g+n+g an+g g+pun a göm arö göm, God n+p n+ḡ udla. Jona n+pe hagö n+ḡ udla u pen m+ñi yad B+ Kub yab+ apem aḡ kalöp aui m+dem, manö aij yab+ hag ñ+nö, nan si nan naj g+pim gau arö gagpim. An+bu u, manö kub hagep ñ+n u, Jona n+pe uraköm kalöp n+bi b+ m+ñi m+dpim gau manö kub hagnab. *

S+ib aḡ gau rö m+dagaimim

(Mad 23:1-26; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)

³³ “N+bi b+ gau hapö lauöm rin cög m+gan gau pi gagnaböl; adö au g+lan r+k l+lö mailö gö, n+bi b+ gau ram raul m+gan an+bu apöm waiö n+ḡnaböl. *

³⁴ Pen amgö magö u hapö mailö rö m+dpim. Amgö magö u m+d aij g+nab u, hañ romanḡ aḡ dan mailö göm m+d aij g+nab, pen amgö magö m+d aij gagnab u, hañ romanḡ aḡ dan s+ib göp u rö m+dnab.

³⁵ Kale n+ḡ aij g+mim, aḡ kalöp dan mailö m+dpim aka s+bön m+dpim Kale gas+ n+ḡbim, aḡ hon dan mailö m+dpim a g+ gas+ n+ḡbim u pen s+bön aun+m rö löp rö, kale ke n+ḡ aij g+mim.

³⁶ Hañ romanḡ kale aḡ dan magöḡhalö mailö g+ m+dpim g+, m+gan pro marap s+bön m+dpim aḡ u,

* **11:31:** 1Ki 10:1-10 * **11:32:** Jo 3:5-10 * **11:33:** Mak 4:21; Luk 8:16

hapö mailö gö kalöp mailö pak ñinab unbö rö linab,” a ga.

Kale Perisi pr+ halö m+dpim, a ga

³⁷ Pen Jisas manö hag juö niñöl gi, bi Perisi ap niñp haga, “Auö ram yad amul nan ñinul,” a ga. Hageia, Jisas ram niñpe amöm, raul m+gan yan nan ñinñig asika.

³⁸ Asiköm, nan ñinö niñöl gi, bi Perisi anibu, gasi niñpe ke an gau nöp niñöm, bi anibi niñhön ginig hon Juda kai pör giñpun rö, ñimagö niñpe u ñig li yuöm wasö, yiñhar+ñ nöp nan ñinab a göm, gasi u niña.

³⁹ Jisas gasi niña anibu ke niñöm niñp haga, “Kale Perisi kai, pler kap gau höñ adö gau ñig pak aij giñpal rö u giñpim u pen an kale yan nan si nan naij giñpim pr+ u ajman rauöm m+döp. Kale niñbi bi nan aij kale gau udun a giñmim, gi naij yabiñ nöp giñmidim.

⁴⁰ Kale hauñ halö yabiñ. God kalöp hañ u nöp gi laga; an yan abe gi la.

⁴¹ Anib u, nan pler kap m+gan yan m+döp u, niñbi bi mög gep rö gau kalip niñmim. Anig ginabim u, nan kale magöñhalö uñ ginab.

⁴² “Pen kale Perisi kai, niñ aij yabiñ giñmim: kale marö kub yabiñ udnabim. Kamöñ, dil, nan yiñhar+ñ hañ aij auöp wög ad+ñ ranab gau niñbe, nan kub rö lö, wö ral niñ dammim, siñduñ lañ arö, niñme lun God niñp añi ap ñun a giñmim, pör niñbim. Nan pro pro gau pör anig giñmim giñpim u aij, pen niñhön ginig manö il yabiñ u niñmim hain gagpimñ Niñbi bi gau kalip kabö rö ginim adö u

gagpim; kalip naj g+n+m adö u nöp g+pim. God n+p midmagö lagpim. An+g g+mim, g+ naj g+pim.

43 “Pen kale Perisi kai, n+η aij yab+ł g+mim: kale marö kub yab+ł udnabim. Kale Juda magum gep ram gau ammim, b+ kub mab po as+kp+al adö u nöp as+kpim. Gas+ kale n+ηbim u, n+bi b+ iru m+dp+al anη gau arno, ‘Manö hag ñeb b+ auabön e!’ g+łö, han+p aij g+nab a g+mim, n+ηbim.

44 Pen kale Perisi kai, n+η aij yab+ł g+mim: kale marö kub yab+ł udnabim. N+bi b+ r+mn+ap n+ηöm, kalöp b+ aij yab+ł a g+p+al u pen wip r+göl g+p+al hij naj m+dpöp m+gan gau n+bi b+ n+ηagöm adö lan ajpal rö m+dpim,” a ga.

45 Jisas an+g hagö, lo manö hag ñeb b+ ap n+p haga, “Manö hag ñeb b+, manö kłö yab+ł l+ hagpan an+bu, han+p u rö nöp hag juban,” a ga.

46 Hageia, Jisas haga, “Pen kale lo manö hag ñeb b+ gau, n+η aij yab+ł g+mim. Kale marö kub yab+ł udnabim. Manö kłiñ aij hagpim u, wad+ marö kub gau rö, n+bi b+ gau kalip gam ñ+bim u pen kalip mög n+ηmim hag rau udagpim.

47 Pen kale lo manö hag ñeb b+ gau, n+η aij yab+ł g+mim. Kale marö kub yab+ł udnabim. Nahai iłan kale gau hadame nöp b+ God manö hagep b+ gau kalip al pak l+la. Pen kale God manö hagep b+ gau wip r+göl kale g+ l+bim.

48 G+pim an+bu, aij nöp pakla a g+mim g+pim. Nahai iłan God manö hagep b+ gau al pak l+la; kale pen wip r+göl kalip g+ l+bim.

49 An+bu u, God gas+ aij ke n+ηöb u haga, ‘B+ manö yad hagep gau, b+ manö aij yad ud arep gau kalip

yunabin, pen kalip ji niñöm, rimnap gi naj göm, rimnap böñ nöp al pak linaböl,' a ga.

⁵⁰ Pen hadame nöp, God m+ñöñ naböñ it i gi linig ga ñ+n u riköm, bi God manö hagep gau kalip pör paklö auöp rö, niñi bi miñi midpim gai i, nan naböñ anibu pen udnabim.

⁵¹ Marö anibu me, bi Ebol nip nöd it göm al paköm, al pak dapöm, al pak dapöm, hainö Sekaraia nip, ka nan sabe gi ñeb ram raul migan u lödañ, kabö kañum ud gila biñ adö au i, an au al pak lila. Kalöp niñö yabiñ hagabin, manö marö anibu magöñhalö, niñi bi miñi midpim gau udnabim.

⁵² Pen kale lo manö hag ñeb bi gau, niñ aij yabiñ gimim. Kale marö kub yabiñ udnabim. Manö aij u, gasi aij niñeb ram raul migan ajöñ ki u kale udmim, gau pi gipim. Gau pi gipim u, niñi bi ram raul migan am niñun a göm gasi niñbal gau, kalip pör adan magrem hag rikpim," a ga.

⁵³⁻⁵⁴ Jisas kalip anig hagöm höñ arö niñöl gi, lo manö hag ñeb bi gau abe, bi Perisi gau abe nip ji niñöl hagla, "Manö niñön u hagno, pen hagö niñun, nip dam manö kub hagn," a göm, Jisas nip manö piral piral adö rimnap haglö ara.

12

Nan pi göm gipal gau waiö niñnaböl (Mad 10:26-27)

¹ Pen ñ+n ap, niñi bi iru yabiñ nöp ap magum göm, pen pen ciro ciro ñöm niñi bi rimnap ma abö jö ma jö gilo niñöl gi, Jisas bi niñe gau kalip haga, "Perisi kai pör gi naj gipal u pi göm, mid aij

gipun, a gi gasi niŋbal. Kale anib unbö rö gimim rö löp u, kale yis kale u niŋ aij yabɪ gimim.

² Nan pi gimim gipim gau, hainö waiö lö niŋnaböl. Manö agamij hag pi gipim gau, u rö nöp waiö lö niŋnaböl. *

³ Pen manö sibön yaŋ hagpim u, mailö halö haglö niŋnaböl. Manö agamij raul miŋan yaŋ hagpim u, meg magö dap ranöm ram adö laŋ haglö, yag dam ram miŋnön gau ud arnaböl,” a ga.

*God niŋ nöp piñiŋ gimim
(Mad 10:31)*

⁴ “Niŋbi bi yad gai i, kalöp hagabin, God niŋ cig giŋno, hanip al paknaböl a gimim, piñiŋ gagmim. U yiŋharin hañ roman adö u nöp gi naij gilö, hij giŋnab. Hainö kale nan ap kalöp göl rö lagnab.

⁵ Anib u, yad kalöp hagabin, kale piñiŋ giŋig, Bi kalöp hañ roman al pak löm, hainö kalöp mab ke inab miŋan yaŋ ud yunim rö löp, Bi anibu nöp piñiŋ gimim. Niŋpe nöp Bi piñiŋ gep me; niŋ nöp piñiŋ gimim.

⁶ “Kale niŋbim, niŋbi bi yaur pro unbö mamid u sikim göm, mani aŋi pro mihöp nöp udpal. Yaur pro anib gau, God aŋi ap niŋagnim rö lagöp; magöŋhalö niŋöb u nöp midöp.

⁷ Pen kale niŋbi bi gau nan yabɪ; yaur gau kale aip adip adip rö wasö. God nabic cög umagö kale u magöŋhalö wö ralöp u me, kale piñiŋ gagmim, gasi halö midaimim,” a ga. *

* 12:2: Luk 8:17 * 12:7: Luk 12:24; Ap 27:34

Jisas n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpim u, n̄ibi b̄i gau waiö hagnim

(Mad 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ “Kalöp manö n̄iñö hagabin, n̄ibi b̄i Jisas lau adö m̄idpun a göm, n̄ibi b̄i m̄idpal an̄ au waiö hag hi+keinaböl gau, yad kalip pen abe n̄ibi b̄i gai i yip lau adö m̄idpal a gem, God ejol n̄ipe m̄idpal an̄ au waiö hag hi+knabin.

⁹ Pen n̄ibi b̄i Jisas lau adö m̄idagpun a göm, n̄ibi b̄i m̄idpal an̄ au waiö hageinaböl u, yad kalip pen abe n̄ibi b̄i gai i yip lau adö m̄idagpal a gem, God ejol n̄ipe m̄idpal an̄ au waiö hagnabin.

¹⁰ “B̄i Ñ̄i n̄ipe n̄ip hag jueinaböl u, God n̄iñöm arö ḡin̄ig arö ḡinab; pen Ana U† u n̄ip hag jueinaböl u, God n̄ipe n̄iñöm arö gagnab.

¹¹ “Pen kalöp manö kub hagn̄ig göm, ud Juda magum gep ram au, aka gapman b̄i kub m̄idpal an̄ au, aka kin̄ m̄idpal an̄ au, daueinaböl u, pen manö n̄ihön u udun hagun a ḡimim, gas† iru n̄iñagmim. *

¹² Uruk hagpe n̄iñöl g†, magö an̄bu nöp Ana U† n̄ipe kalöp gas† ñö n̄iñöl g†, n̄iñmim hagnabim,” a ga.

Nan iru udun, a ḡimim, gas† u n̄iñagmim

¹³ N̄ibi b̄i iru m̄ideila an̄ an̄ib au, b̄i ap Jisas n̄ip haga, “Manö hag ñeb b̄i, ne mam yad u n̄ip hagö, bapi nan n̄ipe ud löm uma gau, n̄ime l̄i yip böñ lau ke ñan̄,” a ga.

¹⁴ Hageia, Jisas n̄ip pen haga, “Yip an̄ hagöp, ‘B̄i nan ud asik ñeb u m̄idaimön,’ a ga n̄iñem nan kalöp gau ud n̄ime l̄i ñ̄inam?” ö ga.

* **12:11:** Mak 13:11; Luk 21:12-15

15 Jisas anig hagöm, nibi bi mideila gau kalip haga, “Niñ aij yabił gımim. Nan iru nöp udun a gımim, gasi u niñagmim. Nan iru udun a gımim, gasi niñnabim u, mid aij gımim rö lagnab,” a ga.
*

16 Pen Jisas manö ap kalip manö hod riköm haga, “Bi mani iru mideinab ap, wög adiñ nipe u, wid magö nan gau iru yabił nöp mideinab.

17 Gasi nipe gau nöp ke niñ damöm, ‘Nan niñeb yad iru nöp midöp gau, ram raul migan mai dap lem, niñ mideinam?’ ö ginab.

18 Pen gasi ap niñöm, ‘Ram pro gau rib wał gi yuem, ram kub kub gau nöp gi lem, wid magö yad abe, nan yad gau abe magöñhalö ud ram raul migan anib gau dam linabin.

19 Yad anig gem, yip ke hagnabin, “Bi me. Ne nan aij iru yabił midöp u mi iru yabił nöp midöm pis gagnab. Anib u, wög ne u arö gımön, nan ne anib gau nöp niñöl gi, niñ niñöl gi, miñ miñ göl gi, gi midaimön,” a ginabin, a ginab.

20 Anig hagöm gasi niñnab, pen God nip hagnab, ‘Ne bi hauł halö yabił! Miñi sib an yan nöp umnabön. Nan ne iru nöp gi jin gi lö midöp anib gau, an rö ud niñ mideinab?’ ö ginab.

21 “Anibu rö me, nibi bi nan aij gau iru nöp ud magum göm miñ miñ gıpal u, pen God amgö ilö nipe au kale nibi bi mög gep rö midpal,” a ga. *

God hanip abad mideinab, a gımim, gasi iru niñagmim

* 12:15: 1Di 6:9-10 * 12:21: Mad 6:19-20

22 Jisas anig hagöm, bi nipe gau kalip haga, “Anib u, ‘Nan magö gai nibö udun ñiñ midaiun, wañj gai nibö udun yim midaiun,’ a gımim, gası kub u niñagmim.

23 Nan ñiñeb u nan kub wasö. Kamiñ midep magö u nan yabił. Wañj nan gau nan kub wasö. Hañ romanı u nan yabił.

24 Yaur midpal gau niñim. Yaur gau, nıbi bi gıpal rö, wid wög gi yımlö, po gö rik dauagpal. Wid magö rik dap magum gep ram kale ap midagöp. God nöp me nan ñiñeb kalip ñöb. Nipe nan pro gau gası niñöm anig göp u, kale niñön giñig hanıp nıbi bi abad midageinab a gımim, gası iru niñbimı Yaur gau nan pro; kale nan pro wasö.

25 Pen kale gası iru niñeinabim u, umniğ giñabim ñin u arö gımim, magö ap halö mideinabim aka?

26 U nan pro, pen kale ke nan pro anıbu gımim rö lagöp. Anib u, kale niñön giñig nan yiñariñ adö rımnap gası iru niñbim?

27 Nan be gau ranöm, magö pilöm pipıl yuöp u pen ke wañj göm rib adık giñim rö lagöp. God nöp gö, rib adık aij yabił gımidöp. Pen Kiñ Solomon rib adık aij yabił gımidöp u, gausı gau rib adık aij gımidöp u rö gagmidöp.

28 Nan be gau ranöb anıb gau nan yiñariñ; pör midageinab. Miñi rö midöm, rol ruö rib gi dö gi mab laulö innab. God nipe nan yiñariñ gau gası niñöm anig göp u, kale niñön giñig hanıp wañj ñagnab a gımim, gası iru niñbimı Niñ udep magö kale u mılö midagöp.

29 Hon nan magö, ñig, nan gau gai nibö udun

ñiηun a g̃imim, gasi marö u niηagmim.

³⁰ Niηi bi God niη niηagpal gau, gasi aniηbu rö niηbal. Pen Nap kale u kalöp hauη gagöp; nan kalöp miηdagöp gau niηöb.

³¹ Aniη u pen, God niηi bi udöm abad miηdeinab u, hanip halö udnim a g̃imim, gasi añi niηmim giηe arö me, kalöp abad miηdöl gi, nan aniη gau kalöp niηab.

Ram miηnöη kumi kabö adö laη au nan aij aij ud magum g̃imim

³² “Kaj sipsip bad pro yad gai i, Nap kale u, kalöp udem abad miηdeinabin a göm niηöb u me, kale piηiη gagmim.

³³ Nan kale miηdöp rö gau, siηim gi mani udmim, niηi bi nan miηdagöp gau kalip niηmim. Aniη giηabim u, mani rin kale papil gagöm pör pör nöp miηdeinab; nan aij aij kale kumi kabö adö laη au miηdöm ur gagnab; bi si udep apöm si udagnab; siηsop nan gau niηagnab. *

³⁴ Pen nan aij kale gau miηnöη naböη adö iη i ud magum geinabim u, hibur gasi miηmagö kale u u rö nöp miηnöη naböη adö iη i miηdeinab. Pen nan aij kale kumi kabö adö laη au ud magum geinabim u, hibur gasi miηmagö kale u u rö nöp aniη laη miηdeinab.

Gijin g̃imim miηdaimim

³⁵ “Aniη u, waηiη kale u söl söl pa jö g̃imim, dip nagi piη li aij g̃imim, hapö lau liηmim niηöl gi miηdaimim. *

* 12:33: Luk 18:22 * 12:35: Mad 25:1-13

³⁶ Bî wög gi ñeb gau hagnaböl, ‘Bî kub hon u, bî nîjeb nîpe nîbi udöm aip nan kub ñîj mîdlö nîjöl gi, söl ado gi aunab,’ a göm, nîj nöp mîdeinaböl. Bî kub kale u ado gi apöm, ajöj pak gu gu gö, yîj+d hiîknaböl. Anîb unbö rö kale anîg gîmim.

³⁷ Pen nîpe ado gi apöm, kale nîj mîdeinaböl u nîjöm, kalîp ud aij yabîl gînab. Bî kub anîbu nîpe ke, waîj nîpe u söl söl pa jö göm, dip nagî pig li aij göm, kalîp hagö, ap nan ñîjeb li ñîjbal ka u asîk gîgabö gîlö, nîpe ke nan ñîjeb gau dam kalîp ñînab.

³⁸ Pen bî kub sîbön aij kub yaîj aka kîlakîl hagnab magö u apöm nîjnab, bî nîpe gau uhön hanageinaböl, kalîp ud aij yabîl gînab.

³⁹ Anîb u, nîjim. Nîbi bî ram nap nîbö gau, bî nan si udep bî aunab ñîn u a göm, nîj mîdaiblap u, ram kalîp pîlaköm, nan kale gau si udagbö. *

⁴⁰ Anîb unbö rö, Bî Ñî nîpe aunab a gîmim, abad mîdaimim. Auagnab a gîmim gasî nîjabim magö anîbu nöp aunab,” a ga.

*God nîp wög gi aij gîmim
(Mad 24:45-51)*

⁴¹ Jisas anîg hagö, Pida haga, “Bî Kub, manö hod rîkmön hagabön anîbu, hanîp nöp hagabön aka nîbi bî magöjhalö hagabön?” ö ga.

⁴² Hageia, Bî Kub pen haga, “Bî an gasî aij mîdö, wög gi aij gînab u, bî kub nîpe ram nîpe u arnîg göm nîp hagnab, ‘Bî wög yîp gîpal rîmnap kalîp

* **12:39:** Mad 24:43-44; 1De 5:2

abad m+dmön, nan ñ+ñeb kalip gau n+me li ñöl gi m+daimön, a göm, arnab.

⁴³ An+bu u, hainö ado gi apöm, hagnab rö nöp ginab u niñöm, niñp ud aij yabiñ ginab.

⁴⁴ Yad kalöp hagabin, bi kub an+bu hagö, bi niñpe gi aij ginab an+bu nan niñpe gau magöñhalö abad m+deinab. *

⁴⁵ Pen bi wög gi ñeb niñpe u, bi kub yad u yiñid auagöp a göm, niñbi bi wög gi ñeb riñnap kalip m+ñu magö paköm, nan kub ñ+ñöm, ñ+g wain iru ñ+ñöm, hauñ alöm, gi m+deinab.

⁴⁶ Pen bi kub niñpe auagnab a göm niñnab ñin u nöp apöm, niñp riñb gi dö m+ dö göm, niñbi bi manö niñp niñagpal an kalip au hag yunab.

⁴⁷ “Bi wög gi ñeb bi ap, bi kub niñpe manö hagnab u niñ aij ginab, pen manö niñp u riñb juöm, hagnab rö gagnab u, bi kub hagö, kale niñp rapin paknaböl. *

⁴⁸ Pen bi wög gi ñeb bi ap, bi kub niñpe manö hagnab u niñagöm, manö hagnab rö gagnab u, bi kub hagö, kale niñp paköm ilön pro rö ñ+ñaböl. God niñbi bi kalip nan iru ñ+ñab gau, yiñp pen nan iru ñ+mim, a ginab; pen niñbi bi kalip nan iru yabiñ ñ+ñab gau, yiñp pen nan iru yabiñ ñ+mim, a ginab.

Niñbi bi riñnap Jisas niñp udagöm asik ke ke liñaböl

(Mad 10:34-36)

⁴⁹ “Yad aubin u, m+ñön nabön adö if i hapö piñg yuniñg aubin. Ram m+ñön gau magöñhalö hadö inböp u aij!

* **12:44:** Mad 25:21,23 * **12:47:** Jem 4:17

⁵⁰ Yip ilön pak ñinig gaböl u, yip marö kub yabił göp. Marö kub anıbu mid dam dam, yip ilön pak pis gınaböl ñin u nöp pıta gınab. *

⁵¹ Kale yip hagnabim, nıbi bı ud jım ñinig auub a gınabim u, pen u wasö. Yad aubin rö, nıbi bı gau gası adö ke ke niñöm asık ke ke lınaböl.

⁵² Mıñi ñin i riköm, amılap apılap unbö mamıd rö mideinaböl u, mıhau niğan yip udlö, mıhöp yip udagmil, asık ke ke lınabil. Pen wasö u, mıhöp yip udlö, mıhau niğan yip udagöm, asık ke ke lınaböl.

⁵³ Bı apil mıhau, ñi nıpe aka nap yip udagö me, asık ke ke lınabil. Nıbi amıl mıhau, pai nıpe aka nıme yip udagö me, asık ke ke lınabil. Nıme aip ñi nıpe nıbin u aip, u rö nöp gınabil; nıme aka ñi nıpe nıbin u yip udagö, asık ke ke lınabil,” a ga.
*

*Krais u auub a göm niñagla
(Mad 16:2-3; Mak 8:11-13)*

⁵⁴ Pen Jisas manö ap halö kalıp haga, “Sıdö wad arab lau adö kumi wamöb niñmim, mıñi möñ alnig gab a gımim niñ midpe, midö midö hagpim rö nöp möñ alnab.

⁵⁵ Yıgön kub gamıñ nıbö gai i gi auöp niñmim, mıñi sıdö kub lınig gab a gımim niñ midpe, midö midö hagpim rö nöp sıdö kub lınab.

⁵⁶ Kale bı pir alep! Nan mıñöñ naböñ ıı i niñ aij gımim, nan kumi kabö adö lañ niñ aij gımim gıpim u, pen niñön gınig ñin kub pör abad midmidim u, mıñi hadö auöp a gımim niñagpim?” ö ga.

* 12:50: Mak 10:38-39 * 12:53: Mai 7:6

Bî nöp manö kub hagnab u aip manö ud asikmim

(Mad 5:25-26)

⁵⁷ “Kale ai gîning, adan anibu aij, adan anibu naj, a gîmim niŋagpim?”

⁵⁸ Pen bî ap nöp manö kub hagnig dam arabin a gainim, manö kub anibu nihön gîning arabul a gîmön, adan aŋ au amöl gi, niþ aip manö hag ud asik aij gîmil. Wasö u, nöp dam bî kub manö niŋeb niŋmagö adö niþe u yuö, niþe pen nöp dam polisman niŋmagö adö kalip gau lö, nöp böŋ nöp dam nagî linaböl.

⁵⁹ Anib u, yad nöp hagabin, ne nagîman nöp midmön, nan naböŋ ne gau böŋ nöp naböŋ ral piþ gîmön me, höŋ arnabön,” a ga.

13

Kale nan si nan naj gîpim u arö gagnabim u, umnabim

¹ Magö anibu, niþi bî rîmnap apöm, Jisas niþ hagöm hagla, “Galili niþi bî rîmnap apöm, God sabe gep ram u nan sabe gi niŋlö niŋöl gi, magö anibu nöp gapman bî kub Pailod kalip böŋ nöp al pak la,” a gîla.

² Hageila, Jisas kalip haga, “Galili niþi bî anib gau nöp, nan si nan naj unbö ke gîlö anig göp, pen Galili niþi bî rîmnap nan si nan naj pro pro gîpal rö anig gagöp, a gîmim, niŋbim ar? *

³ U wasö! Yad kalöp hagabin, nan si nan naj gîpim gau nihön gîning anig gîpun, a gîmim, arö

* 13:2: Jon 9:2

gagnabim u, n̄bi b̄i an̄b gau umla rö nöp, kale magöñhalö u rö nöp umnabim.

⁴ Pen Siloam wañö sö! au, ram m̄lō kub pa jö göm n̄bi b̄i unbö kago! böñ dañ (18) kalip pak la u, nan si nan naj unbö ke ḡlō an̄g göp, pen n̄bi b̄i Jerusalem m̄dm̄dal r̄imnap nan si nan naj pro pro ḡpal rö an̄g gagöp, a ḡmim, n̄ñbim ar?

⁵ U wasö! Yad kalöp hagabin, nan si nan naj ḡpim gau n̄hön ḡn̄g an̄g ḡpun, a ḡmim, arö gagnabim u, n̄bi b̄i an̄b gau umla rö nöp, kale magöñhalö u rö nöp umnabim.

Mab ap magö p̄lagöp

⁶ Pen Jisas manö hod r̄kōm kalip haga, “B̄i ap u!them magö ap p̄lañ, a göm, ȳñ u ju dapöm, naḡi wain wög n̄pe au ȳmnab. Hainö ado ḡi apöm n̄ñnab magö ap p̄lagnab.

⁷ B̄i wög gep n̄pe u n̄p hagnab, ‘M̄i m̄hau n̄gañ m̄i añi añi inö n̄ñöl ḡi, p̄r apem n̄ñbin u!them ȳmnö u magö ñ̄ñeb ap p̄lagöp. An̄b u, wög ad̄ñ yad añ au m̄döp u aij gagöp. R̄ib yu!’ a ḡinab. *

⁸ Hageinab, b̄i wög ḡi ñ̄eb n̄pe hagnab, ‘B̄i kub, u!them i! an̄bu m̄ñi r̄ib yuagep. Yad u!them i! an̄bu k̄ip̄l ḡi aij gem, nan u!tañ u!tañ r̄imnap dap l̄nö, *

⁹ m̄i hainbö u magö p̄ln̄m u arö ḡimön; pen magö p̄lagn̄m u r̄ib yumön,’ a ḡinab,” a ga.

Jisas n̄bi jöl magö dudu ga u gö, ȳidun ga

* 13:7: Luk 3:9 * 13:8: 2Pi 3:9,15

10 Pen Juda God nɪp sabe gep ñɪn ap, Jisas Juda magum gep ram ap amöm, kalɪp manö hag ñɪ mɪdeia.

11 Ram raul mɪgan anɪbu nɪbi ap ap mɪdeia. Nɪbi anɪbu nɪp kɪjaki aiön pi gö, jöl magö nɪpe u dudu badu göl nöp ajmɪdöp mɪ unbö kagoɫ böŋ daŋ (18) ina.

12 Jisas nɪbi anɪbu nɪp hagö auaiia haga, “Nan nöp göp u kamɪŋ löp,” a ga.

13 Anɪg hagöm, nɪp ud nɪŋö nɪŋöl gɪ, magö anɪbu nöp jöl magö u yɪjɪg gö, God hib nɪpe u hagö adö ara.

14 Pen Jisas God nɪp sabe gep ñɪn u gö kamɪŋ la u nɪŋöm, bɪ kub Juda magum gep ram anɪbu abad mɪdmɪdöp u, Jisas nɪp nɪŋö mulu lugö, nɪbi bɪ ap mɪdeila gau kalɪp haga, “Kale nɪbi bɪ nan göp gau, wög gep ñɪn unbö kagoɫ jɪŋ nöp aube kamɪŋ lɪnɪm. Mɪñi God nɪp sabe gep ñɪn i anɪg gagmim,” a ga. *

15 Anɪg hagö, Bɪ Kub nɪp pen haga, “Kale bɪ pir alep! Kaj kau, kaj donki kale gau adɪk libe mɪdeinab au, God nɪp sabe gep ñɪn u ñɪg nan gö, kalɪp nagɪ hubɪkmim, dam arbe ñɪg ñɪŋnaböl aka wasö? *

16 Pen bac iɫaŋ hon Ebrahim rɪköm, rɪk dap lɪla pai i, Seden nɪp hadame nöp adɪk lö, mɪ in kagoɫ böŋ daŋ mɪdöp u, nɪp mög nɪŋagpim arŋ Mɪñi God nɪp sabe gep ñɪn i, nagɪ nɪpe hubɪk yuajɪn, manö kub hagabim ar?

17 Jisas anɪg hagö, bɪ nɪp nɪŋlö mulu luga gau nable yabɪɫ ga. Pen nɪbi bɪ rɪmnap gau, Jisas nan

* 13:14: Eks 20:9-10; Dud 5:13-14 * 13:15: Luk 14:5

gagep rö gımıdöp gau niηöm, miñ miñ yabił gıla.

Mab masded magö u, manö hod rıköm haga

¹⁸ Jisas manö ap halö hagöm haga, “God niıbi bi udöm abad mıdeinab manö u kalöp hag niıniğ gabin u, aige gem hagnö, kale niη aij gıınabim?”

¹⁹ Me manö adö hagniğ gabin inbö rö mıdöp. Bi ap mab masded magö u dam wög naböη niıpe u yiımö, ran kub göm ramö löm gau gau arnab, yaur gau apöm lö lö gau gau mıdeinaböl,” a ga.

²⁰ Manö ap pen kauyaη haga, “God niıbi bi udöm abad mıdeinab manö u, aige gem hagnö, kale niη aij gıınabim?”

²¹ Adö anıbu rö, niıbi ap yiıs bad pro pro ap udöm, plaua rin kub yaη halö ud ado malo gö mıdöl gi, kub yabił rannab rö u gıınab,” a ga.

Ajöη pro u

(Mad 7:13-14,21-23)

²² Pen Jisas Jerusalem arniğ göm, yiıjig göl araga. Niıpe daun gau abe, niıbi bi ram riııg aglö mıdeila gau abe, aη aη hanöl gi, manö hag niöl gi ara.

²³ Niıbi bi mıdeila anıb gau, bi ap Jisas niıp haga, “Bi Kub, God yöp niıbi bi mıhöp nöp ud kamıη yunab aka?” ga.

Hageia, Jisas kalııp haga,

²⁴ “Anıb u, kale klö gımim nöp, ajöη iı pro ramö anıbu arnabim. Niıbi bi iru yabił nöp, adan ramö pro anıbu arun, a göm, am rua riık wasö niıηnaböl.

²⁵ Niıhön gıniıg, bi ram nap niıbö u adan gıınnab, kale höη gau nöp mıdmim, pak gu gu gımim hagnabim, ‘Bi kub, adan hiık!’ a giıpe, niıpe pen

pe hagnab, ‘Kale gai nîböy Yad kalöp niḡagpin!’ a gî nab. *

²⁶ Hageinab, kale pen hagnabim, ‘Ne nöd ram mînöḡ hon u apön, nöḡ aip nan ñîḡjun ñîḡ ñîḡjun gîmîdun; ne hanîḡ manö hag ñîmîdan,’ a gî nabim.

²⁷ Kalöp pen hagnab, ‘Yad kale niḡagmîdin. Kale gai nîbö yad niḡagpin. Kale nîbi bî nan si nan naiḡ gîpim u me, kalöp ajöḡ hiḡkagnabin. Arim!’ a gî nab. *

²⁸ Hainö kale niḡnabim, Ebrahim, Aisak, Jekop, bî God manö hagep bî gau, God ram mînöḡ pör mîdep u God aip mîdeinaböl, pen kalöp hag höḡ yuö, mîḡöḡ kub göl gî, meg magö hau rîbîköl gî nöḡ mîdeinabim. *

²⁹ Pen nîbi bî mîlö gau nîbö, sîdö auab lau adö nîbö, sîdö wad arab lau adö nîbö, gamîḡ gau nîbö, gajîḡ gau nîbö, God ram mînöḡ pör mîdep nîpe u apöm, asîköm jîm ñöl nan kub ñîḡnaböl. *

³⁰ Pen nîbi bî uri jöl adö yabîḡ au mîdpal gau, hainö rîmnap nöd am mîdeinaböl. Pen nîbi bî uri nöd araböl gau, hainö rîmnap jöl adö yabîḡ gau mîdeinaböl,” a ga. *

Jisas Jerusalem niḡö möḡ ga

³¹ Magö anîbu nöḡ, bî Perisi rîmnap apöm Jisas nîḡ hagla, “Gapman bî kub Herod nöḡ al pak lîniḡ gab. Anîb u, ne ram mînöḡ i arö gîmön, ram mînöḡ ke ap aru,” a gîla.

* **13:25:** Mad 25:10-12 * **13:27:** Sam 6:8 * **13:28:** Mad 8:11-12

* **13:29:** Sam 107:3 * **13:30:** Mad 19:30

³² Hageila, Jisas haga, “Kale am kain hapeb anıbu nıþ hagpe, nıþ mıdainım. Mıñi abe, rol abe, nıbi bı kıkıki aiön pi aban alöp gau gınö kamıþ löm, nıbi bı nan göp gau gınö kamıþ löm, gınab. Ruö pen, ñın mıhau nıgan u me, wög yad u gı haknabın.

³³ Pen mıñi, rol, ruö yad adan arın a gabin u arnıg gabin. Bı God manö hagep gau kalıp Jerusalem nöþ al pak lınaböl.

³⁴ “Jerusalem! Jerusalem! God nıpe manö hagep bı nıpe kalöp a göm yua gau, nıhön gınıg pör kabö ud pak lıbımı Kıkıkı pi ud auan mo gau löp rö u, yad pör ñı pai ne gau ud aij gınam, a gem, nıþbin u pen yıp iru nıþmım wıhö gıpım.

³⁵ Anıb u, nıþım. Ram kale u kuö nöþ mıdöp. Mıdö, kale yıp nıþagnabım; hainö gau, ‘Bı anıbi Bı Kub hag yuöp auab i, God gö, hib nıpe adö lan aran,’ a gınabım ñın u me, yıp kauyan nıþnabım,” a ga.

14

Jisas, bı ñımagö ma hu ga ap nıþ gö, kamıþ la

¹ Juda God nıþ sabe gep ñın ap, Jisas am Perisi bı kub ap ram nıpe u nan ñıþö nıþöl gı, nıbi bı mıdeila gau, nıpe nıhön rö gınım, a göm, nıþ ij halö lı mıdeila.

² Nıhön gınıg: ñın anıbu, bı ñımagö ma hu ga ap ap mıdeia.

³ Jisas, bı Perisi gau abe, bı lo manö hag ñeb bı gau abe, kalıp haga, “God nıþ sabe gep ñın i, bı

nan göp ap gino kamij lınab u aij aka wasöŋ Lo manö nihön hagöp?” ö ga. *

⁴ Hageia, manö ap pen hagagla. Anib u, Jisas bi ñimagö ma hu ga u nip ud niŋö kamij la. Kamij lö, Jisas bi anibu nip hag yuö ara.

⁵ Jisas bi anibu hag yuöm, bi anib gau kalip haga, “Ñi pai kale ap aka kaj kau kale ap, God nip sabe gep ñin u ñig mibim ulöm migan yaŋ lugeinab u, kale yiŋid am ud yunabim aka wasö?” ga. *

⁶ Hageia, kale pen manö ap hagöl rö laga.

Hon hib kub mideian, a gimim, gasi u niŋagmim

⁷ Pen nibi bi anib gau nan magö niŋniŋ apöm, ka asikep aij aij gau nöp niŋun asikun, a göm asikla u, Jisas niŋöm, manö ap manö hod riköm haga,

⁸ “Bi ap nibi udnig göm, nan kub niŋniŋ kalöp wiñ alö ammim, ka asikep aij linim adö u asikagmim. Nihön ginig: nibi bi kub rimnap auöl rö löp. *

⁹ Anib u, kale ka asikep aij adö anibu asik geinabim, bi kalöp wiñ alnab u apöm hagnab, ‘Ne ke gau aru, bi kub i adö anib au asikan,’ a gö, nöp nable gö niŋöl gi, am liti gi am ba gau asiknabön.

¹⁰ Pen kalöp, nan niŋun, a göm, wiñ alaiöl, am goŋ gau asik midpe me, bi kalöp wiñ alnab u apöm hagnab, ‘Bi mideimam. Ne aumön ka adö aij i asik gi,’ a gö, nibi bi nan niŋniŋ ap mideinaböl gau nöp niŋöm, bi u aŋ i bi kub nöp midöp, a ginaböl.

* 14:3: Luk 6:9 * 14:5: Mad 12:11; Luk 13:15 * 14:8: Pro

11 Anıb unbö rö, nıbi bı hon hib kub mıdöp, a göm, nıñbal gau, God hib kalpe gö ap lugnab. Pen nıbi bı ana udöm mıdpal gau, God hib kalpe gö ap rannab,” a ga. *

12 Jısas manö anıbu hagöm, bı nan kub ñıñnıg nıbi bı wıñ ala u nıp haga, “Ne nan kub ñıñnıg, bı nıñeb ne gau, nañın namam yam ne gau, nıbi bı ram mıñöñ alog ne mani iru mıdöp gau, kalıp wıñ alagmön. Nıbi bı anıb gau, naböñ ñun, a göm, nöp pen nan ñıñnıg wıñ alöl rö löp.

13 Ne nan kub ñıñnıg, nıbi bı mög gep rö gau, nıbi bı ñımagö ma kıla göp gau, nıbi bı ma naij göp gau, nıbi bı amgö we göp gau, kalıp wıñ albe, aueınaböl, nan ñıñmim.

14 Nıbi bı mög gep rö anıb gau, nöp pen ñöl rö lagnab u me, hainö God nıbi bı kamıñ aij nıpe gau gö uraknaböl ñın u, nıpe ke nöp pen ñınab,” a ga. *

Nan kub ñıñnaböl u, manö hod rıköm haga

15 Pen manö anıbu nıñöm, bı kale aip nan ñıñeila ap Jısas nıp haga, “God nıbi bı nıpe udöm abad mıdeınab u, nıpe aip jım ñöl nan kub ñıñnaböl gau, mıñ mıñ yabıl gınaböl,” a ga. *

16 Hageia, Jısas haga, “Bı ap nan kub ñıñnıg göm, nıbi bı iru nöp wıñ alnab.

17 Pen nan kub nıñeb ñın anıbu aueınab, bı wög gı ñeb nıpe u nıp hagnab, ‘Mıñi am nıbi bı nöd hag lıbin gau kalıp am pañıd dau,’ a gınab. Bı wög gı ñeb nıpe pen amöm hagnab,

* 14:11: Mad 23:12; Luk 18:14 * 14:14: Jon 5:29 * 14:15: Luk 13:29

‘Nan magör̄halö dap gij+n gipun; aube arun!’ a g+nab.

¹⁸ Hageinab, n+bi b+ an+bu gau ap hagnab, ‘Yad arnam u pen m+nöŋ naböŋ ap raubin u n+ŋn+g arabin,’ a g+nab.

¹⁹ Pen ap hagnab, ‘Yad arnam u pen kaj kau unbö siduŋ laŋ raubin u, wög g+ aij göl aka gem, am n+ŋnabin,’ a g+nab.

²⁰ Ap hagnab, ‘Yad arnam u pen n+bi yad g+isön nöŋ uŋpin u me, aunam rö lagöp,’ a g+nab. *

²¹ An+g hageinaböl, b+ an+bu ado g+ amöm, n+bi b+ gau kale n+hön n+hön hagnaböl u, b+ kub n+pe u n+p hagnab. Hageinab, b+ kub u hibur n+pe u naj gö, b+ n+pe u n+p kauyan hag yuöm hagnab, ‘Ne y+ŋ+d am adan kub gau abe, adan pro gau abe ammön, n+bi b+ mög gep rö gau, n+bi b+ ñ+magö ma k+la göp gau, n+bi b+ amgö we göp gau, n+bi b+ ma naj göp gau, kal+p paŋ+d dau,’ a g+nab.

²² Hageinab, hagnab rö göm, hainö b+ wög g+ ñeb an+bu hagnab, ‘B+ kub, hagpan rö g+pin u pen m+gan r+mnab kau nöŋ m+döp,’ a g+nab.

²³ Hageinab, b+ kub u b+ wög g+ ñeb n+pe n+p hagnab, ‘Ne adan kub gau abe, adan pro gau abe ammön, n+bi b+ manö klö g+mön hagö, kale aulö, ram raul m+gan yad u böŋ nöŋ r+bu udn+m.

²⁴ Pen n+bi b+ nöd w+ñ alnö auagpal gau, n+bi b+ ap nan yad pro pro r+mnab ñ+ŋagnab, wasö yab+ŋ,’ a g+nab,” a ga.

*Gas+ n+ŋ aij g+mim, y+p lau adö aumim, a ga
(Mad 10:37-38)*

* 14:20: 1Ko 7:33

25 Jisas adan araia u, n̄ibi b̄i iru yab̄iḥ n̄ip hain ḡila. N̄ipe ado göm kal̄ip haga,

26 “N̄ibi b̄i gau ȳip lau adö arun a ḡinaböl u pen gas̄i kub kale areinab n̄ime nap, n̄ibi n̄ī pai, n̄īn̄in n̄imam kale, aka hañ roman̄ kale ke u, yad n̄īn̄ö n̄ibi b̄i yad m̄idaiöl rö lagöp. * ”

27 N̄ibi b̄i r̄imnap hagnaböl, Jisas n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idaiun u pen an̄ig ḡino, n̄ibi b̄i r̄imnap han̄ip ḡi naj̄ göl rö löp, a göm, hañ roman̄ kale ke nöp gas̄i n̄īn̄öl ḡi m̄ideinaböl u, n̄ibi b̄i yad m̄idaiöl rö lagöp.

28 Pen b̄i kale ap, ram m̄ilö kub i adö laḥ ap ḡin̄ig, nöd mani aige gö rö udem ḡinam, a göm, gas̄i n̄īn̄ aij göm ḡinab.

29 Pen, ḡinam ḡinam, a göm, kabö nöd nöp ḡinab u pen hainö mani ulep gö, ram ulep gö, n̄ibi b̄i gau n̄ip hag juöm hagnaböl,

30 ‘Ake! B̄i m̄ilö i ram ḡin̄ig göm rö ḡi damöm, ram ad̄iḥ arö göp,’ a ḡinaböl.

31 Pen an̄ibu rö, b̄i kiḥ ap, b̄i kiḥ ap aip pen pen ḡin̄ig, nöd gas̄i n̄īn̄ aij göm arnab. Pen n̄ipe gas̄i n̄īn̄ damöm, ami b̄i yad u den dausan nöp m̄idöp; pen kiḥ an̄ibu ami b̄i n̄ipe dwedi dausan m̄idöp; pen pen gun, n̄ipe ami b̄i yad al pak l̄in̄im rö löp, a ḡinab.

32 Gas̄i an̄ibu n̄īn̄öm, kiḥ ap m̄ilö gau hain auö n̄īn̄öl ḡi, manö yuöm hagnab, ‘Hol aige gul, manö hag j̄im n̄ul?’ ö ḡinab.

33 An̄ib u, n̄īn̄ aij ḡimim. Nan kale gau magöḥhalö arö ḡimim, ȳip aip auagnabim u, n̄ibi b̄i yad m̄idaimim rö lagöp.

* 14:26: Luk 9:23

³⁴ “Dö nan aij yabił u pen dö kal nıpe arnab u, kale nıhön gılo kauyanj dö gınab?

³⁵ Dö anıbu rö, ud wög adıñ aka kılakıl hib au yulö nan magö ran aij gagnab. Dö anıbu rö wög ap mıdagöp; ud yuep rö nöp löp. Kale nıbi bı gası rımıd mıdainım gau, manö hagabin i rımıd lı nıñ aij gımim,” a ga.

15

Kaj sipsip ap ur ga (Mad 18:12-14)

¹ Pen bı dakıs udep gau abe, nıbi bı nan si nan naj gıla gau abe, Jısas manö hagab u nıñun, a göm, ap nıñ mıdeıla.

² Pen bı Perisi gau abe, bı lo manö hag ñeb bı gau abe, Jısas nıp hag juöm hagla, “Nıpe nıhön gınıg bı nan si nan naj gıpal gau udöm, aip nan magö jım ñöl ñıñab?” ö gıla. *

³ Anıg hageıla, Jısas manö ap hod rıköm kalıp haga,

⁴ “Bı kale ap, kaj sipsip ñıñjuöl unbö mamıd u (100) muk mıdeınab. Pen añı nıbö ap ur geınab u, rımnab dam mıñöñ hałın hałın mıdöp gau löm, am kaj sipsip nıpe ur gınab u ulhai nıñ aj aj aj, nıp ulhai nıñ dam dam nıñ udnab. *

⁵ Kaj sipsip nıpe anıbu ulhai nıñ udöm, aij a gö nıñöl gı, ud sıduñ nıpe u adö lañ lınab.

⁶ Sıduñ lañ dap ram amöm, nıbi bı nıñeb nıpe gau, nıbi bı ram mıñöñ alog nıpe gau, kalıp wıñ alöm, ap magum gınaböl hagnab, ‘Kaj sipsip yad

* 15:2: Luk 5:30 * 15:4: Esi 34:11,16; Luk 19:10

ur göp u, ulhai niŋ adog udpin u, köl yad aip miñ miñ gun,' a giñab.

⁷ Anig unbö rö me, niñbi bi iru nöp gau, hon gi aij gun nan si nan naij gagpun, a göm, gasi niñbal gau, kumi kabö adö laŋ au miñpal gau niñöm miñ miñ gagnaböl; pen niñbi bi añi ap, nan si nan naij giñpin gau niñhön giñig anig giñpin, a göm, arö geinab u, kumi kabö adö laŋ au niñöm miñ miñ giñaböl.

Mani kabö magö ap ur ga

⁸ “Aka pen, niñbi ap mani silpa magö niñpe unbö siñduŋ laŋ miñdeinab. Pen magö ap, ram raul miñgan gau agamiñ ap lugeinab u, niñpe niñhön giñabŋ Niñpe hapö lau adö aulik löm, ulhai niñ niñ ka acip acip hik hik, kabö magö niñpe anibu udnab.

⁹ Mani silpa magö niñpe anibu ulhai niñ udöm, aij a gö niñöl gi, niñbi bi niñeb niñpe gau, niñbi bi ram miñnöh alog niñpe gau, kalip wiñ alöm, ap magum giñaböl hagnab, ‘Kabö magö yad lugöp magö añi anibu, ulhai niñ adog udpin u, köl yad aip miñ miñ gun,' a giñab.

¹⁰ Anibu rö me, niñbi bi añi ap, nan si nan naij giñpin gau niñhön giñig anig giñpin, a göm, arö geinab u, kumi kabö adö laŋ au God ejol niñpe gau niñöm miñ miñ giñaböl,” a ga.

Ñi ap nap niñp arik ara u, manö hod riköm haga

¹¹ Jisas manö anibu hagöm haga, “Bi ap ñi niñpe miñhöp miñdeinab u.

¹² Ñi niñpe hain u, ap nap niñp hagnab, ‘Bapi, nan halip miñhöŋ hagpan gau, ud asik yip gau ke ñi,' a gö, nap nan kalpe miñhöŋ gau ud asik ke ke ñinab.

13 Ñö, ñi nipe hain u magö ulep magö ap m+döm, nap nan n+p ud asik ña gau magöñhalö s+kim göm, mani udöm, dam ram m+nöñ m+lö gau arnab. Am an+ib gau m+döm, n+bi si nan naj gau göl gi, mani nan nipe ud arnab gau, halöwafo n+bi bi gau ñi p+is ginab.

14 An+ig gö, mani nipe p+is gö, ram m+nöñ an+ibu k+yö kub yab+il linab. Pen nan magö rau ñiñ+n+m mani ap m+dageinab.

15 An+ig gö, nipe amöm, bi ram m+nöñ an+ibu n+ibö nap kale ap hag n+iñö, n+p kaj mukep wög u hag linab.

16 Pen n+p k+yö kub yab+il u lö gi m+dö m+dö, kaj mukm+dal womai hañ gau r+mnap ñiñ+n+m a ginab u pen n+bi bi r+mnap n+p nan magö ñagnaböl.

17 Pen gasi magö nipe n+iñ ud arö gasi aij magö u auö hagnab, 'Bapi yad bi n+p wög gaböl gau, nan magö iru m+döp. Yad aui m+dpin, y+p k+yö kub yab+il löp.

18 An+ib u, yad ram m+nöñ i arö gem, bapi m+döp au kauyañ ado gi amem, n+p hagnabin, "God amgö ilö adö nipe u gi naj gem, amgö ilö adö ne u gi naj gem, gi+pin rö, *

19 ne y+p ñi yad a gi hagagmön. Y+p bi wög gi ñeb ne ap rö hag limön ginabin," a ginabin, a ginab.

20 Gasi an+ibu n+iñöm, bapi ram ado gi arnabin, a göm, hadnab. Am am am, nap nipe m+lö gau n+ibö ñi nipe an+ibu n+p y+iñ+n+nab. Nap ñi nipe n+iñöm, n+p mög yab+il ginab. Nipe dip gi dö gi am

* 15:18: Sam 51:4

nɪp ud wabi göm, ud bom haluöm mulu ñiŋnab.

²¹ Nap anɪg gö, ñi hagnab, ‘Bapi, God amgö ilö adö nɪpe u gɪ naij gem, amgö ilö adö ne u gɪ naij gem, gɪpin rö, ne yɪp ñi yad a gɪ hagagmön,’ a gɪnab.

²² Nap pen, bi wög gɪ ñeb nɪpe gau kalɪp hagnab, ‘Kale yɪŋɪd nöp am waɪj mɪlö kub yad u dap nɪp yɪm ñimim, ñimago nɪpe u riŋ lɪ ñimim, ma rɪrup lɪ ñimim, gim.

²³ Anɪg gɪmim, am kaj kau pi marep haɪn aij yabiɪ u pak dam laube, miñ miñ göl gɪ nan kub ñiŋun.

²⁴ Ñi yad u böŋ nöp uma rö la u, pen miñi nɪpe kauyaŋ kamɪŋ mɪdöp. Nöd nɪpe böŋ nöp hir ga u, pen miñi nɪp adog udpin,’ a gɪnab. Nap hagö, kale am kaj kau pi pak dapöm, nan magö laulö, miñ miñ gɪnaböl. *

²⁵ “Pen ñi nɪpe nöd u, wög adɪŋ gau gɪ aj arö göm, ado gɪ yöp ram söl au apöm nɪŋnab, cacɪŋ, mab ij paköm, kugom ralöm, miñ miñ göl gɪ mɪdeinaböl.

²⁶ Anɪg geinaböl, nap bi wög gɪ ñeb nɪpe ap nɪp hag nɪŋöm hagnab, ‘Nɪhön gaböl?’ ö gɪnab.

²⁷ Hageinab, hagnab, ‘Namam hain ne umöb a göm nɪŋöb u pen miñi ado gɪ auö, nap kaj kau pi marep haɪn aij u pak lau ñiŋöl gɪ miñ miñ gaböl,’ a gɪnab.

²⁸ Hageinab, nɪp mulu kal yabiɪ lugö, ram raul mɪgan aragnab; höŋ au yaŋ nöp mɪdeinab. Nap pen höŋ amöm, auö ram raul mɪgan arul, a göm, nɪp manö hain hain hagöm hagnab.

* 15:24: Ep 2:1,5

29 Nap nipe manö hain hain hageinab pen ñi nöd nipe hagnab, ‘Yad manö ne hagpan rö pör nöp hain gem, bi nagt wög gep ne rö midem, wög nöp pör pör g+nö g+nö mi iru yabıt nöp lugöp. Pen yip kaj meme pi ap ñö, mideimam yad gau aip pak lau ñ+ηun miñ miñ gagpun.

30 Pen ñi ne anıbu, nan nıme li ñina gau damöm, nıbi si nan gau göm gı ñ+η yu haköm auub, nıp mög nıηmön, kaj kau pi marep haın aij yabıt u pakpan!’ a g+nab.

31 Anıg hageinab, nap ñi nıpe nöd nıp hagnab, ‘Hol apıl pör midpul rö, nan yad gau magöηhalö ne udnabön.

32 Namam hain ne u böη nöp uma rö la u, pen miñi nıpe kauyan kamıη midöp. Nıpe böη nöp hir ga u, pen miñi nıp ulhai nıη adog udpin. Anıb u me, hon miñ miñ gun,’ a g+nab,” a ga.

16

Bı wög abadep bı u, manö hod r+köm haga

1 Jisas bı nıpe gau kalıp haga, “Bı kub nan iru midnab ap, bı nan nıpe abad midep bı ap hag lö, nan nıpe gau abad mideinab. Pen bı kub u, manö ap nıηnab, bı nan nıpe abad midnab anıbu, nan nıpe gau hałowalö g+nab.

2 Bı kub manö anıbu nıηöm, nıp wiñ alö aueinab hagnab, ‘Nan yad gau abad mid aij gagpan u, yip hag ñılö nıηbin. Anıb u, ne ammön, nan yad aigeg midöp gau magöηhalö wö ral nıη aij gımön, nıbi bı gau kalıp nan naböη yad aigeg midöp gau magöηhalö wö ral nıη aij gımön, ap

yip hag ñimön, wög yip gipan u hainö gagnabön,' a gïnab.

³ Hageinab, bï nan nïpe abad mïdep anïbu, an nïpe gau nöp gasi iru niñöm hagnab, 'Bi kub u yip hag yunig gab u pen yad niñön gïnamŋ Yad bï pïdön mïdagpin rö, mïnön bïniñg jö gïnam rö lagöp. Nïbi bï rïmnap nan kale u asib hag gi ñiñeinabin u, yip nable gïnab,' a gïnab.

⁴ Pen hainö gasi niñ aij göm hagnab, 'Yad niñön gïnam u uri niñbin. Adö anïbu gïnö, hainö bï kub yad yip hag yunab ñin u, nïbi bï rïmnap yip udlö, ram kale au han mïdeinabin,' a gïnab.

⁵ Anig hagöm, nïbi bï rïmnap kalip bï kub nïpe nan nabön mïdeinab gau wiñ alnab. Wiñ alö, bï nöd aunab u nïp hagnab, 'Ne bï kub yad nan nabön aigeg mïdöp?' ö gïnab.

⁶ Hageinab hagnab, 'Wel ñiñeb dïlam ñinjuöl añi ap,' a gïnab. Hageinab hagnab, 'Diker i ud, yiñid asïkmön dïlam unbö sïduñ lañ kali kïñ rik,' a gïnab. Hageinab, hagnab rö nöp gïnab.

⁷ Hainö bï ap aueinab, hagnab, 'Ne bï kub yad nan nabön aigeg mïdöp?' ö gïnab. Hageinab hagnab, 'Wid beg ñinjuöl unbö mamid u,' a gïnab. Hageinab hagnab, 'Diker i ud, yiñid asïkmön beg ñinjuöl mïhau mïhau kali kïñ rik,' a gïnab. Hageinab, hagnab rö nöp gïnab.

⁸ Anig geinab, hainö bï kub nïpe u niñöm hagnab, 'Bi nan yad abad mïdep bï anïbu, gasi niñ aij göm, niñön niñön gem mïd aij gïnabin a göp u, nïpe gi aij göp,' a gïnab. Anib u niñim. Nïbi bï mïnön nabön adö it i gasi niñbal gau hagpal, 'Miñi aigöl gun hainö asik mïdep hon u mïd aij

g+n+m?' ö göm, gasi u niñöl gi gilo arab. Pen mailö aij niñbal niñbi bi gau, anig unbö rö nöp gilo arböp u aij.

⁹ “Mani nan minöñ naböñ it i midöp gau, niñbi bi rimnap gau niñbe me, hainö nan anib gau böñ nöp pis ginab niñn u, God ram minöñ pör midöp niñpe au kalöp hag wiñhai udnab.

¹⁰ Mani nan pro ap, niñbi bi ap niñmagö adö u lilo, abad mid aij ginab u, nan kub gau niñlö, u rö nöp ginab. Pen mani nan pro ap, niñbi bi ap niñmagö adö u lilo, abad mid aij gagnab u, nan kub gau niñlö, u rö nöp ginab. *

¹¹ Pen kale mani nan minöñ naböñ adö it i midöp u udmim, pir alxim, abad mid aij gagnabim u, bi an kalöp nan aij yabit adö lañ niñbö niñab?

¹² Bi ap mani nan niñpe ud niñmagö adö kalöp linab u, kale pir alxim, abad mid aij gagnabim u, bi an mani nan kalöp ke niñab?

¹³ Bi añi ap, bi kub miñhöp kalip wög ginim rö lagöp. Bi miñhögöl kalip wög ginab u pen niñpe bi kub ap niñ midmagö löm, bi ap niñ midmagö lagnab. Aka bi kub ap niñ midmagö löm, bi ap niñ midmagö lagnab. Unbö rö, kale mani nan gau nan aij yabit a gimim niñeinabim u, God niñ wög gipim u arö gimim rö löp,” a ga. *

¹⁴ Bi Perisi gau, gasi kub kale mani adö u nöp niñm+dal u me, Jisas manö haga u niñöm miñhol göm hag jula.

¹⁵ Hag jueila, kalip haga, “Kale niñbi bi amgö ilö adö u, hon niñbi bi aij midpun, a gipim u, pen God

* **16:10:** Luk 19:17-26 * **16:13:** Mad 6:24

hibur gasi midmagö an kalöp dan niñöb. Nan nibi bi niñlö aij göp gau, God niñö nan naj rö löp. *

¹⁶ “Jon bi ñig pak ñeb auaga ñin u, lo manö kalı kılın rikla u abe, bi God manö hagep manö kalı kılın rikla u abe haglö, nibi bi niñöm, adö anıbu gılö armıdöp. Pen Jon aua ñin u rikö, God nibi bi udöm abad mideinab manö aij u haglö, nibi bi niñöm kale magöñhalö adö anıbu nöp arun, a göm, klö göm gılö arab. *

¹⁷ Kumi kabö adö lañ abe minöñ naböñ it i abe ur ginim rö löp, pen lo manö u adıñ pro ap ur ginim rö lagöp. *

¹⁸ “Pen, bi ap nibi udöm arö göm, am nibi hain nibö ap udnab u, nibi si udnab. Pen bi ap uraköm, nibi u, bi udöm arö ginab nibi anıbu, udnab u, nıpe u rö nöp nibi si udnab.

Bı mani halö bı ap aip, Lasaras aip

¹⁹ “Bı ap mani nan nıpe iru yabıt midmidöp. Nıpe waıtıj aij aij nöp yımöm, nan ñıñeb aij aij nöp ñıñmidöp.

²⁰ Pen ram ajöñ it goł nıpe au, bi use use halö nan midagmidöp bı ap dap lılö midmidöp. Hib nıpe Lasaras.

²¹ Gası nıpe u nöp niñöm, ‘Bı nan iru midöp i nan niñö, nan naböñ naböñ abañ mo gai i lugnab u, yad ñıñnabin kıyö lagnab,’ a göm, niñmidöp. Pen kain gau apöm, wös nıpe gau batö gı ñıñmidal.

* **16:15:** Mad 23:28; Luk 18:9-14

* **16:16:** Mad 11:12-13

* **16:17:** Mad 5:18

22 Hainö bi yigön anibu uma. Nipe umö, ejol gau apöm, nip dam ram minöñ adö lañ au amöm, Ebrahim böñ nipe lau lö nan kub ñña. Pen bi gep anibu abe umö, rigöl gila.

23 Bi gep anibu umöm, am mab ke inab yañ au, nip ilön kub yabit gö niñöl gi midmidöp. Pen midöm gilañ gi ñña, Ebrahim Lasaras aip ke ke au lañ midailö.

24 Niñöm, wiñ al hagöm haga, 'Bapi Ebrahim, yip mög niñmön, Lasaras nip hagö, ñimagö milö nipe ap ñig ap rauöm, dap añab yip u ud niñö, yip hain gañ. Mab u inöm, yip ilön kub yabit göp,' a ga.

25 Hageia, Ebrahim haga, 'Ñi nöñ! Minöñ naböñ adö il yañ midmidan ñin u, ne nan aij aij ne udmidan, pen Lasaras nan naj naj nöp udmidöp. Pen miñi ram minöñ i, nipe hain aij midö niñöl gi, nöp ilön kub gab.

26 God nipe moñ kub yabit añ i gi la u me, hon nibi bi böñ lai rañ gun böñ lau nun rö lagöp; pen kale böñ lau rañ gimim böñ lai aumim rö lagöp,' a ga.

27 Hageia, bi anibu haga, 'Anig hagpan rö, Lasaras nip hagemön, nipe bapi yad ram amöm,

28 mam yad unbö mamid u kalip manö klö yabit hagö, ram minöñ ilön ke naj pör nöp göp aui auagöl,' a ga.

29 Hageia, Ebrahim haga, 'Mosis abe, bi God manö hagep bi gau abe, manö kal klif rikla u niñöl,' a ga.

30 Hageia, haga, 'Bapi, anig gagnaböl; pen nibi bi ap umöm uraköm, am hageinab me, niñö hagöp, a göm, nan si nan naj gipal adö u, niñön

gɪnɪg anɪg gɪpun, a gɔm, arɔ gɪnabɔl,' a ga.

³¹ Hageia, Ebrahim haga, 'Kale Mosɪs abe, bɪ God manɔ hagep bɪ gau abe, manɔ kalɪ kliɲ rɪkla manɔ anɪbu nɪɲagpal rɔ, bɪ ap umɔm uraknab u, kale u rɔ nɔp nɪɲagnabɔl,' a ga," a ga.

17

*Nan si nan najj gep magɔ u
(Mad 18:6-7; Mak 9:42)*

¹ Jisas bɪ nɪpe gau kalɪp haga, "Bɪ ap aka nɪbi ap nagɪ najj adɔ u gɔm, nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp gasɪ ñɔ, kale abe nagɪ najj adɔ anɪbu gɔm ap lug paknabɔl. Nagɪ adɔ anɪbu nɔd gɪmɪdal, mɪɲi gɪpal, hainɔ u rɔ nɔp gɪnabɔl. Pen nɪbi bɪ kale gasɪ najj ñɪnabɔl gau, kale ilɔn unbɔ ke yabɪɪ udnabɔl.

² Pen bɪ ap aka nɪbi ap, ñɪ pai gau aɲɪ ap anɪg gɪnɪg gɪnab u, nɪp kabɔ kub wid paib jakep kabɔ ap, uɲam u halɔ nagɪ lɪ rɪbɪkɔm, dam ñɪg solwara yublap u aij. Nɪhɔn gɪnɪg: nɪpe kamɪɲ mɪdɔm, ñɪ pai ap nɪp gɔ ap lug paknab u, ilɔn kub yabɪɪ udnab.

³ Anɪb u, kale ke gasɪ nɪɲ aij gɪmim gɪmim.

"Naɲɪn namam ne ap nan si nan najj gainɪm, nɪp sɪɪk hagpe, nɪhɔn gɪnɪg anɪg gɪpin, a gɔm, gasɪ nɪɲeinab u, gɪ najj ga anɪbu nɪɲmim arɔ gɪmim.*

⁴ Nan kalɔp rɔ rɪmnap gɪ najj gɔm, hainɔ apɔm, nɪhɔn gɪnɪg anɪg gɪpin, a gɔm, hageinab u, nan najj ga anɪbu nɪɲmim arɔ gɪmim. Pen ñɪn aɲɪ ap, anɪg gɔ gɔ unbɔ mudun jɪɲ u gɪnɪm u, u rɔ nɔp nɪɲmim arɔ gɪmim," a ga.

* 17:3: Mad 18:15

Niŋ udep magö u

⁵ Jisas aniŋ hageia, bi manö niŋpe ud arep gau hagla, “Ne hanip gö, niŋ udep magö hon kub giŋim,” a giŋla.

⁶ Hageila, Jisas kalip haga, “Niŋ udep magö kub wasö, niŋ udep magö kale mab masded magö pro yabiŋ u rö nöp mideinab u, kale mab aniŋbi, iŋ halö ju niŋ solwara aŋ au daŋ ran midai, a giŋmim hagpe, hagnabim rö giŋab. * ”

Bi wög gi ñeb ap wög niŋpe

⁷ “Kale gasi niŋhön niŋbimŋ Bi wög gi ñeb bi ap miŋnöh naböh biŋiŋ ral piŋ göm, aka kaj sipsip muk piŋ göm, ado gi ram auö, bi nap niŋpe u niŋp manö niŋhön hagnabŋ ‘Nöp kiŋyö löp u, ne aui asiŋkmön nan magö ñöh,’ a giŋab aka?”

⁸ Wasö. Aniŋ hagagnab. Niŋpe hagnab, ‘Waŋiŋ udö auö, dip nagŋ u piŋ liŋmön, niŋ nan yad gau dap ñö niŋnam, hainö niŋ nan ne gau ñöh,’ a giŋab.

⁹ Kale gasi niŋhön niŋbimŋ Bi wög gi ñeb aniŋbu, bi kub hagnab rö geinab u, bi kub manö aij riŋmnap niŋp hagnab akanŋ Wasö. Bi wög gi ñeb niŋpe midöp u me, hagnab rö giŋab.

¹⁰ Aniŋ unbö rö me kale. God kalöp wög hag liŋab rö, gi piŋ giŋmim, hagnabim, ‘Hon niŋbi bi wög gi ñeb aij wasö. Nan adö ap ke gagpun; wög hon ke gep u rö nöp giŋpun,’ a giŋabim,” a ga.

Bi unbö siduŋ laŋ wös giŋsa la gau, Jisas gö, kamŋ la

* 17:6: Mad 17:20; 21:21

11 Jisas Jerusalem arnam a göm, ram m+nöñ Sameria i, ram m+nöñ Galili lödan an au g+dan am am,

12 ram r+ig aglö ap ajö n+ñöl g+, b+ wös g+sa la unbö s+duñ lañ, n+p nable paköm, ke ke au dan m+döm,

13 meg magö dap ranöm hagla, “Jisas, B+ Kub, han+p mög n+ñmön,” a g+la. *

14 Hageila, kal+p haga, “Kale ammim, b+ God n+p nan sabe gep gau kal+p hañ kale gau yammim,” a ga. An+g hagö, kale amöm, adan an au arlö n+ñöl g+, kal+p kam+ñ la. *

15 Pen kal+p an+g göl kam+ñ lö, b+ Sameria n+bö ap, n+p kam+ñ la u n+ñöm, manö kub hagöl g+, God hib u hagö adö arö n+ñöl göm,

16 ado g+ apöm, Jisas m+deia söl ma it au lug paköm, mulu ad+ñ n+pe g+yan g+ m+nöñ yan n+ñöm, Jisas n+p aij a ga.

17 N+pe an+g gö, Jisas haga, “Yad gas+ n+ñbin e, b+ unbö s+duñ lañ kam+ñ löp u, pen b+ unbö aj+p lañ gau mai?”

18 B+ r+imnap n+hön g+n+g auagpalñ B+ m+lö gau n+bö, b+ Juda wasö u nöp apöm God n+p aij a göp ar?” a ga.

19 Jisas an+g hagöm b+ an+bu n+p haga, “Jisas y+p gö kam+ñ l+nab, a g+mön, n+ñ udpan rö, nöp kam+ñ löp aru,” a ga.

*God n+bi b+ udöm abad m+deinab
(Mad 24:23-28)*

20 Pen ñ+n ap b+ Perisi gau Jisas n+p hag n+ñöm, “God n+bi b+ udöm abad m+deinab ñ+n an+bu ñ+n

* 17:13: Lep 13:45-46 * 17:14: Lep 14:2-3; Jon 3:3; 18:36

mai aunab?” ö gıla. Hageila, Jisas haga, “God nıbi bı udöm abad mıdeinab, a gıpım anıbu, kın rımnab gau, nıbi bı abad mıd mıd, nıı aıj gılö gılö, hainö kın kale auö, nıbi bı nıı amgö nııöm, urı auöp, a gıpal, unbö rö gagnab.

²¹ ‘Mıdöp i,’ aka ‘Mıdöp dan,’ hagagnaböl. Nıhön gıııg: nııe agamıı apöm, an kalöp auı hadö mıdöp,” a ga.

²² Anıg hagöm, bı nııe gau kalıı haga, “Hainö gau, Bı Nıı nııe auö nıı nııun, a gıımım, mıdmagö kalöp bıg nıl nöp mıdnab, pen nıı nııagnabım.

²³ Nıbi bı rımnab kalöp hagnaböl, ‘Mıdöp i,’ aka ‘Mıdöp dan,’ a gıııaböl u pen manö anıbu nıııö hagpal, a gıımım, gı dö gı amımım, kalıı aıı aragımım. *

²⁴ Nıhön gıııg: Bı Nıı nııe aunab nıın u, anıım anıım udöm, mailö mılöbö aröp nııbal u rö aunab.

²⁵ Pen kale nıbi bı mıııı mıdpım gai i, Bı Nıı nııe nıı ıru nııımım, nıı udagımım, nıı marö kub yabıı nıınabım.

²⁶ Bı Nıı nııe aunab nıın anıbu, hadame nöp Noa mıdeıa nıın u ga rö, gıııab.

²⁷ Noa mıdeıa nıın u, nıbi bı gau nan magö nıııöl gı, nııg nıııöl gı, nıbi pen pen nıl gı, gı mıdlö nıııöl gı, Noa amılap aıılap nııg magıı kub raul mıgan arlö nıııöl gı, möı asad kub yabıı alabın, a gö, nııg uı apöm nıbi bı gau kalıı magöıhalö ud yuö yuö umhakla.

²⁸ Pen bı Lod mıdeıa nıın u, Sodom nıbi bı gau u rö nöp nan nıııöl gı, nııg nıııöl gı, nan gau sıkim

* **17:23:** Mak 13:21; Luk 21:8

göl gi, nan wög adin gau göl gi, ram göl gi, gi m+dlö ninjöl gi,*

29 Lod ram m+nön an+bu arö göm, ram m+nön m+gan ap ke arö ninjöl gi, magö an+bu nöp, mab m+fan kub kumi kabö adö lan n+bö apöm, Sodom n+bi b+ kal+p magöñhalö in hab+k ñ+n ara.

30 B+ Ñ+ n+pe aunab ñ+n u, an+g unbö rö nöp ginab.

31 “Ñ+n an+bu, n+bi b+ ram adö lan m+daiöl u, nan kale ram raul m+gan yan m+döp u udn+g ram raul yan aragnaböl. Pen n+bi b+ wög adin gau ajaiöl gau, nan r+mnap udn+g ado gi ram aragnaböl.*

32 Lod n+bin n+p ga adö u nöp gas+ nin+mim, nin aij g+mim.

33 N+bi b+ an, yad ke nin aij gem kam+n m+deinabin a göm nin+nab u, umnab; pen n+bi b+ an, Krais manö aij hagöp rö wög n+p gi damem umnabin a göm nin+nab u, kam+n m+deinab.*

34 Kalöp hagabin, ñ+n an+bu s+bön yan b+ m+höp abañ adö añ+ ap haneinabil u, ap udem, ap arö ginabin.

35 Pen n+bi m+höp wid magö pa jö ma jö lugatug geinabil u, ap udem, ap arö ginabin.

36 B+ m+höp wög adin gau wög gi m+deinabil u, ap udem, ap arö ginabin,” a ga.

37 Jisas an+g hageia, kale hagla, “B+ Kub, manö hagabön an+bu, ram m+nön mai an+g ginab?” ö g+la.

* 17:28: Jen 18:20; 19:25 * 17:31: Mad 24:17-18 * 17:33: Luk 9:24

Hageila, Jisas haga, “Wal wayöŋ ap umöl m+deinab au, yaur gılgalö niŋöm ap s+baibai g+naböl,” a ga.

18

B+ manö ud as+kep ap, n+bi adu ap

¹ Jisas, b+ yad gau gas+ iru niŋagöl, God niþ sabe göl g+ nöþ m+daiöl, a göm, kalþ manö ap manö hod r+köm haga, *

² “Ram m+nöŋ ap, b+ kub manö ud as+kep b+ ap m+deinab. Pen b+ an+bu, God niþ gas+ u niŋagöm, n+bi b+ gau kalþ mög niŋagnab.

³ Pen n+bi adu ram m+nöŋ an+bu n+bö ap, pör nöþ apöm niþ hagnab, ‘B+ kołmał yad ap manö halþ u niŋmön,’ a g+nab.

⁴ An+g hagnab u pen b+ manö ud as+kep b+ kub an+bu manö niþe u udagnab. Pen n+bi adu an+bu, niþe pör pör apöm hag niŋ gö gö, hainö b+ kub an+bu hagnab, ‘Yad God niþ p+iñ+ŋ gagpin; n+bi b+ gau kalþ mög niŋagpin;

⁵ pen n+bi kaŋıł i y+þ pör pör apöm hag niŋ gö gö y+þ iru göp u me, yad am manö kub an+bu niŋnam,’ a g+nab,” a ga.

⁶ B+ Kub an+g hagöm haga, “B+ manö ud as+kep an+bu n+bi b+ mög gaga, pen niþe manö n+hön haga u niŋ aij g+mim.

⁷ Kale gas+ n+hön niŋbimŋ God niþe n+bi b+ niþe ke hag löp gau, s+do an s+bön yaŋ niþ sabe geinaböl u, manö kalþ niŋöm mög niŋagnab, a g+mim, niŋbimŋ Kale m+lo padö abadnaböl, a g+mim, niŋbim?

* **18:1:** Kol 4:2; 1De 5:17

8 Yad kalöp hagabin, nipe manö hagnaböl anıbu niñöm, kalıp mög niñöm, yiñid nöp bi kołmał kale gi naj gınaböl gau adan pıł gınab. Pen Bi Ñi nipe mınöñ naböñ il i ado gi aunab ñin u, niñi bi rımnap niñ udöl gi mideinaböl aka wasö?” ga.

Bi Perisi ap, bi dakıs udep ap

9 Niñi bi rımnap, hon niñi bi aij, niñi bi rımnap gau niñi bi naj, a göm, niñla rö, Jisas kalıp manö ap manö hod rıköm haga,

10 “Bi Perisi ap, bi dakıs udep ap, God niñ sabe giñig, God sabe gep ram u arnabil.

11 Bi Perisi anıbu, añ nipe gau nöp God niñ sabe göm hagnab, ‘Nöp aij yabıl a gabin. Yad bi rımnap giñal rö, nan aij iru nöp udem, nan si udem, niñi si udem, gagpin. Yad bi dakıs udep inbö i rö wasö.

12 Wik pör pör, ñin mihöp nan magö niñagpin halö. Pör nan yad unbö siduñ lañ udem, nöp añi niñbö ap niñbin,’ a gınab. *

13 Pen bi dakıs udep anıbu, niñ nable gö, kumi kabö adö lañ niñagöm, ke ke au dañ ubör yiñöñ göm, pabıl nipe ke paköm, gasi iru niñöm hagnab, ‘God, yad bi nan si nan naj giñin u, yiñ mög niñmön,’ a gınab. *

14 Kalöp hagabin, bi dakıs udep u anig hagö, God niñ, nan si nan naj giñan u niñem arö gınabin, a gınab. Pen bi Perisi u niñ God anig hagagnab. Niñön giñig: niñi bi hib kale ke dap rannaböl gau, God gö ap lug paknaböl. Pen niñi

* **18:12:** Ais 58:2-3; Mad 23:23 * **18:13:** Sam 51:1

bî ana udnaböl gau, God gö kale hib mîdeinab,”
a ga. *

Jisas ñî pai pro gau kalîp ud niŋa
(*Mad 19:13-15; Mak 10:13-16*)

¹⁵ Nîbi bî gau, Jisas ñî pai pro hanîp gai i ud niŋaŋ a göm, daueila. Jisas kalîp ud niŋö niŋöl gi, bî nîpe gau anîg gajal u niŋöm, nîbi bî anîb gau kalîp siîk hagöm hagla, “Kale unbö gagmim,” a gîla.

¹⁶ Jisas pen ñî pai anîb gau wiñ alö aueila, bî nîpe gau kalîp haga, “Nîhön giŋig kalîp anîg hag gabimŋ Ñî pai pro anîb gau arö giŋe yîp aulan. God nîbi bî udöm kumi kabö adö laŋ abad mîdeinab u, ñî pai pro anîb gau rö mîdeinaböl,” a ga.

¹⁷ God Manö hag ñöm anîg göl mîdöp a geinaböl u, ñî pai pro gau God Manö anîbu niŋöm, yîŋid niŋ udnaböl. Anîb u, yad kalöp niŋö hagabin, nîbi bî ñî pai pro yîp niŋ udpal rö, niŋ udeinaböl gau, God kalîp udöm abad mîdeinab. Pen nîbi bî ñî pai pro yîp niŋ udpal rö, niŋ udageinaböl gau, God ram mînöh niŋe au aragnaböl. *

Juda bî kub ap nan iru mîdeia
(*Mad 19:16-22; Mak 10:17-22*)

¹⁸ Juda bî kub ap Jisas mîdeia au apöm haga, “Bî manö hag ñeb bî aij yad. Yad nîhön gem, pör mîdep u udnam?” ö ga. *

¹⁹ Hageia, Jisas haga, “Yîp nîhön giŋig, ‘Bî aij,’ a giŋan? Nîbi bî ap aij mîdagöp; God añî me Bî aij mîdöp.

* **18:14:** Mad 23:12 * **18:17:** Mad 18:3 * **18:18:** Luk 10:25

20 Pen ne God lo manö u n+ηban: ‘N+bi si b+ si gagmim; wip alagmim; nan si udagmim; manö kub hagnaböl gau am manö piral hagagmim; name nap hagmil adö u nöp n+ηmim, hain g+mim,’ ” a ga. *

21 An+g hageia, b+ an+bu haga, “Yad ñ+ pro nöp rikem, lo manö adö an+ib gau magöηhalö g+ dap dap, m+ñi ñ+n i u rö nöp g+ m+dpin,” a ga.

22 Jisas manö an+bu n+ηöm haga, “Nan añ+ ap nöp gagpan. Nan ne gau magöηhalö s+kim g+mön, mani udmön, n+bi b+ mög gep rö gau kal+p ñ+mön me, m+d aij gep ne u m+deinab God ram m+nöη kumi kabö adö laη au. Hagpin rö g+mön, aumön, yad aip ajaiul,” a ga.

23 Juda b+ kub an+bu, mani nan n+pe gau iru nöp m+deia rö, Jisas manö an+bu hagö, nan n+pe hib gö, gas+ m+lö la.

24 Gas+ m+lö leia u, Jisas n+p n+ηöm haga, “N+bi b+ nan iru m+deinab gau, u+ham yab+ God n+bi b+ n+pe m+dlö, kal+p udöm, ram n+pe au abad m+dnab.

25 Kaj kamel gau kal+ mauöt nag+ yubal m+gan u arn+g, u+ham arnaböl u pen n+bi b+ u+öp k+no nan gau iru nöp m+döp gau, God ram m+nöη n+pe u u+ham yab+ arnaböl,” a ga.

26 An+g hageia, n+bi b+ m+deila gau hagla, “Manö hagabön an+bu, God n+pe n+bi b+ ap ud kam+η yun+m rö lagöp aka n+hön?” ö g+la.

27 Hageila, Jisas haga, “Adö r+mnab n+bi b+ göl rö lagöp u pen God n+pe g+n+g, g+n+m rö nöp löp,” a ga.

* **18:20:** Eks 20:12-16; Dud 5:17-20

28 Anig hageia, Pida haga, “Nöŋ! Ram nan hon gau magöŋhalö arö gun, nöp aip nöp se gi ajmidun,” a ga.

29 Hageia, Jisas kalip haga, “Kalöp niŋö hagabin, niŋi bi, God manö aij niŋe u ud ajaiun, a göm, ram, niŋin, niŋmam, niŋme nap, niŋi pai kale gau arö giŋaböl gau, God kalip hauŋ gagnab.

30 Miŋni midpun niŋin aŋ i, God niŋe kalip abad mid aij gö, nan kale gau, niŋi bi kale gau iru nöp mideinab. Pen niŋin hain u, niŋe aip pör pör nöp mideinaböl,” a ga.

Jisas kauyaŋ, “Yip al pak lilö, umem uraknabin,” a ga

(Mad 20:29-34; Mak 10:46-52)

31 Jisas bi niŋe unbö miŋgan laŋ kalip dam goŋ gau amöm haga, “Niŋim. Miŋni Jerusalem arabun. Amjaknabun u, Bi Niŋi niŋe niŋp, God manö hagep bi gau hadame nöp God Manö u kaliŋ kŋiŋ riŋköm hagla rö nöp giŋaböl. *

32 Niŋp udöm, bi Juda wasö gau niŋimagö adö kalip lilö, niŋp hag juöm, niŋiŋlö löŋ göm, kiŋnu alöm, nagŋi ud paköm, böŋ nöp al pak liŋaböl. *

33 Pen niŋin miŋhöp midöm, ruö niŋin miŋhau niŋgan u kauyaŋ uraknab,” a ga.

34 Pen Jisas anig hageia, bi niŋe gau gasiŋ piral hiŋkniŋm rö lagö, manö hagab adö u, a göm, niŋiŋagla. *

Jisas bi amgö we ga u gö, amgö niŋiŋ niŋa

(Mad 20:17-19; Mak 10:32-34)

* 18:31: Luk 24:44 * 18:32: Luk 9:22,44 * 18:34: Mak 9:32

³⁵ Pen hain, Jisas am Jeriko amjakö n+ñöl gi, bi amgö we ap mideia. Bi an+bu n+pe adan goł au as+ik midöm, mani nan ñim, a göm, as+ib gi mideia.

³⁶ N+bi bi iru nöp manö hag padilö n+ñöl gi, n+bi bi r+imnap kal+p hag n+ñöm haga, “N+hön gaböl?” ö ga.

³⁷ Hageia hagla, “Jisas bi Nasared n+bö u apöm padiab,” a g+la.

³⁸ An+g hageila, n+pe wiñ kub alöm haga, “Jisas, Depid Ñ+ n+pe, y+p mög n+ñmön!” a ga.

³⁹ Hageia, n+bi bi padieila gau n+p hag göm hagla, “N+hön g+n+g ap ranabön? Agam+j m+id!” a g+la. An+g hagla u pen n+pe agam+j m+idageia. Wiñ kub yab+ł alöl gi haga, “Jisas, Depid Ñ+ n+pe, y+p mög n+ñmön!” a ga.

⁴⁰ Hageia, Jisas n+ñöm p+idöñ göm, n+bi bi gau kal+p haga, “Pañ+id söl au dauim,” a ga. Hagö, pañ+id daueila haga,

⁴¹ “Nöp n+hön g+n+am?” ö ga.

Hageia haga, “Bi Kub, y+p gö amgö magö u kauyañ n+ñ+n,” a ga.

⁴² Hageia, Jisas n+p haga, “Jisas y+p gö, amgö magö ñ+l n+ñnabin, a g+mön, gas+ n+ñ udpan rö, amgö magö ñ+l nöñ,” a ga.

⁴³ Hagö, magö an+bu nöp amgö ñ+l n+ñöm, God hib n+pe u hagö adö arö n+ñöl göm, Jisas areia au hain ga. N+bi bi magöñhalö Jisas ga an+bu n+ñöm, God hib n+pe u haglö adö ara.

19

Sakias, bi dak+is udep ap

¹ Jisas Jeriko amöm, añ an+ib au ap padia.

² Pen Jeriko au, bɪ mani nan gau iru mɪdmɪdöp ap, bɪ dakɪs bɪ udmɪdal gau kalɪp magöŋhalö abad mɪdmɪdöp. Hib nɪpe Sakias.

³ Jisas daun aŋ au padiö nɪŋöl gɪ, nɪbi bɪ iru nöp ap nɪŋnɪg geila. Sakias nɪpe bɪ ulep magö u me, Jisas bɪ aigale bɪ rö mɪdöp u nɪŋɪn, a göm, nɪŋa u pen nɪŋaga.

⁴ Anɪg gö, nɪpe nöd gɪ dö gɪ am mab ur ap ran adö laŋ amöm, Jisas auaiia padö jɪŋ nɪŋöl gɪ mɪdeia.

⁵ Jisas pen mab ran mɪdeia ɪf anɪb au apöm, gɪlaŋ gɪ nɪŋöm, Sakias nɪp haga, “Sakias, ne yɪŋɪd ɪf i lug! Mɪñi am ram ne u aip mɪdeinabin,” a ga.

⁶ Hageia, Sakias ɪf yaŋ lugöm, mɪñ mɪñ göl gɪ, Jisas nɪp uɟ gɪ dam ram nɪpe ud ara.

⁷ Nɪbi bɪ gau ga anɪbu nɪŋlö mulu lugö hagla, “Bɪ anɪbu am bɪ nan si nan naij göp ram u hannɪg arab,” a gɪla. *

⁸ Pen Sakias uraköm, Jisas nɪp haga, “Bɪ Kub, ne nöŋ! Mɪñi nan yad gau nɪme lɪ böŋ u lem, böŋ u nɪbi bɪ mög gep rö gau kalɪp ñɪnabin. Pen yad nöd pir alem, nɪbi bɪ rɪmnap nan kale si udnö rö löp gau pen ñɪnabin, a gem, nan añɪ ap si udnö rö, pen mɪhau mɪhau ñɪnabin; pen nan mɪhöp si udnö rö, pen unbö raleb jɪŋ u ñɪnabin. Anɪg gɪ dam dam magöŋhalö naböŋ ral pɪs gem, arö gɪnabin,” a ga. *

⁹ Hageia, Jisas haga, “Bɪ i Ebrahim ñɪ nɪpe ap. Uri God nɪpe yam ram aui hanbal nan si nan naij gɪpal gau nɪŋöm arö göm ud kamɪŋ yuöp. *

* 19:7: Luk 15:2 * 19:8: Eks 22:1; Nab 5:6-7 * 19:9: Ap 16:31; Luk 13:16

10 Bî Ñî nîpe aua u, nîbi bî hir gîpal gau, kalîp ulhai niñjem ud kamîñ yunam, a göm, aua,” a ga.
*

Bî unbö sîduñ lañ mani udla u, manö hod rîkôm haga

(Mad 25:14-30)

11 Pen nîbi bî anîb gau, Jisas me, Bî Kub pör abad mîdpun u, Jerusalem arö, nîp kiñ hag lîno, hanîp abad mîdö, mîd aij yabiñ gînabun, a göm gasî u niñla. Jisas, gasî kalpe niñla anîbu, ke niñöm, kalîp manö ap halö hod rîkôm haga.

12 Jisas manö hod rîkôm haga, “Bî kub ap, bî kub abad mîdep yad mîdöp au arnö, yîp kiñ hag lö, ado gî apem, nîbi bî ram mînön yad gai i kalîp kiñ abad mîdeinam, a göm, ram mînön mîlö kub gau arnab.

13 Pen nöd bî wög gep nîpe unbö sîduñ lañ kalîp wiñ alö aueinaböl, bî kub nîpe kabö magö gol añî añî ke ke nîme löm hagnab, ‘Mani ñabin i udmim, sîkim gî ado malo gîmim, iru ud lîmim; hainö yad kauyañ aunabin,’ a gînab.

14 Anîg hagöm arnab u, pen nîbi bî ram mînön nîpe abad mîdeia gau, nîp mulu lugö niñöl göm, bî rîmnap hag yulö, hain amöm, bî kub yabiñ u nîp hagnaböl, ‘Bî anîbi nîpe kiñ hon mîdagnab,’ a gînaböl.

15 “Pen bî kub yabiñ u manö kale u udagöm, bî kub anîbu nîp kiñ kale hag lînab. Anîg gö, nîpe kauyañ ado gî apöm, bî wög gî ñeb nîpe gau kalîp wiñ alö aueinaböl, kiñ kale u hagnab, ‘Kabö magö

* **19:10:** Luk 15:4; Jon 3:17; 1Di 1:15

gol ñiþbin gau, kale ud sikim gi ado malo gimim, pen aigöl gi udpim?’ ö ginab.

16 Hagö, bi nõd u apöm hagnab, ‘Bi kub, kabö magö gol añi yip ñina u, sikim gi ado malo gem, pen unbö siduñ lañ kabö magö gol udpin,’ a ginab.

17 Hageinab, bi kub nipe u hagnab, ‘Ne gi aij gipan. Nan pro u ñinö wög gi aij gipan rö, miñi daun kub unbö siduñ lañ nöþ hagnö, abad mideinabön,’ a ginab. *

18 Pen bi ap apöm hagnab, ‘Bi kub, kabö magö gol añi yip ñina u, sikim gi ado malo gem, pen unbö mamid u kabö magö gol udpin,’ a ginab.

19 Hageinab, bi kub nipe u hagnab, ‘Gipan anibu rö, miñi daun kub unbö mamid u nöþ hagnö, abad mideinabön,’ a ginab.

20-21 Pen bi wög gep nipe ap apöm hagnab, ‘Bi kub, yad nöþ niñbin. Ne bi kal yabi. Niþi bi rimnap nan kale gau, ne sikim gi aij gimön wasö, rau piþi gimön rö udpan. Nan wög uþham gi yimbäl gau, ne kþö gimön nöþ niñban. Anþb u, yad nöþ piñiñ gem me, kabö magö gol añi yip ñina u, dam apo rin ugan gi linö mideia. Magö gol añi ne u miñi daubin i,’ a ginab.

22 Hageinab, bi kub nipe u hagnab, ‘Manö ne hagpan u ud ado gem, manö kub ne aip hagnabin. “Ne bi kal yabi, niþi bi rimnap nan kale gau, ne sikim gi aij gimön wasö, rau piþi gimön rö udpan; nan wög uþham gi yimbäl gau, ne kþö gimön nöþ niñban,” a gipan ar?’

23 Anþb u, niñhön ginig kabö magö yad u dam

* 19:17: Luk 16:10

beg pasbuk lö, ado gi apem sinin rimnap halö udagpin?' ö ginab.

²⁴ Anig hagöm, bi söl au mideinaböl gau kalip hagnab, 'Kabö magö gol yad u pit gi udmim, bi au kabö magö gol sidun lan midöp u nip nim,' a ginab.

²⁵ Hageinab hagnaböl, 'Bi kub. Nipe kabö magö gol sidun lan hadö midöp!' a ginaböl.

²⁶ Hageinaböl hagnab, 'Kalöp hagabin, pör nibi bi nan kale iru mideinab gau rimnap halö udnaböl, pen nibi bi nan kale pro pro mideinab gau gilö, nan pro anibu böj nöp lug li arnab. *

²⁷ Pen nibi bi yip ninlö mulu lugö, bi anibu nipe kin hon midageinab, a gila gau, kalip am dapim, amgö ilö adö yad aui al pak lim,' a ginab," a ga.

Jisas Kin rö Jerusalem ara

(Mad 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

²⁸ Jisas kalip manö anibu hagöm, bi nipe gau aip Jerusalem arun, a göm, nipe nöd ga.

²⁹ Am am Olip Dum au, ram ritig aglö Bedpagi Bedani got au söl amjaköm, bi nipe mihöp kalip nöd hag yuöm haga,

³⁰ "Ram ritig aglö migan lödan ammil ninabil, kaj donki marep nibi bi ud ajagpal ap, nagit adik lilö mideinab u, hubik daumil.

³¹ Pen nibi bi rimnap apöm, 'Kaj donki u ninön ginig hubik ud arabil,' a gaiöl u, hagmil, 'Bi Kub u wög midö halip hag yuajip, udnig aubul,' a gimil," a ga.

³² Anig hagö, ammil ninlö, haga rö nöp mideia.

* **19:26:** Mad 13:12; Luk 8:18

³³ Am nagı hubık gılo niñöl gi, bi kaj donki nap nibö gau apöm hagla, “Kaj donki marep u niñön giñig gimil nagı hubıkabil?” ö gıla.

³⁴ Hageila haglö, “Bi Kub u wög midö halıp hag yuajıp, apul nagı hubıkabil,” a gılo.

³⁵ Anıg hagmil, kaj donki marep anıbu nagı hubıkmil, uł gi dam Jisas mideia au amjakmil, wałj kale bad rımnap ud jumil, ud kaj donki adö u limil, Jisas niıp ud kaj donki adö anıb lañ lıla.

³⁶ Jisas donki adö lañ asıköm, adan adö u arö niñöl gi, niıi bi gau wałj nan kale rımnap dap adan adö anıbu lılo niñöl gi, kaj donki Jisas asık mideia anıbu wałj nan kale adö anıbu abö göl gi abö göl gi ara.

³⁷ Am am Jerusalem sösöl gılo niñöl gi, Olip Dum adan ramö giyan gep ka au, niıi bi niıpe gau iru yabıt nöp, magöñhalö niıp miñ miñ yabıt göl gi, nan niñön niñön ga gau gası u niñöl gi, wiñ kub alöl gi, God hib niıpe dap ranöm hagla,

³⁸ “Bi Kub niıpe Kiñ hanıp hag yuö auöp i,
God niıp ud aij giñim!

God ram miñöñ kumi kabö adö lañ au,
hibur hain hain magö u nöp midöp.

God niıpe adö i gılan midöm,

niıpe mailö aij unbö ke halö midöp,” a gıla. *

³⁹ Anıg haglö niñöl gi, bi Perisi rımnap anıb au mideila gau, Jisas niıp hagla, “Manö hag ñeb bi. Niıi bi ne gau kalıp hag gö, anıg unbö rö hagaglañ,” a gıla.

* **19:38:** Sam 118:26; Luk 2:14

⁴⁰ Hageila, Jisas pen haga, “Kalöp hagabin, kale manö anıbu rö hagageinaböl u, kabö gau ke wiñ alnaböl,” a ga.

Jisas Jerusalem niñöm miñtöñ ga

⁴¹ Jisas Jerusalem sösöl göl gı, daun kub anıbu niñöm, amgö ñıg lugö niñöl gı haga,

⁴² “Ram miñöñ Jerusalem i, kalöp mög yabıt niñabin. Yad kalöp ud God aip jım ñem, hibur hain hain magö u kalıp ñınıg aunö u niñbep u, aij yabıt gıböp. Pen miñi kale niñagmim, amgö we rö miñpim.

⁴³ Hainö bı kołmał kale apöm, daun kub kale i, uñın lı gıgabö gı miñdöm,

⁴⁴ apöm gı naij yabıt gılö, wög waryö, ram gau magöñhalö, kabö ap kabö ap adö lañ waköm miñdageinab; niñi bı, ñı pai, kabö waryö raul añ yañ miñdeinaböl gau ram halö pa jö ma jö gı yunaböl. God kalöp udnıg auöp ñın i niñagpim u me, anıg gınab,” a ga. *

*Jisas God sabe gep ram raul miñgan yañ ara
(Mad 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)*

⁴⁵ Jisas anıg hagöm, God sabe gep ram u amöm, niñi bı sıkim geila gau kalıp hag höñ yuöl gı haga,

⁴⁶ “God Manö u kalı kłiñ rıköm hagla, ‘Ram yad u, yıp sabe gep ram miñdeinab,’ a gıla u pen kale sıkim gı gıpe gıpe, niñi bı nan si udöm, dap pi göl hanbal ram ap rö löp,” a ga.

⁴⁷ Pen Jisas niñpe pör pör, ñın añı añı am God sabe gep ram raul miñgan u, niñi bı gau kalıp manö hag ñımiñdöp. Bı God niñ nan sabe gep

* **19:44:** Luk 21:6

bɪ kub gau, bɪ lo manö hag ñeb bɪ gau, bɪ manö ud asɪkep gau, nɪp al pak lun, a göm, gasɪ aɳɪ u nɪɳeila. *

⁴⁸ Anɪg gasɪ nɪɳla u pen nɪbi bɪ magöŋhalö, manö aij nɪpe nɪɳun, a göm, nɪp ñɪñɪ lɪlö nɪɳöl gɪ, kale Jisas nɪp al pak löl rö laga.

20

*“Nöp an hagö anɪg gɪ aɳabön?” ö gɪla
(Mad 21:23-27; Mak 11:27-33)*

¹ Pen ñɪn aɳ anɪb au, Jisas nɪpe God sabe gep ram raul mɪgan u amöm, nɪpe nɪbi bɪ ud God aip jɪm ñöl lɪnab manö aij u hag ñɪ mɪdeia nɪɳöm bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub gau abe, bɪ lo manö hag ñeb bɪ gau abe, bɪ manö ud asɪkep gau abe aula.

² Apöm nɪp hagla, “An nöp hagö, ne apön anɪg gɪ aɳabön?” ö gɪla.

³ Hageila haga, “Yad kalöp pen hag nɪɳeb ap hag nɪɳnɪg gabin.

⁴ Jon nɪbi bɪ gau kalɪp ñɪg pak ñɪmɪdöp u, God nɪp hagö anɪg ga aka gasɪ nɪpe ke nɪɳöm ga?” ö ga.

⁵ Hageia, kale ke hag nɪɳ hag nɪɳ göm hagla, “ ‘God hagö, Jon nɪbi bɪ gau kalɪp ñɪg pak ña,’ a gɪnabun u, nɪpe hagnab, ‘Anɪb u, manö nɪpe u nɪhön gɪnɪg udagpim?’ ö gɪnab.

⁶ Pen, ‘Jon gasɪ nɪpe ke nöp nɪɳöm, nɪbi bɪ gau kalɪp ñɪg pak ña,’ a geinabun u, nɪbi bɪ gai i, God nɪpe Jon manö hagep bɪ nɪpe rö hag lö apöm

* **19:47:** Luk 21:37

gaia a göm niᅇbal rö, kal juöm hanip kabö ju pak linaböl,” a gila.

⁷ Pen kale gasi anibu niᅇöm, Jisas nip pen hagla, “Jon apöm niᅇbi bi gau kalip manö hag ñöm, ñig pak ñöm ga u, hon niᅇagpun, God hagö ga aka gasi nipe ke ga u niᅇagpun,” a gila.

⁸ Anig hageila, Jisas kalip haga, “Kale yip pen hag ñagpim rö, yad pen an hagö apem gabiᅇ u, kalöp u rö nöᅇ hag ñagnabin,” a ga.

Bi wain wög adinᅇ abad mideila gau, manö hod riköm haga

(Mad 21:33-46; Mak 12:1-12)

⁹ Jisas niᅇbi bi gau kalip manö hod riköm haga, “Bi ap wain wög adinᅇ ap gi yimöm, niᅇbi bi rimnap hag löm, am ram minöᅇ mälö gau mideinab. * ”

¹⁰ Pen wain magö po ginab magö u, bi nipe ap hag yuöm hagnab, ‘Am niᅇbi bi wain wög gi midpal gau kalip hagö, wain magö yip rimnap ñilö daumön,’ a ginab. Hagö amjakö, niᅇbi bi wain wög gi mideinaböl gau nip pak pak löm, yiharinᅇ hag yulö ado gi aunab.

¹¹ Anig gilö, bi wain wög nap niᅇbö u, bi ap pen hag yuö arnab. Areinab nip u rö nöᅇ pak pak löm, yiharinᅇ hag yulö ado gi aunab.

¹² Anig gilö, bi hainbö ap hag yuö amjakö, nip miñu magö paköm, tip gi dam höᅇ au yan yunaböl.

¹³ Anig gilö, bi wög adinᅇ nap niᅇbö u hagnab, ‘Yad ai ginamᅇ Ñi midmagö yad u yunabin u,

* 20:9: Ais 5:1

manö nipe hageinab rö niñöl rö löp,' a göm yunab.

14 Yuö amjakö, nibi bi wain wög gi mideinaböl anib gau hagnaböl, 'Ñi auöp i, nap wain wög u nipe udnim rö löp. Nip böñ nöp al pak lun, hon udun,' a ginaböl.

15 Anig hagöm, nip tip tip gi dam höñ gau amöm, böñ nöp al pak lilo umnab.

“Pen anig geinaböl u, bi wög adin nap nibö u kalip nihön ginab?”

16 Nipe apöm, nibi bi anib gau kalip al pak löm, wög adin anibu nibi bi rimnap kalip pen hagö abad mideinaböl,” a ga.

Jisas anig hageia, nibi bi niñ mideila gau hagla, “Hagpan anibu rö ganim!” a gila.

17 Hageila, Jisas kalip niñ gusgus göm haga, “Anig hagnim u pen anib u, God Manö kali kliš rikla adin ap rik niñmim il u yip hag ñimim. Adin hagabin anibu anig göl midöp,

‘Bi ram gep gau, kabö ap aij ganim a göm arö gila u

pen mñi ram padö an yan u binig ñöl midöp,’ a gila.

18 “Nibi bi an an ap lug kabö adö anibu paknaböl gau, kalip böñ nöp pa jö ma jö gi linab. Pen kabö anibu pig ju ap lug nibi bi pak ribknab u, kalip böñ nöp paib waib jö gi linab,” a ga. *

19 Jisas anig hageia, hanip nöp hagab a göm, bi lo manö hag ñeb bi gau abe, bi God nip nan sabe gep bi kub gau abe, uri nöp nip manö kub hagun

* 20:18: Ais 8:14-15

a göm niŋla u pen niŋbi bi iru nöp niŋ m+deila gau niŋöm, piñiŋ göm arö gila.

*“Rom bi kub Sisa niŋp dakis ñun aka wasö?” gila
(Mad 22:15-22; Mak 12:13-17)*

²⁰ Pen Jisas niŋp aige göl gun dam manö kub hagnig arun a göm, am niŋbi bi r+mnap kalip mumug göm hagla, “Kale niŋbi bi aij rö halu l+mim, am manö pir pir almin, niŋp manö r+mnap hagpe, pen niŋhön hagain+m niŋun, niŋp dam gapman bi manö kub ud asikep u ud arnabun,” a gila. *

²¹ Anig haglö, amöm niŋp manö r+mnap piral hagöm hagla, “Manö hag ñeb bi, hon niŋbun ne böŋ lap nöp aragpan; kabö göl nöp hagpan. God Manö u niŋbi bi gau kalip hag ñ+ban u, u rö nöp kabö göl nöp hagpan.

²² Anib u, hon niŋhön gun? Rom gapman bi kub Sisa niŋp dakis ñun aka wasö?” gila.

²³ Kale manö pir pir hagla anibu niŋöm, Jisas kalip haga,

²⁴ “Mani dakis ñibal anibu ap yiŋp ud yambe niŋin,” a ga. Hageia, ud yamla niŋöm haga, “Mani ba u, ana an rö m+düpŋ Hib kal+ kün r+kla anibu, an hib rö m+düp?” ö ga.

Hageia hagla, “Sisa ana niŋpe u m+düm, hib niŋpe u m+düm göp,” a gila.

²⁵ Hageia, kalip haga, “Anib u, Sisa nan niŋpe m+dain+m, Sisa niŋp ñ+mim. God nan niŋpe m+dain+m, God niŋp ñ+mim,” a ga.

²⁶ Jisas niŋpe niŋbi bi m+deila aŋ anib au anig hageia, manö niŋpe r+ib juöl rö lagö, gasi iru niŋöm manö ap hagla.

* **20:20:** Luk 11:54

*Nɪbi bɪ uraknaböl u, hag nɪɲeb ap
(Mad 22:23-33; Mak 12:18-27)*

²⁷ Sadyusi gau, nɪbi bɪ umöm urakagnaböl a göm, gasɪ u nɪɲmɪdal. Pen Sadyusi bɪ rɪmnap Jisas mɪdeia au apöm, nɪp hag nɪɲeb ap hag nɪɲla.

²⁸ Hag nɪɲöm hagla, “Manö hag ñeb bɪ. Mosɪs manö ap hanɪp kalɪ kliñ rɪköm haga, ‘Bɪ ap nɪbi udöm, ñɪ pai yag dapöm wasö yɪharɪɲ umnab u, nɪmam nɪpe ap pen nɪbi anɪbu udöm, ñɪ pai nɪpe u, a göm, yag daunɪm,’ a ga.

²⁹ Anɪb u, bɪ ɪl halö unbö mudun jɪɲ u mɪdeinaböl. Nɪmam nöd u nɪbi udöm, ñɪ pai yag dapöm wasö yɪharɪɲ umnab.

³⁰ Umö, nɪmam yɪgwö aɲ nɪbö u pen nɪbi anɪbu udöm, u rö nöp ñɪ pai yag dapöm wasö, yɪharɪɲ umnab.

³¹ Anɪg gö, nɪmam yɪgwö nɪganɲ nɪbö u pen nɪbi anɪbu udöm, u rö nöp ñɪ pai yag dapöm wasö, yɪharɪɲ umnab. Anɪg gɪ dam dam, nɪmam unbö mudun jɪɲ magöɲhalö ñɪ pai yag dapöm wasö yɪharɪɲ umnaböl.

³² Hainö nɪbi anɪbu u rö nöp umnab.

³³ Pen umöm uraknaböl a gɪpan u, nɪbi aɲɪ anɪbu bɪ nɪpe unbö ud mudun jɪɲ lɪnab u, hainö bɪ an nɪbi mɪdeinab?” ö gɪla.

³⁴ Hageila, Jisas kalɪp haga, “Mɪñi mɪdpun ñɪn i, nɪbi gau bɪ udpal, bɪ gau nɪbi udpal.

³⁵ Pen nɪbi bɪ God gö uraköm, ram nɪpe kumi kabö adö laɲ au arnaböl gau, nɪbi gau bɪ udagnaböl, bɪ gau nɪbi udagnaböl.

³⁶ Pen kale kauyaɲ umagnaböl; ejol gau rö pör pör nöp kamɪɲ mɪdeinaböl. Kale uraknaböl u me, God ñɪ pai nɪpe mɪdeinaböl.

37 Nibi bi umöm urakpal manö u, Mosıs u rö nöp mab ineia aiud u hagöm kalı kliš rıka. Mosıs manö anıbu kalı kliš rıköm haga, ‘Bi Kub nıpe Ebrahim, Aisak, Jekop, God kale mıdöp,’ a ga.

38 Nibi bi nöd umla gau, ‘God kale mıdöp,’ a ga rö, hon nıñbun, nıbi bi nöd umla gau uri kamıñ mıdpal. God nıñöb, nıbi bi nıpe magöñhalö kamıñ mıdpal,” a ga.

39 Jısas anıg hageia, bi lo manö hag ñeb bi rımnap hagla, “Manö hag ñeb bi, manö kabö göl nöp hagpan!” a gıla.

40 Manö hag aij ga anıbu nıñöm, pıñıñ göm, hainö manö rımnap nıp hag nıñagla.

“Nıñön gıñıg yıp Mesaia a göm nıñagpal?” ö ga

41 Pen Jısas kalıp haga, “Nıbi bi gau nıñön gıñıg, Mesaia u Depid ñı nıpe u nöp mıdöp, a gıpal?”

42 Depid nıpe ke God Manö adıñ Sam a gıpal u kalı kliš rıköm haga,

‘Bi Kub nıpe Bi Kub yad nıp haga,

“Ne ñımagö yıjıg yad lau adö asık mıdmön;

*

43 mıd damöm yad kołmał ne gau kalıp gıñö, ma mo ne gau kalıp abö gı rıbıknabön,” a ga.

44 Pen Depid nıpe Mesaia u nıp, ‘Bi Kub yad,’ a ga rö, nıñön gıñıg, Mesaia u Depid ñı nıpe u nöp mıdöp, a gıpal?” ö ga.

Lo manö hag ñeb bi gau gıpal rö gagmim, a ga (Mad 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)

45 Nıbi bi gau nıñmıdlö nıñöl gı, Jısas bi nıpe gau kalıp haga,

* 20:42: Sam 110:1

46 “Kale lo manö hag ñeb bi gau gipal rö gimim rö löp u, niñ aij gimim. Kale gipal adö u, hon gau ajno hib hon u nöp ñilanj a göm, watij mlö rol göm, niñi bi gau aip magum gilö, niñi bi gau kalip niñöm, ‘Bi kub auabim e!’ ginaböl u, miñ miñ ginaböl; Juda magum gep ram gau amöm, bi kub asikpal sea adö u asikpal; pen nan kub niñnaböl ñin u, am bi kub asikpal ka u nöp asiknaböl.

47 Bi lo manö hag ñeb bi gau, niñi pałpał ram nan kale gau si udöm, God niñi sabe ginabun u, niñi bi niñöl, a göm, manö mlö kub pir pir adö rimnap hagpal. Anig gipal u, hainö ilön kub ke yabił udnaböl,” a ga.

21

*Niñi adu ap God niñi nan kub ña
(Mak 12:41-44)*

1 Jisas God sabe gep ram raul miñgan am midöm niñi, niñi bi mani halö gau mani rimnap dap mab ij miñgan u yueila.

2 Pen niñi adu mög gep rö ap mani ałi pro magö miñöp dap yua.

3 Anig ga niñöm Jisas haga, “Yad kalöp niñi hagabin, niñi bi rimnap mani pro yubal; pen niñi adu mög gep rö i mani niñe kub yabił yuöp. *

4 Pen niñi bi rimnap mani kale iru nöp midö niñöl gi mani yubal; ji niñi adu mög gep rö i mani niñe midöp rö magonhalö yuöp. Nan rau niñeb ap midagöp,” a ga.

*God sabe gep ram u gi naij ginaböl, a ga
(Mad 24:1-2; Mak 13:1-2)*

* 21:3: 2Ko 8:12

⁵ Pen bi nipe rimnap hagla, “God sabe gep ram i kabö aij aij, nan aij aij dap God nip ñöm rīb adik ñila u, aij yabił midöp,” a gıla. Anıg hageila, Jisas kalıp haga,

⁶ “Anıg haggım u pen hainö nan aij niñabim anıb gau midageinab. Magöñhalö ud wał gı yulö, kabö ap kabö ap adö u midageinab,” a ga. *

*Hainö niñör kub aunab, a ga
(Mad 24:3-14; Mak 13:3-13)*

⁷ Hageia, nıp hag niñöm hagla, “Manö hag ñeb bi. Nan anıbu ñın mai rö anıg gınabı Pen nan niñön rö gö niñun, miñi gınıg gab a gınabun?” ö gıla.

⁸ Hageila, Jisas kalıp haga, “Niñ aij gımim! Niñi bi iru nöp apöm pir alöm, hib yad u udöm hagnaböl, ‘Yad nöp auabin. Niñ kub u auöp,’ a gınaböl. Anıg hageinaböl u, niñö hagaböl a gımim kalıp hain gıgımim.

⁹ Pen ram miñöñ miñan rimnap uraköm, ram miñöñ miñan rimnap aip pen pen gınaböl. Ram miñöñ miñan rimnap kale ke nöp pen pen gınaböl. Anıg geinaböl u niñmim, niñ kub hagpal u aunıg gab niñöm anıg gaböl a gımim, piñıñ gıgımim. Niñ kub anıbu hainö aunab,” a ga.

¹⁰ Anıg hagöm kalıp haga, “Ram miñöñ miñan rimnap uraköm, ram miñöñ miñan rimnap aip pen pen gınaböl. Kiñ rimnap yam kale uraköm, kiñ rimnap yam kale aip pen pen gınaböl.

¹¹ Ram miñöñ gau iru nöp munmon kub yabił udöm, kiñyö kub alöm, miña kub yabił göm gınab.

* 21:6: Luk 19:44

Nan kumi kabö adö laŋ au ke hain n̄bö löm, nan unbö ke piñiŋ gep rö adö laŋ au l̄nab.

12 Nan an̄b gau hainö an̄g ḡnab j̄i nöd ȳip p̄ig aip m̄idpim rö, kalöp ḡi naij ḡnaböl. Kalöp manö kub hagn̄g, dam Juda magum gep ram gau amöm, manö kub hagöm, kalöp nagi löm, dam kin gapman b̄i kub gau ud arnaböl.

13 Kalöp ḡnaböl an̄bu, manö aij yad u kalip waiö hag ñ̄imim rö l̄nab.

14 Pen kalöp manö kub hagaiöl u, manö n̄hön rö pen hagun a ḡimim, nöd ul̄hai n̄iŋagmim. *

15 Yad ke kalöp gas̄i aij ñ̄em manö magö ñ̄inö, kale manö an̄bu nöp hag ñ̄ibe, kale pen hagöm ud yuep rö lagnab. *

16 Pen name nap, namam b̄i, b̄i r̄id̄ik n̄iŋeb, b̄i n̄iŋeb kale ke r̄imnap kalöp mumug göm, ud kołmał ñ̄imagö adö l̄ilö, kalöp r̄imnap böŋ nöp al pak l̄naböl. *

17 Ȳip n̄iŋ udpim rö, n̄bi b̄i gau magöŋhalö kalöp mulu kal n̄iŋnaböl.

18 Pen nab̄ic umagö kale añ̄i ap ur gagnab.

19 Pen ȳip c̄ig p̄idöŋ ḡi m̄ideinabim u, kam̄iŋ m̄idep magö u udmim, pör pör nöp m̄ideinabim.

Jerusalem ḡi naij ḡnaböl, a ga

(Mad 24:15-21; Mak 13:14-19)

20 “Pen ami b̄i gau apöm, Jerusalem b̄inöm yu ḡigabö ḡnaböl ñ̄in u, miñi söl m̄idöp Jerusalem ḡi naij ḡnaböl, a ḡimim n̄iŋnabim.

21 N̄bi b̄i ram m̄inöŋ Judia m̄idaiöl gau, piñiŋ ḡi no ilö gau aröl. N̄bi b̄i Jerusalem m̄idaiöl gau,

* 21:14: Luk 12:11-12 * 21:15: Ap 6:10 * 21:16: Mad 10:21-22

piñiñ gı höñ adö aröl. Pen nıbi bı höñ adö mıdaiöl gau, Jerusalem waryö raul aragöl.

²² Nıhön gınıg: ñın anıbu me, kale God nıp arö gıpal rö, God manö hagep bı gau magöñhalö God Manö kalı kñiñ rıköm hagla rö nöp gınab nıñöm kale pen ilön kub udnaböl. *

²³ Pen ñın anıbu, nıbi ñı mudun mıdeinaböl gau abe, nıbi ñı painañ ci ñeinaböl gau abe, kalıp mıñör kub yıl gınab. God Juda nıbi bı kalıp mıñör kub yabıt gınam a göm, nıbi bı ram mınöñ anıbi mıdpal kalıp gı naj yabıt gınab.

²⁴ Bı mılö gau nıbö apöm, nıbi bı rımnap kalıp ru mılö kíd udöm rıb lınaböl, nıbi bı rımnap kalıp nagı löm dam ram mınöñ ke gau gau magöñhalö ud arnaböl. Pen Juda nıbi bı wasö gau apöm, Jerusalem gı naj gılö gılö, God ñın nıpe haga u ap auö, arö gınaböl. *

*Bı Ñı nıpe mailö halö aunab, a ga
(Mad 24:29-31; Mak 13:24-27)*

²⁵ “Pen hainö, sıdö rakın gapı nan ke ap waiö löm, ñıg si ral apöm gu kub geinab. Pen ram mınöñ ıt i nıbi bı ram mınöñ gau gau magöñhalö gası iru nıñöm, nıhön gab a göm, gası mılö löm piñiñ gınaböl. *

²⁶ Nan kumi kabö adö lañ mıdöp gau, dañ nıbö i nıbö gö, mınöñ naböñ i nıhön gınıg göm gab, a göm, piñiñ göm, gası magö rık auö umeb rö lınab.

* **21:22:** Jer 5:29; 46:10; Hos 9:7 * **21:24:** Sam 79:1; Rep 11:2

* **21:25:** Ais 13:10; Esi 32:7; Joe 2:31; Rep 6:12-13

27 Anig gɨnab ñɨn u, Bɨ Ñɨ nɨpe kumi anɨ au auö nɨñöl gɨ, nɨbi bɨ kale pɨdöŋ nɨpe u abe, mailö aij unbö ke yabɨ nɨpe u abe nɨñnaböl. *

28 Nan hagabin i geinab u, Bɨ Kub hanɨp ud kamɨŋ yunab ñɨn u söl mɨdöp, a gɨmim, amgö gɨlanɨ gɨmim nɨñöl gɨ mɨdaimim,” a ga.

*Mab wasɨŋad u, manö hod rɨköm haga
(Mad 24:32-35; Mak 13:28-31)*

29 Jisas anig hagöm, kalɨp manö hod rɨköm haga, “Mab wasɨŋad abe, mab rɨmnap abe,

30 sɨɨp lö, mɨñi sɨdö lɨnɨg göm gab a gɨmim, nɨñbim.

31 Anɨb u rö, nan hagpin gau gö, God nɨbi bɨ udöm abad mɨdeinab ñɨn u söl auub a gɨmim, nɨñnabim.

32 “Yad kalöp nɨñö hagabin, nɨbi bɨ uri mɨdpal gai i magöŋhalö umagnaböl; rɨmnap kamɨŋ mɨdlö nɨñöl gɨ, nan hagabin i magöŋhalö gɨnab.

33 Kumi kabö adö lanɨ abe, mɨnöh naböŋ ɨɨ i abe ur gɨnab, jɨ manö magö yad gau ur gagnab.

Nɨŋ aij gɨmim mɨdaimim, a ga

34 “Pen nɨŋ aij gɨmim. Kale ñɨg wain ñɨg klö iru ñɨñmim hauɨ lɨmim, nan mɨnöh naböŋ adö ɨɨ i nöp gasɨ nɨŋ mɨdeinabim ñɨn anɨbu nöp, yaur kaj wal wayöŋ hel lɨlö yɨŋɨd nöp udöp rö u gɨnab.

35 Gai i nöp gagnab; nɨbi bɨ ram mɨnöh ɨɨ kɨgɨn yɨma magöŋhalö mɨdpal rö gɨnab.

36 Anɨb u, kale pör pör nɨŋ aij gɨmim, God nɨp sabe göl gɨ nöp mɨdmim hagmim, ‘Nan anɨb gau hanɨp al pak lagnɨm; ne hanɨp abad mɨdö

* 21:27: Dan 7:13; Mad 26:64; Rep 1:7

kamiŋ arun, am Bi Ñi nipe amgö ilö adö nipe u m+ daiun, ' a g'imim," a ga.

³⁷ Ñin pro bad an+bu, Jisas pör am God sabe gep ram raul m+gan u am m+ döm, n+bi b+ gau kal+p manö hag ñ+m+döp. Pen s+ bön gö n+ŋöl göm, Jisas nipe am ram m+nöŋ ap Olip Dum a gal u hanm+döp.

³⁸ N+bi b+ gau magöŋhalö, manö n+p u n+ŋun, a göm, hil+m halö yab+ uraköm, God sabe gep ram u arm+dal.

22

Judas Jisas n+p mumug ga

(Mad 26:1-5; Mak 14:1-2,10-11; Jon 11:45-53)

¹ Juda kai Bred Y+s Halö Ñ+ŋagep ñ+n kub kale u, Pasopa a g+pal ñ+n kub kale u, sösöl ga.

² Bi God n+p nan sabe gep b+ kub gau abe, b+ lo manö hag ñeb b+ gau abe, Jisas n+p alun a g+la u pen n+bi b+ gau kal+p p+ñ+ŋ göm, aigöl gun alun a göm, hag n+ŋ m+deila.

³ Hag n+ŋ m+dlö n+ŋöl g+, Seden nipe apöm, Judas hib nipe ap Iskariod a g+m+dal u, n+p yuö hi+ka. Bi an+bu Jisas b+ nipe unbö m+gan laŋ gau b+ ap. *

⁴ Yuö hi+kö, nipe am God n+p nan sabe gep b+ kub gau abe, God sabe gep ram abad m+dm+dal polisman b+ kub kale gau abe m+deila gau amöm, Jisas n+p aigöl gem mumug g+ dam ñ+nö n+p al pak lö, a göm, manö an+bu kal+p aip hag n+ŋa.

⁵ Hagö, kal+p aij a gö n+ŋöl g+ hagla, "Nöp mani ñ+nabun," a g+la.

* 22:3: Jon 13:2,27

⁶ Hageila, Judas nipe, magö mai rö Jisas nibi bi gau aip midageinab u, nip mumug gi dam bi kub gau kalip ñinabin, a göm, abad niñ midea.

Pasopa nan ñiñig giñ gila
(*Mad 26:17-25; Mak 14:12-21; Jon 13:21-30*)

⁷ Pen Bred Yis Halö Ñiñagep ñin anibu auö, Pasopa kaj sipsip pi pak sabe gep ñin uri, a göm,
*

⁸ Jisas nipe Pida aip Jon aip kalip mihön hag yuöm haga, “Kale mihön am Pasopa nan ñiñnabun u gi li aij gimil,” a ga.

⁹ Hageia haglö, “Gai anig gul?” ö gilo.

¹⁰ Hageila, Jisas haga, “Kale mihön daun kub u ammil niñnabil, bi ap ñig mül daueinab. Nip nable pakmil, arnim ram u ammil,

¹¹ bi ram nap nibö anibu nip hagamil, ‘Manö Hag Ñeb Bi nöp hag niñöb, “Ram raul migan mai bi yad gau aip Pasopa nan ñiñnabun?” ö göp,’ a gimil.

¹² Anig hageinabil, kalöp mihön dam ram raul migan kub debol nan gau halö mideinab adö lañ u hageinab u, Pasopa nan ñiñnabun gau raul migan anibu gi jin gimil,” a ga.

¹³ Hagö ammil niñlö, haga haga rö nöp midea. Anib u, Pasopa nan ñiñig gila gau gi li aij gilo.

Jisas bi nipe gau kalip bred wain ña
(*Mad 26:26-30; Mak 14:22-26; 1Ko 11:23-25*)

¹⁴ Pen ram dugöp magö u nan ñiñig göm, bi manö nipe ud arep gau aip debol u asik gigabö göm,

* 22:7: Eks 12:1-27

15 kalip haga, “Gası yad pör nıñbin u, kalöp aip Pasopa nan ñıñnıg gabun i ñıñun me, hainö ilön kub udnam, a gem, gası u nıñbin.

16 Pen yad kalöp hagabin, Pasopa nan u hainö kauyañ ñıñagnabin; hainö Pasopa kaj sipsip pi pör pak ñıñbun if anıbu waiö lınab nıñöm God nıbi bı nıpe udöm abad mıdeinab ñın u nöp nan kub ñıñnabun,” a ga.

17 Jisas anıg hagöm, ñıg wain kap udöm, God nıp aij a göm, bı nıpe gau kalıp ñöl gı haga, “Ñıg ñabin i kale ke ud ñıñim.

18 Pen kalöp hagabin, mıñi ñın i rıkö, ñıg wain kauyañ ñıñagnabin; God nıbi bı nıpe udöm abad mıdeinab ñın u nöp ñıg wain kauyañ ñıñnabin,” a ga.

19 Anıg hagöm, bred ap udöm, God nıp aij a göm, ud jö göm kalıp ñöl gı haga, “Hañ romañ yad i kalöp ñabin. Kale udmim gası yıp nöp nıñöl gımim ñıñim,” a ga.

20 Kale nan ñıñ haköm, Jisas ñıg wain kap u udöm, kalıp ñöl gı haga, “Hagape yad lugö umnö me, God kalöp nıbi bı yad, a göm, udnabin a ga manö adö u am pıdöñ gınab u me, kalöp ñıg wain i ñabin.

21 Pen bı yıp kain gı dam arnab u aip asık mıdpun. *

22 Bı Ñı nıpe, God hadame ram haga adan adö u nöp hain göm umnab u pen bı nıp kain gı dam arnab u nıp mög nıñabin,” a ga.

* 22:21: Sam 41:9; Jon 13:21-22

23 Jisas anig hageia, bi nipe gau kale ke nöp, an rö anig g+nab, a göm, pen pen hag niñöl gi m+deila.

Bi nipe gau, "Kale wasö, yad nöp bi kub m+dpin," a g+la

24 Jisas bi nipe gau, kale wasö, yad nöp bi kub m+dpin, a göm, kale ke nöp pen pen hageila. *

25 Anig hageila, Jisas kalip haga, "Kiñ gau Juda niñi bi wasö gau klö göm abad m+idöl gi hagnal, 'Kalip ud aij yab+ g+pun,' a g+pal. *

26 Pen kale unbö rö gagmim. Bi kub kale gau, ñi praj rö m+daiöl; bi kub yab+ gau, bi wög gi ñeb rö m+daiöl. *

27 M+nöñ naböñ i i g+pal nagi adö u, bi kub am as+klö, bi wög gi ñeb gau nan magö nan kalpe gau pi+ta pi+ta g+pal. Pen yad an kalöp bi wög gi ñeb rö nöp m+dpin. *

28 "Yip marö yab+ g+m+idöp u niñmim yip arö gagpim; yip abad m+dpim.

29 Anig g+pim u, God yip hagöp, 'Ne Kiñ m+dmön, niñi bi gau kalip abad m+deinabön,' a göp rö, yad pen u rö nöp kalöp hagabin, kale kiñ rö m+dmim niñi bi gau kalip abad m+deinabim.

30 Ñ+n an+bu kale ram m+nöñ yad u ammim, yad aip as+kmim nan magö ñiñmim ñig ñiñmim g+nabim; kale kiñ as+kp+al sea adö u as+kmim, Isrel i ke ke unbö m+gan lañ kalip manö kub niñnabim," a ga. *

* 22:24: Luk 9:46 * 22:25: Mad 20:25-27; Mak 10:42-45

* 22:26: Mad 23:11; Mak 9:35 * 22:27: Jon 13:12-15 * 22:30:

Mad 19:28

*Pida, "Jisas nɪp nɪŋagpin," a gɪnab
(Mad 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38)*

³¹ Jisas nɪpe Pida nɪp haga, "Saimon, Saimon, nŋ. God nɪpe Seden nɪp yau a gö, kalöp bɪ, wid magö hon gɪlö hon gɪlö, magö yabɪ u ke löm, adɪŋ adɪŋ u ke löm gɪpal rö u göm, kale gɪ naj gɪnabim aka wasö gɪ nɪŋnab," a ga.

³² Pen yad God nɪp sabe gɪpin rö, yɪp böŋ nöp arö gagnabön. Pen nan si nan naj gɪnabön u, nɪhön gɪnɪg anɪg gɪpin, a gɪmön, yɪp kauyan ado gɪ aunabön. Pen anɪg gɪmön, hainö apön namdamam ne rɪmnap kalɪp manö hag ñɪ aij gö, kale klö göm yɪp hain göl," a ga. *

³³ Jisas anɪg hageia Pida haga, "Bɪ Kub, yad nöp arö gagnabin. Mɪhöŋgöl nöp ajeinabul, nöp nagɪ löm, yɪp abe nagɪ löl. Pen nöp al pak löm, yɪp abe al pak löl," a ga.

³⁴ Hageia, Jisas haga, "Pida, yad nöp hagabin, mɪñi sɪbön yan kɪlakɪ wɪñ alagnab magö u, Jisas nɪp nɪŋagpin a gɪmön, ij mɪhau nɪgan wai ñɪnabön," a ga.

Mani rin, wadɪ, ru mɪlö kɪd

³⁵ Jisas anɪg hagöm kalɪp haga, "Nöd kalöp hag yuem hagnö, 'Mani rin, wadɪ, ma rɪrup gau udmim ud aragmim; yɪharɪŋ armim,' a gɪnö. Hagnö arbe ñɪn anɪbu, nan kale rɪmnap mɪdeia aka mɪdeia?" ö ga.

Hageia hagla, "Wasö, nan hon ɪtep laga; mɪdeia nöp," a gɪla. *

* 22:32: Jon 17:15 * 22:35: Luk 9:3; 10:4

36 Hageila, Jisas haga, “Pen miñi kale mani rin, wadi midainim u, halö ud armim. Bi an ru mlö kid midagainim u, kolsior nipe u bi rimnap kalip sikim göm mani udöm ru mlö kid ap raunim.

37 Pen nñjim! Nöd God manö hagep bi Aisaia God Manö adiñ ap kalı kliš rıköm haga, ‘ “Nipe bi nan si nan naij gep bi ap,” a gınaböl,’ a ga. Haga anıbu yıp nöp haga. Manö hagöm kalı kliš rıka anıbu miñi gıñig gab,” a ga. *

38 Jisas anıg hageia, kale hagla, “Bi Kub, ru mlö kid hon mihöp midöp,” a gıla.

Hageila haga, “U anıg hagagmim,” a ga.

*Jisas Olip Dum au Nap nıp sabe ga
(Mad 26:36-46; Mak 14:32-42)*

39 Jisas anıg hagöl göm Jerusalem höñ amöm, pör Nap nıp sabe gımidöp Olip Dum au ara; bi nipe gau hain gıla.

40 Ram minöñ anıbu amjaköm kalip haga, “Gası naij auö gı naij gımim rö löp u, God nıp sabe göl gı midaimim,” a ga.

41 Anıg hagöm, kalip arö göm, nipe ke ke au amöm, kugom yımöm God nıp sabe göm haga,

42 “Bapi, gası yad nıñbin u ñıg ası kap yıp ñınıg gabön u ñagmön. Pen yad gası nıñbin adö u gagmön; gası ne ke nıñban adö u nöp gımön,” a ga.

43 Jisas anıg hagö, ejol ap kumi kabö adö lañ au nıbö apöm nıp pidöñ ña.

44 Nıp marö yabıl gö, Jisas nipe Nap nıp klö yabıl göm sabe göl gı midö nıñöl gı, hapıl u hagape rö pa gı dö gı il yañ luga.

* 22:37: Ais 53:12

45 Nap n̄ip sabe ḡi m̄id juöm amöm n̄iŋa, b̄i n̄ipe gau m̄iŋör lugö n̄iŋöl ḡi, hon haneila.

46 An̄ig geila u n̄iŋöm kal̄ip haga, “N̄ihön ḡin̄ig hon hanabim̄ŋ Seden n̄ipe gas̄i ñö kale ḡi naj ḡimim rö löp u, urakmim, sabe göl ḡi m̄idaiim,” a ga.

Jisas n̄ip ud sis̄i l̄ila

(Mad 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-12)

47 Jisas manö an̄ibu hag m̄idö n̄iŋöl ḡi, b̄i n̄ipe Judas b̄i ugan kub ap uł ḡi dap apjaköm, Jisas n̄ip ud bom halunam a geia.

48 An̄ig geia, Jisas n̄ip haga, “Judas, ‘B̄i me i al pak limim,’ a ḡimön, ȳip B̄i Ñ̄i n̄ipe ud bom halun̄ig gabön ar?” a ga.

49 An̄ig hagö n̄iŋöl ḡi, b̄i n̄ipe gau nan n̄ihön ḡin̄ig geila an̄ibu n̄iŋöm hagla, “B̄i Kub, hon kal̄ip ru m̄ilö k̄id ud r̄ibun aka?” ḡila.

50 An̄ig hagöl göm, b̄i ap ru m̄ilö k̄id n̄ipe u udöm, b̄i God n̄ip nan sabe gep b̄i kub yab̄ił b̄i wög ḡi ñeb n̄ipe u, n̄ip r̄im̄id ȳj̄ig lau böŋ nöp r̄ib ḡi dö ḡi yua.

51 An̄ig geia, Jisas n̄iŋöm haga, “An̄ig gagmim! Me aij,” a ga. An̄ig hagöm, r̄im̄id u ud n̄iŋö kam̄iŋ la.

52 Pen God n̄ip nan sabe gep b̄i kub gau abe, God sabe gep ram abad m̄idm̄id dal polisman b̄i kub kale gau abe, b̄i manö ud as̄ikep gau abe, ap n̄ip udn̄ig geila gau, kal̄ip haga, “Kale ru m̄ilö k̄id udmim, ur pakep udmim daubim u, ȳip b̄i pen pen alep b̄i ap rö a ḡi gas̄i n̄iŋmim, ud sis̄i l̄in̄ig aubim ar?”

⁵³ Yad kale aip pör pör God sabe gep ram u mîdainö yîp udagpe. Pen mîñi Seden, bî sîbön lau adö mîdöp u, ñîñ nîpe u me, anîg gabim,” a ga.

Pida, Jisas nîp nîḡagpin, a ga

(Mad 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-12)

⁵⁴ Jisas anîg hagö nîḡöl gî, nîp ud sîsî löm, dam God nîp nan sabe gep bî kub yabîḡ ram u ud arla. Pida pen hain hain nîḡ ara. *

⁵⁵ Ram anîbu apjaköm, ram goḡ au mab lauöm asîk mîdeila. Pida hain apjaköm kalîp aip asîka.

⁵⁶ Pida aip asîk mîdö nîḡöl gî, pai ram anîbu wög gî ñîmîdöp ap nîp nîḡ dap ran lugöl gî haga, “Bî i abe Jisas aip mîdmîdöp,” a ga.

⁵⁷ Hageia, Pida haga, “Pai, bî anîbu yad nîḡagpin!” a ga.

⁵⁸ Anîg hagöm, yöp pro magö ap mîdö nîḡöl gî, bî ap pen apöm Pida nîp nîḡöm haga, “Ne u rö nöp Jisas bî nîpe ap,” a ga.

Hageia, Pida haga, “Bî me, yad wasö!” ga.

⁵⁹ Pen hainö pro pro magö ap mîdö, bî ap pen apöm, klö göm haga, “Bî i Jisas aip mîdmîdöp me. Nîpe abe ram mîñöḡ Galili nîbö,” a ga.

⁶⁰ Hageia, Pida haga, “Bî me, manö hagabön u yad nîḡagîñ me!” a ga.

Anîg hagö nîḡöl gî, adîḡ kîḡakîḡ wîñ ala.

⁶¹ Anîg gö, Jisas ado göm, Pida nîp nîḡ ij halö lö, Pida pen Jisas, “Mîñi sîbön yan kîḡakîḡ wîñ alagnab magö u, Jisas nîp nîḡagpin a gîmön, ij mîhau nîgaḡ wai ñîñabön,” a ga manö u gasî nîḡa.

* 22:54: Sam 31:11

62 Anig niñöm, rugu miñep gö, mañuñ ral auö, höñ amöm miñöñ ga.

*Jisas niñp hag juöl gi, pakla
(Mad 26:67-68; Mak 14:65)*

63 Bi Jisas niñp ud miñdeila gau niñp hag juöl gi, paköl gi gila.

64 Kale wañij bad ap ud amgö niñp u pañu gi ñöm, niñp paköm hagla, “Ne bi ke niñban u, nöñp an pakab u hanip hag ñi!” a gila.

65 Pen manö naiñ anibu rö, niñp rapin iru nöñp hagla.

Juda bi kub manö ud asikep gau Jisas niñp manö kub hagla

(Mad 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24)

66 Hilim halö, Juda bi manö ud asikep gau löm, God niñp nan sabe gep bi kub gau löm, bi lo manö hag ñeb gau löm, ap magum gilo, Jisas niñp uñ gi Kansol kub anibu miñdeila an au ud daula.

67 Pen Kansol bi gau kale Jisas niñp hagla, “Pen ne ke hagnöm, ne Mesaia u aka wasö,” gila.

Hageila, Jisas kalip haga, “Pen yad kalöp hageinabin u, niñjö hagöp a gimim, niñjagnabim.
*

68 Pen hag niñeb yad miñdöp u kalöp hag niñeinabin u, yip pen hagnabim.

69 Pen miñi riköl miñd damöm hainö gau, Bi Ñi niñpe God Bi klö unbö ke halö miñdöp u, ñimago yijig adö niñpe au asik miñdeinab,” a ga. *

70 Anig hageia, bi kansol gau magönhalö niñp hagla, “Anib u, ne ke God Ñi niñpe u aka?” gila.

* 22:67: Jon 3:12 * 22:69: Ap 7:56

Hageila, Jisas haga, “Me kale ke hagpim me u,” a ga.

⁷¹ Hageia hagla, “Nihön g+nig manö kub rapin hag m+idun, b+ r+imnap hag n+inno, Jisas anig göp anig göp a gaiölnj Maj m+igan n+pe ke hagöp n+nbun u,” a g+la.

23

Gapna Pailod Jisas n+p manö n+ja

(Mad 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38)

¹ Anig hagöm, magöñhalö uraköm, Jisas n+p dam gapman b+ kub Pailod m+deia au arla.

² Damöm, n+p manö kub hagnig, manö gau n+bö gau n+bö dapöm hagla, “Hon ulhai n+inun n+nbun, b+ an+bi n+bi b+ hon gau manö piral hagöm hagöp, ‘B+ kub Sisa n+p dak+s ñagmim, gapman kai manö u u rö nöp n+ñagmim,’ a göp. Pen manö ap hagöp, ‘Yad ke Mesaia u, yad ke kin an+bu,’ a göp,” a g+la.

³ Hageila, Pailod Jisas n+p hag n+inöm haga, “Ne Juda kai kin kale u aka?” ga.

Hageia haga, “Me ne ke hagpan me u,” a ga.

⁴ Hageia, Pailod pen b+ God n+p nan sabe gep b+ kub gau abe, n+bi b+ y+har+in ap m+deila gau abe kal+p haga, “Yad n+nbun, b+ i n+p manö kub hagep it ap m+dagöp,” a ga.

⁵ Anig haga u pen kale manö ktö hagöm hagla, “Gapman manö n+ñagöl, a göm, manö hag ñ+ ajöm, Juda n+bi b+ ram m+nönj hon gau magöñhalö hag ñ+ ajm+idöp. Ram m+nönj Galili r+köm, hag ñ+ aj dam dam m+ñi Jerusalem aui auöp,” a g+la.

Jisas n+p dam kin Herod m+deia au arla

6 Hageila, Pailod kalip hag niŋöm haga, “Bi anibi Galili nibö aka?” ga.

7 Hageia, yau a gila. Pen kiŋ Herod ram m+nön Galili abad midmidöp u, ñin an u apöm Jerusalem midmidöp. Anib u, Jisas nipe Galili nibö bi ap a gila u niŋöm, nip Herod ñimagö adö yunö manö kub i niŋnim, a göm, Pailod kalip hagö, Jisas nip dam Herod mideia au ud arla. *

8 Herod, Jisas nan nihön nihön gimidöp u pör manö nöp niŋöm, ñin mai rö nan gagep rö ap gö niŋnabin, a göm, gasi u nöp niŋ midmidöp rö, ñin anibu Jisas nip ut gi dapjaklö, nipe miñ miñ yabiŋ ga.

9 Pen Herod nipe Jisas nip manö iru nöp hag yiŋin wagiŋ ga, pen Jisas manö ap pen hagaga.

10 Pen bi God nip nan sabe gep bi kub gau abe, bi lo manö hag ñeb bi gau abe, manö klö göm, bi iru nöp dagol dagol hagla.

11 Herod abe, ami bi nipe gau abe, Jisas nip gi naj göl göm, ñinlon löl göm, gapman bi kub rol gipal waliŋ aij ap rol gi ñöm, kauyaŋ Pailod mideia au yula.

12 Nöd Herod aip Pailod aip koŋmaŋ midmidil pen ñin anibu manö niŋ jim ñilö.

Juda nibi bi gau, “Jisas nip al pak limim,” a gila (Mad 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39-19:16)

13 Pen Pailod, bi God nip nan sabe gep bi kub gau abe, bi manö ud asikep bi kub gau abe, nibi bi yiŋharin gau abe kalip hagö ap magum gila.

14 Kale ap magum geila, nipe kalip haga, “Bi i manö an ral hagöm, nibi bi gau kalip anig anig

* 23:7: Luk 3:1

hagöp, a gipim u pen miñi amgö ilö adö kalöp i manö niñbin u, niñpe nan naij göp manö it ap niñagpin.

15 Herod u rö nöp manö it ap uthai niñagöp u me, adog hanpe ke ñöb. Yad niñbin, nan naij ap gagöp; anib u niñp al pak lep rö lagöp.

16 Anib u, ami bi yad gau hagnö, niñp yiñharin paköm, hag yulö aran, a ga.

17 Pen Juda kai ñin kub kale Pasopa u auö, Pailod pör mi añi añi nagiman kale añi ap yiñharin hag yumidöp.

18 Pen ñin anibu kale magöñhalö maj miñgan blätö gi wiñ klö alöm hagla, “Bi anibu al pak limim! Barabas niñp hag yube hanip auan!” a gila.

19 Bi Barabas anibu niñpe daun kub anibu niñbi bi rimpnap udöm, ram miñnöñ anibu abad midmidöp bi kub anibu aip pen pen göm, wip ap böñ nöp al pak la rö, niñp manö kub hagöm nagilila.

20 Pen Pailod Jisas yiñharin hag yunö aran a gi niñöñ, kalip kauyan hagöm anig haga.

21 Hageia, kale kauyan maj miñgan blätö gi wiñ alöm hagla, “Niñp mab ba lan al pak limim! Niñp mab ba lan al pak limim!” a gila.

22 Hageila, Pailod kalip kauyan hagöm haga, “Bi anibi nan niñhön gi naij göpñ Yad niñbin, nan naij ap gagöp rö, niñp al pak lun rö lagöp. Anib u, ami bi yad hagnö, niñp yiñharin paköm, hag yulö aran, a ga.

23 Hageia, kale klö yabıl göm, Jisas niñp al pak lilö uman, a göm, meg miñgan kale blätö gi dap ranöm, hag gilö gilö,

24 Pailod manö kalip u udöm,

25 bi ap, nibi bi rimnap udöm ram m+nöñ abad m+dm+döp bi kub u aip pen pen göm, wip ap böñ nöp al pak la bi an+bu n+p hag yuö kam+ñ ara; pen ami bi n+pe gau kalip haga, “Kale Jisas n+hön g+n+g gun a göm hagaböl u nöp g+mim,” a ga.

Jisas n+p mab ba lañ c+p+ñ pak l+la

(Mad 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

26 Jisas n+p al pak l+n+g ud arla. An au amöl göm, Sairini daun n+bö bi ap Jerusalem aueia. Bi an+bu hib n+pe Saimon. N+p nable paköm, ud s+s löm, mab kros ud ka g+ ñöm hagla, “Jisas arab u hain aru,” a g+lö, ud hain ara.

27 Pen Jisas n+p ud arlö n+ñöl g+, nibi bi iru nöp hain g+la. Nibi bi areila an an+bu nibi rimnap Jisas n+p mög n+ñöm ham geila.

28 An+g g+lö, Jisas ado g+ n+ñöm kalip haga, “Kale Jerusalem nibi, y+p g+n+g gab u ham gag-mim. Kalöp g+ naj göm, ñ+ pai kale gau g+ naj göm geinab an+bu ham g+mim.

29 Hainö marö kub u auö, hagnaböl, ‘Nibi ñ+ pai yag dauagpal gau abe, nibi ñ+ pai ci ñagpal gau abe, kale nöp m+ñ m+ñ göl,’ a g+naböl. *

30 Ñ+n an+bu, n+hön g+n+g m+daiun, a göm, böñ nöp umun, a göm, hagnaböl ‘Nö ilö gau pa jö g+ apöm, han+p al pak l+n+m aka k+dip udöm han+p m+nöñ ñ+n+m u aij,’ a g+naböl. *

31 Yad mab kam+ñ rö m+dpin pen y+p an+g göm g+ naj gaböl. Pen kale mab m+lep rö m+dpim rö, kalöp n+hön rö g+ naj g+naböl?” ö ga.

* 23:29: Luk 21:23 * 23:30: Hos 10:8; Rep 6:16

32 Pen bî gapman lo manö rîb julö bî mîhau, mab ba laŋ al pak lîniŋ göm, udöm halö ud arla.

33 Dam ram mînönj Wip Nabîc Cög Ij a gîpal u amjaköm, Jisas nîp dam mab ba laŋ cîpîŋ pakla, bî gapman lo rîb julö bî mîhau kalîp mîhönj dam mab lap lap cîpîŋ pakla.

34 Anîg gîlö, Jisas haga, “Bapi, yîp gaböl u, ai gîniŋ anîg gabun, a göm, nîŋ aij göm gagaböl. Anîb u, kale gî naij gaböl u nîŋmön arö gîmön,” a ga.

Pen ami bî gau, Jisas waŋîj nîpe ud ju lîlö mîdeia gau, kale ke sadu gîpal rö u göm udla. *

35 Nîbi bî iru nöp nîŋmîdlö nîŋöl gî, Juda bî kub gau Jisas nîp paj hagöm hagla, “Nîpe, ‘Yad Mesaia u; God yîp udajîp nîpe aip mîdpul,’ a göm, nîbi bî rîmnap umbal gajîp urakpal. Göp anîbu rö, nîpe ke u rö nöp anîg göm kamîŋ arö nîŋun,” a gîla. *

36 Pen ami bî gau u rö nöp, Jisas mîdeia söl au apöm nîp paj hagöm, ñîg wain asî ñöl göm hagla, *

37 “Ne, ‘Juda Kiŋ kale mîdpin,’ a gîpan u, ne ke gîmön kamîŋ aru!” a gîla.

38 Pen Jisas nîp cîpîŋ pak lîla mab ba au gîlaŋ, mab po bad ap adö u manö kalî kliñ rîkla:

JUDA KAI KIŊ KALE ME I.

39 Bî gapman lo manö rîb julö, mab ba laŋ al pak lîla mîhau, bî ap Jisas nîp hag juöm haga, “Ne Mesaia mîdpan u, ne ke gîmön kamîŋ ammön, hol mîhönj u rö nöp gö, kamîŋ arul!” a ga.

40 Hageia, bî ap pen nîp hag göm haga, “Bî anîbi ilön kub udöm umniŋ gab; hol mîhönj u rö nöp ilön

* 23:34: Ais 53:12; Sam 22:18 * 23:35: Sam 22:7-8 * 23:36: Sam 69:21

kub udul umnig gabul u, a gimön, God nıp piñin gagpan ar?

⁴¹ Hol mihön naj gimöl rö ilön udabul, pen bi anibi nan naj ap gagöp,” a ga.

⁴² Nıpe anig hagöm, Jisas nıp haga, “Ne ram minön ne au am kin midmön, yıp gasi ninmön,” a ga.

⁴³ Anig hageia, Jisas nıp pen pe haga, “Yad nöpinön yabit hagabin, mını ñin i nöpin ne yad aip am ram minön aij u mideinabul,” a ga.

Jisas uma

(Mad 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

⁴⁴ Magö anıbu, sidö an aulik magö u sibön göm, mid damöm sidö aumin gai ga magö u kauyan mailö ga.

⁴⁵⁻⁴⁶ Pen Jisas umnig göm haga, “Bapi, ana magö yad u ñimagö adö ne u labin,” a ga. Anig hagöm uma. Jisas uma, magö anıbu nöpin, God sabe gep ram magö raul agamij migan yan, watij ud ajön pit gıla u, an yan pa bu göm, hiti gi lap lap arö, ajön hiiköl mideia. *

⁴⁷ Pen ami bi abad middep bi kub u, gaia anıbu ninöm, God hib nıpe u dap ranöl gi haga, “Ninön yabit! Bi anibi bi aij nöpin!” a ga.

⁴⁸ Nıbi bi ap nin mideila gau, nan ga anıbu ninöm, matul ral auö pabit paköl gi, ado göm ram kale arla.

⁴⁹ Pen Jisas nıbi bi ninneb nıpe gau abe, nıbi Galili nıbö nıp hain gıla gau abe, kale ke ke au dan midöm, nan ga anıbu nin mideila.

* **23:45-46:** Luk 8:2-3

*Josep nipe Jisas hañ roman dam riğöl ga
(Mad 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)*

⁵⁰⁻⁵¹ Pen Juda Kansol kub bi ap, hib nipe Josep. Nipe bi aij, manö ud asik gi aij gimidöp. Nipe Arimadia daun, ram minöñ Judia añ au nibö. Nipe Juda Kansol bi rimnap, Jisas nip al pak lun, a göm, gasi niñla rö niñaga. Nipe, God nibi bi udöm abad mideinab ñin u aunab, a göm, abad midmidöp.

⁵² Nipe Jisas uma, wip he dam riğöl ginig göm, Pailod mideia u amöm, hag niñö yau a ga.

⁵³ Anib u, Josep nipe am wip he ud asik dap lugöm, wañj rud aij ap ud wam wam göm, dam kabö migan gison nöp lu löm wip riğöl gagla migan u riğöl ga.

⁵⁴ Pen Juda God nip sabe gep ñin u söl auub, a göm, Praide* dugo dugo magö u wip riğöl ga.

⁵⁵ Pen nibi ugan, Jisas aip Galili nibö aula gau, Josep arö niñöl gi hain gi damöm wip riğöl amjaköm, wip he aigegö riğöl ga u niñ aij göm, ado gi ram kale arla.

⁵⁶ Ram kale amöm, agnoñ ñig hañj aij auep rimnap wip he li ñinig göm, gi li aij gila.

Ruö mañu nöp daublap u pen Sarere ñin kub kale yiharñj middep u niñöm me, yiharñj mid mid hanla. *

24

*Jisas uraka
(Mad 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10)*

* **23:54:** Juda Sarere ñin kale u Praide dugo dugo it göm, gi damöm, Sarere dugo dugo pis gimidöp. * **23:56:** Eks 20:10; Dud 5:14

¹ Ruö Sade ñin u, ram gisön rua magö u, nibi ugan anibu agnoñ ñig haññ aij auep u udöm, wip he hañ roman anöñ lî ñun, a göm, dam wip rîgöl gîla u arla.

² Amöm nîñla, kabö hañai kub wip rîgöl mîgan pîl gîla u, lîlî gî am ba lau mîdeia.

³ Pen kale mîgan anibu amöm nîñla, Bî Kub Jisas hañ roman nîpe mîdageia.

⁴ Ai göp, a göm, hag mîdlö nîñöl gî, adîñ bî mîhau goñ anîb au uraköl mîdailö. Bî mîhau waññ kale rud mailö halö unbö ke mîdeia.

⁵ Nîbi gau kale nîñöm, anîñin gö pîññ göm, kugom yîmöm yîhön gîlö nîñöl gîmil, bî anîb mîhau haglö, “Nîhön gîñig bî kamîñ mîdöp u nîp wip rîgöl gîpal an gai i ulhai nîñ ajabim?”

⁶ Nîpe aui mîdagöp; mîdö nöp uraköp. Pen kalöp aip Galili mîdöm manö haga u gasî nîñim.
*

⁷ Nîpe kalöp haga, ‘Bî Ñî nîpe u nîp, ud nîbi bî nan si nan naij gîpal ñîmagö adö kale lîlö, nîp mab ba lañ al pak lîlö, umöm ñin mîhöp mîdöm, ruö ñin mîhau nîgan u kauyan uraknab,’ a ga,” a gîlö.

⁸ Anîg haglö nîñöl gî, gasî magö kale u pîral hiikö, Jisas nöd Galili mîdöm, manö haga anibu gasî nîñ dam nîñla.

⁹ Nîbi gau kale wip rîgöl u arö göm, kauyan adö gî amöm, nan ga nîñla anibu, Jisas bî nîpe unbö agîp lañ gau abe, nîbi bî nîpe rîmnap gau abe hag ñîla.

¹⁰ Nîbi ugan manö hag ñîla anibu, Maria Magdala u, Joana u, Jems nîme Maria u, nîbi rîmnap

* 24:6: Luk 9:22

halö.

¹¹ Pen kale manö hag ñïla anïbu apdi niñöm, niñö hagaböl, a göm, niñagla. Ñiñïtonj löm rö hagaböl a göm gasi u niñla.

¹² Pen Pida manö anïbu niñöm, gi dö gi amöm, riñöl giïla kabö miñgan u siñsiñ niña, wip waliñ wam wam giïla bad u nöñ miñdeia. Anïbu niñöm, niñhön göp, a göm, gasi miñlö yabiñ löñ göm, wip riñöl u arö göm kauyañ ado gi ara.

*Bï miñhöp ram riñig añtö Emeas arlö
(Mak 16:12-13)*

¹³ Ñiñ anïbu nöñ, bi miñhöp ram riñig añtö Emeas, yöñ Jerusalem söñ anib au* arul, a giñmil, adan amöl giñmil,

¹⁴ nan niñhön niñhön geia niñlöl manö u agamiñ hag niñöl gi arailö.

¹⁵ Arailö niñöl göm, Jisas jöl adö apöm, kalip miñhöñ uñ göm ara.

¹⁶ Pen bi anib miñhau Jisas niñ niñblep u pen God gasi magö kalip miñhöñ u geia niñöm gasi hauñ alö, Jisas niñ niñlöl bi unbö ke rö la.

¹⁷ Niñpe kalip miñhöñ hag niñöm haga, “Manö u niñhön manö haglö arab?” ö ga.

Anig hageia, kale yim gep rö piñdön gi urak miñdöl giñmil,

¹⁸ bi Kliopas haga, “Ne nöñ me, miñi ñiñ pro bad i Jerusalem auñ am miñdmön nan niñhön niñhön gab u niñagpan ar?” a ga.

¹⁹ Hageia, Jisas haga, “Nan anïbu niñhön gö hagabil?” ö ga.

* **24:13:** Grik 60 siñdadia (11 kilomida)

Hageia haglö, “Jisas Nasared nı̄bö ga u me. Bı̄ God manö hagep u, manö hag ñı̄ aij göm, nan gagep rö gau gı̄mı̄döp u me, God nı̄p aij a göm, nı̄bi bı̄ gau kalı̄p aij a göm ga.

20-21 Nı̄pe anı̄g gı̄mı̄döp u, gası̄ hon nı̄nı̄n hagno, ‘God nı̄p yuö hanı̄p Isrel nı̄bi bı̄ udöm, abad mı̄d aij gı̄nab,’ a gun nı̄nı̄no u pen God nı̄p nan sabe gep bı̄ kub gau abe, bı̄ manö ud ası̄kep bı̄ kub gau abe, nı̄p manö hag göm, dam Rom gapman bı̄ kub u nı̄p ñı̄lö, nı̄pe manö kub hagöm, nı̄p ami bı̄ nı̄pe gau kalı̄p ñö, dam mab ba laŋ al pak lı̄lö uma. Pen nan ga anı̄bu ñı̄n mı̄höp nöp ap ara me. *

22 Mı̄ñı̄ sı̄b halö magö u, nı̄bi ugan hon ap, am nı̄p rı̄göl gı̄la ulöm mı̄gan ka u nı̄nı̄m, ap hanı̄p nan nı̄hön nı̄hön göp u hag ñı̄lö nı̄nı̄n pa gı̄lı̄ gı̄pun.

23 Nı̄bi gau kale hagpal, ‘Wı̄p he mı̄lö u mı̄dagajı̄p, pen ejol mı̄hau apil hagpil, “Nı̄pe uraköm kamı̄n mı̄döp,” a gı̄pil,’ a gı̄pal.

24 Anı̄g haglö, bı̄ hon rı̄mnap nı̄p rı̄göl gı̄la ulöm mı̄gan ka u amöm nı̄nı̄bal, nı̄bi gau hagajal rö nöp mı̄dajı̄p. Pen Jisas nı̄p nı̄nı̄gpal,” a gı̄lö. *

25 Anı̄g hagailö, Jisas haga, “Kale mı̄hön gası̄ nı̄nı̄ aij gagpil. Bı̄ God manö hagep gau manö hagla u magönhalö, nı̄hön gı̄nı̄g manö nı̄nı̄o hagpal a gı̄mı̄l nı̄nı̄gpil?”

26 God haga rö, Mesaia u nöd ilön kub yabı̄l udnab me, pen hainö mailö aij ke halö mı̄deinab,” a ga. *

* 24:20-21: Luk 19:11; Ap 1:6

* 24:24: Jon 20:3-10

* 24:26:

Luk 9:22

27 Anig hagöm, Mosıs abe, bı God manö hagep bı gau magöñhalö abe, Kraıs nıp God Manö kalı kılın rıkla mıdöp manö anıbu magöñhalö kalıp hag ñı aıj gö ara. *

28 Ram mınöñ areıla söł anıb au amjaköm, Jısas kalıp mıhön abhak löm, arnıg rö ga.

29 Pen kalpe mıhön nıp manö kılö gımıl haglö, “Dugöp i aubun. Sıbön gınıg gab nıñöm ne auö hol mıhön aıp hanun,” a gılö. Haglö, kalpe mıhön aıp ram arla.

30 Ram am mıdöm, nan ñıñnıg, nıpe bred udöm, God nıp aıj, a göm, ud jö göm kalıp mıhön ñö nıñöl gı,

31 gası magö kalpe mıhön u gası wakö, u Jısas nöp, a gımıl nıñöl nıñöl göm, agamıj ur ga.

32 Anıg ga u nıñmıl haglö, “Adan anı au apöl gun, manö rımnıp hag ñöl gı, God Manö kalı kılın rıkla manö ıf u rımnıp hag ñöl gajıp u, mıdmagö halıp u mab rö inöm pıtu gı ñöb,” a gılö.

33 Anıg hıgmıl, magö anıbu nöp kauyanı ado gı Jerusalem ammıl nıñöl, Jısas bı nıpe unbö agıp lanı, nıbı bı nıñeb kale rımnıp halö aıp ap magum göm mıdeıla.

34 Amjakmıl kale nıñöl, nıbı bı gau kale ke Jısas nıp manö hıgmıdeıla. “Nıñö nöp! Jısas uma u pen kauyanı uraköm, ap Saimon mıdajıp au waiö lajıp nıñöb,” a gıla. *

35 Manö hageıla anıbu nıñmıl, bı mıthau haglö, “Hol mıhön adan anı au arajul, Jısas halıp nable pakajıp, dam ram hol mıhön u amun, nan ñıñnıg

* 24:27: Sam 22:1-21; Aıs 53 * 24:34: 1Ko 15:4-5

gun, nipe bred udöm, God nıp aij a gajıp u, u Jisas nöp a gul niñbul,” a gılö.

Jisas bi nipe gau nıp waiö niñla

(Mad 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)

³⁶ Pen manö anıbu hag mıdailö niñöl göm, Jisas nipe ke mıdeila an au waiö lı an au gılan urak mıdöm haga, “God kalöp abad mıdeian,” a ga.

³⁷ Hageia, kale wip ana, a göm, an+n+n gö piñın gıla. *

³⁸ Piñın geila, Jisas kalıp haga, “Niñön gınıg piñın gabimın Amgö kale ke niñbim u pen niñön gınıg gası mıhöp niñabim?”

³⁹ Niñmagö ma yad gau niñim. Yad nöp me! Yıp ud po niñmim niñnabim. Wip ana hañ roman le halö mıdagöp. Pen yad yuö abe, le abe mıdpin u, amgö kale ke hadö niñabim,” a ga.

⁴⁰ Anıg hagöl göm, niñmagö ma nipe gau kalıp yama.

⁴¹ Anıg gö, kale mıñ mıñ göl gı, gası mılö löl gı, u Jisas nöp aka göm, gası mıhöp niñöl niñöl göm, Jisas kalıp haga, “Nan niñeb kale rımnap aui mıdöp aka?” ga.

⁴² Hageia, nıp kabsat lau lıla ap niñla.

⁴³ Kale niñmıdlö niñöl gı, nipe kabsat anıbu ud niñıa.

⁴⁴ Pen Jisas kalıp haga, “Nöd yad kale aip mıdem, mıñi yıp göp unbö rö u gınab, a gem, kalöp hag niñmıdin. Mosıs yıp manö kalı kñiñ rıka u, bi God manö hagep yıp manö kalı kñiñ rıkla u, God Manö adın Sam a gıpal u yıp manö kalı kñiñ rıka u, yıp kalı kñiñ rıkla rö nöp magöñhalö unbö

* **24:37:** Mad 14:26

rö nöp gɪnab, a gem, kalöp hag ñɪ aij gɪnö,” a ga.
*

⁴⁵ Anɪg hagöm, God Manö kalɪ kliñ rɪkla u nɪn aij gɪlan, a göm, gasɪ aij yabɪt u kalɪp ña.

⁴⁶ Nɪpe anɪg göm, kalɪp haga, “Nöd gau kalɪ kliñ rɪköm hagla, ‘Mesaia u ilön kub udöm umö, rɪgöl gɪlö, ñɪn mɪhöp mɪdöm, ñɪn mɪhöp nɪgan u kauyan uraknab.

⁴⁷ Anɪb u, manö aij nɪpe u ram mɪnön Jerusalem ɪt gɪ hag ñöm, hag ñɪ damöm, nɪbi bɪ ram mɪnön gau gau magöñhalö hag ñɪlö arö nɪñöl göm, nɪbi bɪ nan si nan naj gɪpal gau, nɪhön gɪnɪg anɪg gɪpun, a göm, arö göm, Krai nɪp cɪg gɪlö nɪñöl göm, nan naj prɪ kale u ɪk gɪ yunab,’ a gɪla.

⁴⁸ Pen yɪp ga anɪbu amgö magö kale ke nɪñbim.
*

⁴⁹ Pen Bapi yad manö nöd hag la rö, yad kalöp ñɪnabin. Anɪb u, kale daun kub aui nöp mɪdmim, abad mɪdaimim. Kumi kabö adö lan au nɪbö pɪdön ke apöm kalöp goñ leinab u nɪñmim arnabim,” a ga. *

Jisas ap ran jak ram mɪnön kumi kabö adö lan au ara

(Mak 16:19-20; Rep 1:9-12)

⁵⁰ Anɪg hagöm, kalɪp pañɪd damöm, Jerusalem arö göm, ram rɪɪg aglö Bedani söl au amöm, God kalɪp abad mɪdeian, a göm, ñɪmagö nɪpe dap ranöm, God nɪp sabe ga.

⁵¹ Jisas anɪg gö nɪñöl göm, God nɪp dam ap ran jak ram mɪnön kumi kabö adö lan au ud ara.

* **24:44:** Luk 9:22 * **24:48:** Jon 15:27; Ap 1:8 * **24:49:** Jon 14:16; 15:26; Ap 1:4

⁵² Anig gö, kalip aij a gö niñöl gi, hib nipe u haglö adö arö niñöl göm, ado gi Jerusalem arla.

⁵³ Amöm, pör pör nöp God nip sabe gep ram raul miğan u amöm, God hib nipe haglö adö armidöp.

Manö Kamɨŋ
The New Testament in the Kobon Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kobon long Niugini

Copyright © 2005 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Kobon

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

3850151d-322e-5e07-a069-b89a616a091d